50020/B

55151

OBSERVATIONES MEDICINALES DE FEBRIBVS INTERMITTENTIBVS ET QVA RATIONE EISDEM MEDENDVM SIT.

OPVS

QVOD SCIENTIARVM, ARTIVM ATQVE LITTERARVM ACADEMIA DIVIONENSIS PRAEMIO CORONAVIT, DIE II AVGVSTI 1782.

AVTHORE

CAROLI STRACK M. D.

ET IN VNIVERSITATE MOGVNTINA PRAXEOS MEDIC. ET COLLEG. CLINICI PROFESSORIS P. O. EMINENTISS. AC CELSISS. PRINCIPIS ELECTORIS MOGVNTINI CONSILIARII AVLICI, ELECTOR. VTILIVM SCIENT. ACAD. ERFORD. REGIAE SOCIET. MED. PARISIENSIS, HASSIA. SOCIET. ACAD. GIESEN. SOCII.

OFFENBACH

EX OFFICINA ULRICI WEISS ET CAROLI LUDOVICI BREDE

1785.

Quæ profuerunt, ob rectum uſum profuerunt. Quæ vero nocuerunt, ob id, quod non recte uſurpata ſunt, nocuerunt.

Hipp. de Arte N. 7.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

LECTORI

Obſervationes medicinales de Febribus intermittentibus, quas Scientiarum, Artium, atque Litterarum Academiæ Divionenſi ſcriptas miſi, eas nunc typis impreſſas commune-

facio: iisdemque nihil adjeci, niſi nomina urbis noſtræ, pagorum, regionis atque fluminis; quorum loco ſpatium vacuum in manuſcripto ante relinquebam.

EPISTOLA

AD

SCIENTIARVM, ARTIVM, ATQVE LITTERARVM ACADEMIAM, QVAE DIVIONI EST.

Vultis, Viri illuſtriſſimi, ut Medici febrium intermittentium indolem atque genium curatius, quàm hucusque aſſuevêre, diſtinguant, explicent; atque exponant; ſimul et certa ſigna indicent, per quæ tuto noſſe liceat; intra quod morbi ſtadium febrifuga medicamenta recte adhiberi ægrisque tutò offerri poſſint. *)

*) Determiner avec plus de préciſion qu'on l'a fait jusqu'a préſent, les caracteres des fievres intermittentes, et d'indiquer, par des ſignes non equivoques, les cir-

In cujus quidem argumenti perveſtigatione tanto magis omnis induſtria neceſſaria eſt, quanto plus in febrium intermittentium curatione neglecta omnis fere obſervatio eſt. A quo enim tempore cortex peruvianus tanquam certum atque expertum auxilium invaluit, plurimi medicorum hoc contenti ſine conſideratione et temta rationali medicina omnem impoſterum febrim intermittentem eodem, tanquam Herculis clava, percutere volebant.

Nihilominus, ut recte monetis, ægrorum ſalutis plurimum intereſt, rationem noſſe, propter quam alia febris nullam a cortice peruviano curationem recipiat, alia inducias tantum admittat? quæ febris curationi oportuna ſit? quo tempore remedium recte adhiberi queat? quando naturæ auxilio opus ſit? quid natura ferat, quo ea opprimatur? quantum medicina polleat, quantum naturæ beneficium, et quomodo ab utrisque præſi-

conſtances dans lesquelles les febrifuges peuvent etre employés avec avantage et ſans danger pour les malades.

dium petendum ſit? quod malum febris culpa contigerit, quod materiæ vitio? febrium acceſſiones quid duplices efficiat, quid ſimplices easdem reddat: atque hoc quid ſignificet? quando movere conveniat? quorſum arte ducere oporteat? quo caſu expectare præſtet? qualis criſis pro perfecta haberi, qualis pro imperfecta debeat? quæ induſtria maturari queat, quæ negligentia retardetur? et quomodo eadem nunc ocius nunc ſerius ipſum eundemque morbum ſimiliter finire poſſit? quæ criſis febris ſolum, quæ materiæ tantum ſit? denique quis exitus falſam criſeos larvam oſtendat?

Hæc cùm multa atque varia itemque momentoſa ſint, rectius facturum me eſſe exiſtimo; ſi in his, ùt veteres olim medici cortice orbi, modeſta contemplatione naturam ante ſequar; quàm ſine tali attentione ſpecificum remedium diverſo iſti morbo oppono.

In qua quidem ſtudii parte an rectius aliquid allaturus ſim, nec ſatis ſcio, nec ſi ſciam, dicere

auſim: tamen pro viriſi parte et me ipſum conſuluiſſe juvabit, et geſtas res perſcripſiſſe; quas experientia in ipſis febrium intermittentium curationibus ſub noſtro cœlo ſæpe docuit me.

Atque hoc eſt, quod, niſi me fallat opinio, quæritis. Valete!

ELENCHVS
LIBRORVM ET CAPITVM.

LIBER I.

Pag.

Caput 1. Quæ febris intermittens, et quotuplex ea ſit? - - 1

- - 2. Quæ ſint febrium intermittentium cauſæ? - - 7

- - 3. De ſignis febris intermittentis, atque de ejus ſtadiis. - 27

- - 4. An febris intermittens criſi finiatur? - - 39

- - 5. Quomodo febri intermittenti medendum ſit? - 51

- - 6. Ob quam cauſam febris nonnunquam difficulter ſuperetur, et cur eadem ſæpe revertatur? 80

- - 7. De recidivarum febrium ordine. 93

- - 8. Mulier gravida, ſi febre intermittente laboret, quomodo curari debeat? - 98

LIBER II.

Pag.

Caput 1. Acutus dolor capitis, ſi febris intermittens eſt? - 105

- - 2. Febris intermittens Cari cauſa. 110

- - 3. Febris intermittens Ophthalmia. 114

- - 4. Febris intermittens, quæ Pleuritidem mentitur. - 115

- - 5. Febris intermittens, quæ Catarrhum mentitur - 128

- - 6. Tuſſis ſicca, quæ febrim proxime antecedit. - 133

- - 7. Febris intermittens ut Aſthma. 134

- - 8. Febris intermittens ſub Vomitus figura. - - 137

- - 9. Febris intermittens ſub dolore colico latens. - - 139

- - 10. Febris intermittens veluti Cholera - - 141

- - 11. Febris intermittens, quæ Arthritidem mentitur - 143

Pag.

CAPUT 12. Febris intermittens ſub paſſionis hyſtericæ larva. - 145

- - 13. Febris intermittens ſub convulſione latens. - - 150

- - 14. Febris intermittens Phthiſi pulmonali ſimillima. - . 154

- - 15. Febris intermittens ut continua. 157

- - 16. Febris intermittens anomala. 173

- - 17. Febris intermittens, quæ unica acceſſione abſolvitur. - 182

LIBER III.

CAPUT 1. Tumor abdominis a febre intermittente. - - 185

- - 2. Icterus ex febre intermittente. 190

- - 3. Maculæ a febre intermittente. 196

- - 4. Hydrops a febre intermittente. 197

- - 5. Excretiones cohibitæ a febre intermittente. - - 209

Pag.

Capvt 6. Excretiones nimiæ a febre intermittente. - - 215

- - 7. Bonus corporis habitus a cortice peruviano. - - 218

- - 8. Quonam tempore febrim excutere præſtet? - - 231

OBSERVATIONVM MEDICINALIVM DE FEBRIBVS INTERMITTENTIBVS.

LIBER I.

CAPVT I.

Quæ febris intermittens, et quotuplex ea ſit?

Vulgaris morbus febris intermittens eſt; hæcque, etſi eam periculo vacare et vulgus et multi medici ſibi perſuadeant, nihilominus ipſa nonnunquam exitio eſt: ſive ea per ſe talis exiſtat, ſive quod alius quidam malus affectus eidem intervenerit, ſive quod aliquam labem, quam ipſa induxit, corpori reliquit.

Intermittens appellatur, quoniam certos inter circuitus requiem relinquit, inde quotidiana, quæ quotidie accedit: tertiana, quæ unum diem perſtat integrum, tertio redit: ubi vero finita febre biduum integrum eſt, et quarto die revertitur, febris quartana appellatur. Inſultus, quo febris prehendit, παροξυσμὸσ, latinis *Acceſſio* nominatur. Spatium, quod febris ab initio acceſſionis ad ejus exitum usque implet, περίοδοσ, latinis *circuitus* appellatur. Requies vero, quæ media inter acceſſiones patet, ἀπυρεξία: quaſi æger tum absque igne eſſet, *intermiſſio* latinis audit. Similitudo autem atque ordo circuituum *Typi* nomine venit: propterea quod circuitui circuitus veluti Typus Typo ſimilis eſt.

Nonnunquam duæ tales febres concurrunt; tumque febris duplex appellatur: quotidiana duplex, quæ quotidie bis accedit: tertiana duplex, quæ quotidie unam ex acceſſionibus habet: quartana duplex, ubi intra biduum duæ acceſſiones ſequuntur, tertio die intermittunt, neque altera priori, ſed tertia primæ, et quarta ſecundæ ſimilis eſt. Quare dubito quin recte dixerint, qui quotidianam ex duplici tertiana eſſe ſtatuunt, duasque tantum febres intermittentes haberi volunt, alteram tertianam, alteram quartanam.

Febres quoque interdum longiore circuitu redire Hippocrates ſcripſit, ſic, ut ſint *quintanæ*,

ſeptimanæ, *nonanæ a*) exque his *ſeptimanam longam eſſe, verum non lethalem: nonanam adhuc longiorem et lethalem. Tertianam exactam cito judicari, et non eſſe lethalem: quintanam peſſimam omnium eſſe. b*) Talem nullam niſi quintanam obſcuram vidit GALENUS *c*) ſeptimanam exquiſitam BOERHAAVE *d*) aliquoties WERLHOF *e*) quintanas, ſemel ſeptimanam, octanas frequentius, ſex paroxysmos nonanæ ſive novenariæ exquiſitos.

AEGROTVS I. Anno 1764 a menſe Martio in Junium usque mulier 50 annorum febre intermittente octana laborabat; quæ in principio inordinate quidem, modo die ſolis, modo die lunæ, modo die martis, acceſſerat, poſtea vero in certum diem Mercurii ſcilicet, certamque horam ſtatuit ſe.

Incepit namque hora quarta matutina vehemens frigus, quod ſomnum protinus pepulit, et aliquot horas continuavit, nonnunquam cum vomitu. Finito frigore ortus magnus calor eſt, qui diem Mercurii proximamque noctem, et aliquam diei Jovis partem implevit; intra iſtum calorem profundus ſomnus, exquo ægra non facile expergefieri

a) De Morb. popul. Lib. I. Sect. III.

b) Ibidem.

c) Comment. III. Lib. I. epidem.

d) De cogn. et curan. morb. aph. 746.

e) Obſerv. de febrib. Sect. VI. §. 4.

poterat, prehendit: ſecutus multus ſudor acidus atque fœtens eſt, requies poſt, ad alterum usque Mercurii diem.

Mediis inter acceſſiones diebus ægra faciem luridam, os amarum, atque ciborum faſtidium habuit: perinde ac juxta febrim ſive tertianam quartanamve. At quo magis in liberaliori intermiſſionis ſpatio verſus proximam acceſſionem pervenit, eo iterum magis cibos deſideravit.

Atque tales quidem ordinatas acceſſiones quinque ante habuit, quam aſſumta corticis peruviani uncia febrim excuſſit.

Alii ita latius patentes tales febres ab una ex ſuperioribus, (ceu tertiana quartanave) ſiquidem media aliqua earum acceſſio defecit, deducere volebant.

Frequens febris quartana eſt, frequentior quotidiana, omnium frequentiſſima tertiana, maximeque autumno poſt fervidam æſtatis tempeſtatem.

Nonnunquam etiam febres confunduntur, ſic ut neque tempora notari neque ſpatia poſſint, ſed ut cœperunt, continuant: de his paulo magis infra fuſius dicam.

Diſtinguntur quoque febres pro anni temporibus; obque id vernales, quæ Vere; autumnales, quæ Autumno accedunt, appellantur. Has inter faciles vernales ſunt, difficiles vero autumnales.

Aeſtivæ quartanæ plerumque ſunt breves; autumnales vero longæ, et maxime, quæ ad hyemem pertingunt. f)

Alii quemadmodum Hippocrates g) unicuique hominum ætati, ceu juvenili ceu ſenili, privatam ſuam febris ſpeciem adjudicarunt. *Quemadmodum autem junioribus triginta annis abſceſſus ſiunt, ita quartanæ magis his, qui triginta ſunt annorum et ſenioribus.* Ego non ſic, ſed contra eſſe omnes febrium ſpecies ſimiliter cuivis hominum ætati ſatis communes.

Denique febres ipſas ita inter ſe diſcrepare, ut, cum prehendunt, cujus generis ſint, protinus a prima acceſſione noſci poſſit, veteres medici ſtatuerunt. In cujus rei notitia præprimis celebrem ſe eſſe Galenus h) gloriatus eſt, hasque notas indicavit: i) nempe ſi mite frigus ſit, et brevis exiguusque ſequatur calor, febrim quotidianam fore, tertianam vero, ſi magnus calor exardeſcat; quartanam autem, ubi cum magno frigore acceſſio incipit, et vehementem longumque calorem trahit. Illud autem perpetuum non eſt: ſiquidem cum vix aliqua febris ſola exiſtat, ſed ſæpe cum alio atque

f) Hipp. Lib. Aph. Sect. II. aph. 25.

g) Lib. Præn. §. 24.

h) De criſib. Lib. II. cap. 4.

i) Meth. med. ad glaucon. Lib. I. cap. 7. item de criſib. Lib. II. cap. 5.

alio corporis affectu conveniat, poteſt ea ita mutari, ut in principio certi tale nihil ſignificet; minimeque in morbis inter ſe differentibus, ſi conveniant, perpetuus eſſe præcepti locus poteſt.

Veriſimile eſt, iſtos quidem medicos ideo talia poſuiſſe, quoniam ſibi perſuadebant, quaſi febris quotidiana excitata a Pituita, tertiana a Bile, a Melancholia quartana eſſet, obque id a diverſis iſtis humoribus, prout alius atque alius vitiatur, alias atque alias febrium notas deducere voluiſſe; ſic ut alterius humoris vitium ſequi magnus calor debeat; alterius parvus; alter leve, alter acre frigus excitare, longave aut brevis eſſe acceſſio debeat.

In his vero certius aliquid ſtatui poſſe exiſtimo, ſi febris ipſa ſimplex eſt, neque aliud quodpiam vitium eidem intervenit, maximeque ex anni tempeſtate, atque ubi popularis aliqua febris eſt, quæ ſimiliter ac multos alios ante homines occupavit, deinde aliquem prehendit. *Aeſtate et tertianæ plurimæ et quartanæ. k) Autumno autem et febres quartanæ et erroneæ. l)*

Etſi levis et ſine noxa error eſſet, eum ſuo vaticinio falli, quem tutum auxilium non deficit: ſiquidem in univerſum omnibus febribus intermittentibus cortex peruvianus ſimiliter mederi poteſt.

k) Hipp. Lib. Aph. Sect. III. Aph. 21.

l) Ibidem aph. 22.

Quo auxilio, quoniam febres promptius excutimus, ütique talia non videmus, qualia antiquiores olim medici expectando, et ob auxilii defectum demiſſi obſervarunt: neque nobis quemadmodum illis quartana febris ſcandalo eſt.

CAPVT II.

Quæ ſint febrium intermittentium cauſæ?

Inter multas atque diverſas, ſæpe etiam miras febrium intermittentium cauſas, quas diverſi authores recitarunt, præprimis diætæ vitia, vigiliæ pertinaces, lucubrationes nocturnæ, mordaces curæ, terror magnus, continuus mœror, et immodica ira numerantur, impura item colluvies, quæ in imo ventre convenit; nonnunquam etiam ea, quæ poſt longos morbos illuc depoſita eſt, plurimæque ſimiles aliæ, quas hic relegere, et nimis longum, nec ſatis utile foret: adeo ut nullum fere vitii genus ſit, quod febris intermittens non ſequi, aut eidem adjungere ſe non poſſit.

Vane etiam rationem quærebant, propter quam alia febris quotidie, alia tertio die, altera quarto prehendat? cur certis ipſæ horis accedant? quid conjungat, quid diſcernat, quid duplices eaſdem efficiat? ob quam cauſam, ſi duplices febres ſint, harum quæque privatum ſuum circuitum abſolvat, nec quicquam in unum commune curriculum confundantur?

Hæc etſi incomprehenſibilia hucusque viſa fuerint, nihilominus quoniam ea ad curandi rationem multum conferunt: operæ pretium facturum me eſſe exiſtimo, ſi iſta paulo ſcrupuloſius perveſtigavero.

Atque in tali quidem perveſtigatione ante omnia cavere debemus, ne morborum cauſas in externo quopiam vitio quæramus, quarum origo intus in corpore reſidet: neve epidemicos morbos tempeſtatum mutationi attribuamus, qui ortum a privato quopiam miasmate habent, neque miasmatis eſſe putemus, quod tempeſtatum cauſa contigit. Difficilius autem judicium evenit, ſi idem morbus modo epidemicus, modo item per multos in poſterum annos ſporadicus eſt, in univerſum autem Vere atque Autumno accedere conſueſcit: adeo, ut per diverſa iſta anni tempora idem morbus diverſam indolem habeat, et diverſam curationem admittat, ad quam modo idoneus, modo ineptus ſit: perinde ut ipſa febris intermittens. Huc accedit mirum illud, incomprehenſibile, perveſtigatu aſperum, atque a cæteris morbis prorſus alienum; ſcilicet quod iſta febris certis diebus ſtatutaque eadem hora accedat, iterumque deſinat et, quod maxime in admirationem rapere poteſt, ſi duplex ea eſt, ſuum quæque privatum circuitum abſolvat, ſuamque acceſſionis horam ſervet: adeo ut, ſi par iſti morbo medendi difficultas eſſet, ac ejus modum demon-

ſtrare arduum eſt, utique febre intermittente laborantem medicina rationalis neminem hucusque reſtituiſſet.

Ob quas rationes tutius eſſe ſuſtinent certo auxilio, etſi empirico, uti; quam vana in his rationalis medicinæ præcepta ſequi, a quibus nullum præſidium petendum eſt: ideoque abditarum iſtius morbi cauſarum perquiſitionem inanem atque ſupervacuam eſſe. — Utique ſecundis ventis ſiſi cynoſura uti nolunt!

Nihilominus ſpero, fore ut inpoſterum palam faciam, quantum iſta cauſarum perveſtigatio cum ad cognoſcendas, tum ad curandas febres conferat. Qua induſtria, ſtudioque, tanto magis opus eſt, quanto plus medicorum turba per Herculeum corticem veluti invincibilis, febres intermittentes quasque barbare aggreditur; ignara, quod febris ipſa ſæpe medicinæ ſit.

Odi provanas ſcholarum ſententias, conjecturas, atque hypotheſes, omnemque in arte medica vim arceo, atque opinionum jugo me eripio; neque niſi cogitandi libertatem ambio, ſoli veritati obediens. Nihil proponam, quod non factis, nihil objiciam, quod non experimentis, nihil oſtendam, quod non obſervatis nitatur.

Quoties plurimas illas atque innumerabiles fere, varias item ac diverſas, ſibique ipſis ſæpe repugnan-

tes febrium intermittentium cauſas, quas diverſi authores recitant, contemplemur, mirum utique prorſusque incomprehenſibile eſſe videtur, quomodo ex ipſis tria tantum febrium genera (quotidiana nempe, tertiana, atque quartana) oriantur, aut duo tantum fiant, ut aliqui volunt, qui quotidianam non niſi tertianam duplicem eſſe ſuſtinent. Quintanæ vero, ſeptimanæ atque novenariæ, adeo paucæ ſunt, ut cæterarum febrium numero comprehendi non mereantur. Ob quam fortaſſis difficultatem antiquiores olim medici, qui cum tria tantum febrium genera vidiſſent, utique earum tres tantum cauſas admiſerunt; ſic ut a Pituita quotidiana febris eſſet, tertiana a Bile, a Melancholia quartana febris, quam vetuſtam ſententiam recentiores ſcholarum Profeſſores inconſiderate excuſſerunt.

Quemadmodum autem miasma varioloſum unicum atque ſingulare eſt, diverſas vero variolas excitat, prout diverſa corporum, in quæ incidit, vitia ſunt: ita unicum tantum atque ſingulare febris intermittentis miasma eſt, quod non re, ſed diverſis acceſſionibus diſtinguitur, prout alia atque alia in corpore, quod prehendit, offendit, ſic ut cum uno corporis vitio quotidianam, cum alio tertianam, cum alio item quartanam efficiat. Ad id perſuademur, maxime his.

1mo. Quoniam eadem febris intermittens non raro in uno eodemque ægro corpore acceſſionum

circuitum mutat, ſic ut ex quartana quotidiana, tertianave, et vice verſa ex harum qualibet quartana fiat. Deinde quoniam unum idemque remedium cortex ſcilicet peruvianus perinde utrique febri medetur, neque ad id privato ſuo quovis ſpecifico opus ſit, ſic ut alterum quotidianam, alterum tertianam, alterum quartanam tantum pellere deberet. Perinde ac nullus neque ſecundus, neque adverſus corporis habitus variolas excitat; ſed diverſæ tales eveniunt, prout alia atque alia contra naturam in corpore ſunt, in quod idem variolarum miasma incidit: ita neque Pituita neque Bilis, neque Melancholia neque cæteræ omnes in corpore adverſæ res febrim intermittentem ipſæ per ſe excitant; ſed tantum circuitibus qui erunt, modum ordinemque dant, poſteaquam miasma febrile incidit, ſic ut cum alio corporis vitio idem miasma quotidianam, cum alio tertianam, cum alio item quartanam efficiat. Iſta namque vitia prædiſponunt corpus, atque fomes focusque ſunt aptus, et idoneus tum ad recipiendum cum ad retinendum miasma febrile. Quodſi porro diverſæ illæ et ſæpe ſibi ipſis contrariæ cauſæ, quas authores volunt, per ſe febrim intermittentem excitarent, impoſſibile foret, ut unum idemque ſpecificum remedium ipſas perinde omnes domare atque vincere poſſet. Tale enim diverſum ſpecificum neque eſt, neque eſſet poteſt.

2do. Quoniam febrium quarumcunque acceſſiones a frigoris exordio ad ultimum usque ſudoris

ſtadium in genere ſibi ſimiles ſunt; adeo ut ex primæ acceſſionis curriculo non ſtatui poſſit, quotidiana an tertiana quartanave febris futura ſit?

3tio. Quoniam acceſſionum exitus ſibi ſimiles eſſe conſueſcunt, ſudoris et urinæ ratione modoque, eædemque febres mediis inter acceſſiones diebus ægrum ſimiliter male habent.

4to. Quoniam omnes iisdem criſibus perinde judicantur.

5to. Quoniam ſimiliter omnes tales febres uno eòdemque remedio ſpecifico, ſi id recte adhibeatur, cortice nempe peruviano, ſimiliter excutiuntur.

6to. Quoniam ipſa febris materia alteram corporis partem dimittit, alteram prehendit: veluti quæ ex latere, cui inſedit, exiit, inque oris labia tranſiit, ex iisdemque ulcerando erupit.

7mo. Quoniam a febriente matre recens nata proles febrim in utero accepit, aut lactans a febriente nutrice eandem attraxit.

8vo. Quoniam in univerſum omnes febres intermittentes, ſi inveteraverunt, eadem mala corpori perinde relinquunt. Icterum puta, ſplenis tumorem, atque hydropem.

9no. Quoniam ſpecificum remedium cortex, etſi eum plurimum dederis, tamen alias febres necquicquam movet, alias ad tempus tantum ſupprimit,

quæ proxime ſtatuto die revertuntur: quod utique ſic non contingeret, ſi fomes ipſe cauſa febris eſſet. Quodſi vero iſtum in corpore fomitem eximimus, febris curationem admittit. Cortex enim non fomitis ſed miasmatis remedium eſt. Id exemplis patet. En, ſi febre continua remittente laboranti corticem peruvianum protinus offers, eum non juvabis, neque febrim movebis. Quodſi vero medicamentum vomitorium exhibeas, quod febris fomitem, corruptam ſcilicet bilem excutit, protinus febrim ipſam ex continua in intermittentem ordinabis, eandemque aptam reddes, quæ curationem a cortice admittat. Quodſi corrupta in imo ventre fœx febris cauſa eſſet, eam cortex tanquam certum ſpecificum ſubmoveret: ſubmovet autem talem necquicquam. Si corrupta bilis febris cauſa eſſet, deberet utique febris expulſa tali bile finem accipere, quæ nihilominus ſæpe remanet, et inpoſterum curationem a cortice deſiderat. Debet igitur aliud quidpiam eſſe, quod præter iſtas corruptiones febrim excitat.

10mo. Similiter ſi mucoſa in imo ventre colluvies reſidet, et febris intermittens prehendit, cortex peruvianus febrim non movebit, quam moveret, ſi verum eſſet, quod mucoſa talis colluvies ipſa febris cauſa ſit; ſiquidem cortex febris intermittentis ſpecificum eſt. Quodſi vero iſtam colluviem pharmaco ante vacuo, febris quam proxime curationem a cortice recipit, quam ante non recepiſſet. Illud per experimenta paulo magis infra patebit.

11mo. Si ad exitum febris continentis aut putridæ cruſta ſanguinis cocta eſt, coctaque vel in ventriculum vel in inteſtina critice translata eſt, ſolet febris intermittens oriri, quam cortex peruvianus, qui intra continentem aſſumtus erat, cavere non potuit. Propterea quod depoſita huc nunc iſta materia novæ intermittentis febris fomes evenit. Quodſi deinde eandem colluviem protinus adhibito purgante pharmaco ſubtrahimus, ipſa febris vel ex toto deſiſtit vel curationem in poſterum a cortice peruviano facile admittit.

Debet igitur impura colluvies, quoniam ea curationem a cortice non recepit, diſtincta eſſe a febris intermittentis miasmate, quod ſolum ab eodem auxilio curationem admittit.

12mo. Multæ febres intermittentes protinus ut earum materia per oris labia, per ambuſtiones ad manus atque pedes, per parotides atque bubones ſub alis ſuppurando erumpit, finem ſumunt; quem non ſumerent, ſi verum eſſet, quod ea vitia, quæ authores numerant, febris cauſa ſint.

13tio. Eſt, ubi febris intermittens (quemadmodum altero iſtius pertractationis libro exempla ponam) unam tantum corporis partem, caput ſcilicet, oculos, latus &c. ſtatuto tempore prehendit, vexat, excruciat, iterumque per intervallum dimittit, ſæpe absque frigore et ſine æſtu.

14to. Fuit febris intermittens eodem tempore ſimiliter popularis, quo variolæ, morbilli, febris ſcarlatina, atque Dyſenteria graſſabantur: neque ſi intermittens alicui horum morborum maxime, qui absque calore erant, juncta erat, ejus circuitus per eosdem vel necquicquam mutabatur, vel ex toto deſiit.

15to. Poſtremo, quodſi narrata ab authoribus vitia febris intermittentis cauſa eſſent, deberet ipſa febris, quoniam ejus cauſa ſic permanens eſſet, ſimiliter ob effectum permanentem continens, non vero intermittens eſſe, quæ res contraria experientiæ eſt.

Ob quas rationes ad credendum perſuademur, eſſe privatum ſuum febri intermittenti miasma, neque diverſa alia quæpiam corporis vitia quidquam aliud ad febris intermittentis generationem afferre, quam ut fomes atque focus ſint aptus atque opportunus, tam ad recipiendum, quam ad retinendum fovendumque iſtud miasma. Denique quod idem miasma ſimplex atque uniforme ſit, diverſos autem circuitus typosque admittat, prout diverſos in diſpoſito corpore, in quod incidit, fomites focosque offendit: ſic ut cum alterius corporis foco quotidianam, cum alterius tertianam et cum alterius quartanam efficiat. Perinde ac Variolarum miasma, quod item ſimplex eſt, pro alia corporis diſpoſitio-

ne diſcretas, pro alia cohærentes, pro alia confluentes papulas expellit.

His conſideratis, quoniam interna iſta corporis vitia nullam a cortice peruviano tanquam certo febris intermittentis ſpecifico remedio, medelam admittunt; palam eſt, eadem ſola febris intermittentis cauſam non eſſe: neque ipſum miasma per ſe ſolum febris cauſam eſſe, ſiquidem ne id quidem cortex peruvianus movet; quamdiu priora corporis vitia eadem perſiſtunt.

Ob quæ ad credendum perſuademur, febrim intermittentem tum fieri, quando miasma febris intermittentis in corpus incidit, quod per ſua intus propria vitia diſpoſitum eſt, ad recipiendum fovendumque miasma febrile: ipſamque febrim intermittentem compoſitum morbum eſſe, ex vitio chronico frigidove, et ex acuto miasmate: id eſt febrim intermittentem a duabus cauſis oriri, ab una nempe, quæ corpus diſponit, ab altera quæ accedit et excitat. Ob quam rationem, etſi febris intermittens popularis ſit, tamen ipſa multos homines non afficit, propterea quod eorum corpora diſpoſita ad recipiendum miasma febrile non ſunt: quemadmodum variolæ, ſi graſſantur, non omnes infantes prehendunt, ſed contra ex his aliquos, etiam qui cum infectis degunt, intactos relinquunt, utique qui nunc ad admittendum variolarum miasma apti non ſunt.

Quodſi vero ſive diſponentia corporis vitia demimus, ſive miasma tollimus, febrim ipſam pellimus. Id contingit, ſi impuram colluviem, quæ miasma recepit, protinus vel vomitorio vel purgante pharmaco excutimus. Et quoniam in iſtis interioribus corporis partibus fomes ſæpe reſidet, mirum nequaquam eſt, quod febris intermittens vomendo aut purgando ſæpe diſcutiatur, nempe ſi ſic ejus fomes focusque eripitur. Idem contingit, ſi alius quidam morbus febri ſupervenit, qui poteſt ejus cauſam chronicam ſive diſponentem tollere.

Aegrotvs II. Pauper puer febre quartana autumnali modo ſimplici modo duplici diu laborabat. Eum Dyſenteria, quæ tum temporis popularis erat, prehendit. Per Dyſenteriam febris imminuta eſt, deinde ex toto deſiit, neque æger paſſus recidivam eſt. Ruſtici filius 22 annorum febre quartana autumnali duplici laborabat. Eum Dyſenteria popularis febre liberavit, neque is paſſus recidivam eſt. Hos neque vomitorium neque purgans ante juvit, juvit autem Dyſenteria, quæ interiorem focum diſſolvit. Sic quartana ex duplici ſimplex facta eſt, deinde ſimplex ipſa, ut Dyſenteria increvit, deſiit.

Ita febris chronicum ſui miasmatis receptaculum coquit, ſolvit, tollitque, et tunc ipſa per ſe deſiſtit, veluti tertiana vernalis poſt quinque, poſt

ſeptem acceſſiones finem accipit: duplici nempe criſi ex qua altera febris ſive miasmatis, altera materiæ chronicæ ſive diſponentis eſt.

Nonnunquam cortex peruvianus inſuper alia quapiam virtute, quædam interna corporis vitia, ceu putridam in imo ventre colluviem corrigit, excutitque, deindeque ſpecifica ſua virtute ſimul miasma vincit, tollitque: et tunc febris excutitur, quæ res ſuos fautores fefellit. Cortex enim peruvianus non diverſorum febris fomitum, ſed ipſius miasmatis ſpecificum remedium eſt.

Quodſi autem cortex peruvianus ſine multa fomitis emendatione, miasma ipſum vincat febrimque ſupprimat: ea paulo poſt ſimiliter reſurget. Inde recidivarum ratio cognoſci poteſt.

Quare in febrium intermittentium curatione maxime ad tria hæc capita attendendum eſt. 1mo. Ad opportunum tempus, intra quod miasma curationem a cortice peruviano admittit. 2do. Ad internum chronicum vitium, an id tolli et qua ratione queat? 3tio. Ad febris, quæ ex utrisque his oritur, effectus, hique an ſalubres an adverſi ſint? adverſi quomodo ſive caveri ſive tolli poſſint? ſalubres qua arte perfici? ſine qua notitia atque attentione multi profecto errores comittuntur, maximeque ab his, qui absque tali perveſtigatione omnem perinde febrim intermittentem cortice peruviano aggrediuntur. Febris enim ipſa ſæpe me-

dicinæ eſt; et ut vetuſtiſſimus olim author HIPPOCRATES dixit, a magnis morbis liberat; tollit enim ipſa ſæpe morbos, quos medicina ne movet quidem. Et magno ſæpe humani corporis commodo oritur, dum nos ad quærendum auxilium monet, aut chronica vitia ſive indicat ſive tollit, quæ ipſa aut non cognoviſſemus, aut cognita non potuiſſemus ſubmovere. Quare hanc ipſam febrim, ut cæteras fere omnes arte neque exacerbare licet, ne exuperet, neque ſupprimere ne torpeat. Utrumque enim noxium foret. — Qui febre uti neſcit, mederi ignorat!

Iſta autem vitia, quæ corpus diſponunt ad recipiendum miasma febrile, ſunt vel in una tantum corporis parte (veluti altero iſtius pertractationis libro dicam) vel totis humoribus inſunt, vel in infimi ventris viſceribus recumbunt: quæ inter præcipua ſunt Pituita, Bilis et Melancholia. Quos quidem cardinales antiquorum medicorum humores puto, quod præcipites novarum ſcholarum aſſeclæ ſine conſideratione eliminaverint.

Nihilominus fuere febres, et quotidianæ et tertianæ cum ſimplices tum duplices, quo tempore mucus ſive coctus ſive crudus contra naturam vel in ventriculo vel in inteſtinis reſidebat: isve per ſe ibidem locorum ortus fuerit, an poſt coctionem intra febres continentes quascunque illuc translatus fuerit, perinde eſt, quem mucum ſi protinus ad-

hibito aut purgante aut vomitorio medicamento excutimus, aut eundem poſt ſui coctionem vacuamus, febrim ipſam modo totam expungimus, modo eandem curationi opportunam reddimus, ſi per moram eundem ibidem relinquimus, aliqua ejus portio in ſanguinem revertitur, ſicque febris pertinax fit.

Hæc ita nota atque vulgaria ſunt, ut ſuper vacaneum foret, aliqua hujuscemodi exempla huc adferre.

De Bile medicorum practicorum nemo dubitat, poſſe ab eadem; ſi corrupta ea ſit, et miasmati unitur, febrim tertianam oriri. Id febres autumnales poſt fervidam æſtatis tempeſtatem, febres bilioſæ, febres continuæ remittentes, quæ poſt bilis vomitum tertianæ fiunt, ſatis ſuperque demonſtrant. Neque tantum Pituita aut bilis, ſi vel in ventriculo, vel in inteſtinis recumbunt, febris fomes ſunt, ſed et ubi eædem in ipſis interioribus ſuis viſceribus reſident, ex quibus continuo proveniunt. Inſuper inter vitiatos tales humores pejores crudi, meliores cocti ſunt: ſcilicet quoniam cocti miasma libentius dimittunt, et, ſi recte evacuantur, febris deſiſtit, crudi vero miasma retinent, et coctionem ante requirunt, quam miasmate liberari poſſint.

De Melancholia autem dubitatio eſt, hæc ſi cum miasmate conveniat, an quartanam excitet. Etſi autem non dubitem, quin etiam ob alia quædam humorum vitia quartana febris eſſe poſſit,

nihilominus unicum exemplum de atra bile afferam, ſatis profecto demonſtrans.

Aegrotus III. Mulier 40 annorum hypochondriaca deinde melancholica, poſt maniaca evenit. Intra maniam omnia medicamenta reſpuit duobus annis. Hanc febris quartana impoſterum prehendit, intraque eandem ſoluta atra bilis eſt: orta tormina ſunt, alvique ſedes liquidæ, nigræ, ut pix liquefacta, cum dolore atque teneſmo. Cumque talia excrementa quotidie multa exiiſſent, mulier reſipuit. Poſteaquam liquida iſta materia aliquamdiu defluxit, duplicata febris eſt, quæ ſimiliter diu traxit, et intra quam item multa nigra excuſſa ſunt. Póſtremo ſedes colerari cœperunt, et febris ex duplici rurſum ſimplex devenit. Denique poſt aſſumtum decoctum tamarindorum, ex ſero lactis adjecto ſale et manna, cum alvus atra bile, ſiquid ex ea ſupereſſet, vacuata fuiſſet, febris ipſa ex toto deſiit: mulierque reſipuit. *An quartanæ magis his, qui triginta ſunt annorum et ſenioribus: m*) quoniam non prius quam intra iſtam ætatem homines melancholia tentari incipiunt.

A febri ſimplici ad duplicem venio, et iſta duplicatio quid ſignificet? malumne an bonum omen ea ſit? De qua quidem re maxime ſic puto. Simplicem eſſe febrim, propterea quod ejus fomes crudus eſt: duplicari vero eandem, ubi ejusdem

m) Hipp. Lib. Prænot. §. 24.

ſomitis aliqua pars per febrim mota ſolutaque quidem eſt, attamen corpori adhuc inhæret. Id his potiſſimum patet: quoniam nulla febris initio duplex eſt, ſed deinde talis evenit, poſteaquam ſimplex per tempus effervuit. Quoniam ſi talis febris ſive naturæ beneficio, ſive corticis peruviani auxilio deſiſtit, prior duplicans febris deſinit, poſterior ſimplex quæ prima fuerat, et quoniam duplicans minor mitiorque eſt, et ipſa facilius medelam admittit. Male igitur medici nonnulli talem febrium duplicationem metuunt, quoniam pars coctionis eſt, exque ea febris curationi opportunior fit.

Eſſe vero unum eundemque iſtius duplicis febris fomitem, ex his colligere licet, quoniam utraque ſemper unius ejusdemque ordinis eſt, ſic, ut quartana quartanam, tertiana tertianam, quotidiana quotidianam duplicet; neutra vero harum alterutram, ceu tertiana quartanam quotidianamve, vel quartana tertianam quotidianamve.

Et nunc iterum quæritur, quid hominum corpora ſic vitiet, ut in iis fomes fiat aptus cum ad recipiendum, tum ad retinendum miasma febrile? Hoc in his cauſis poſitum eſt, quæ initio iſtius capitis relatæ ſunt. Quas inter præcipuæ duo anni tempora ſunt; Ver ſcilicet atque Autumnus: ideoque febres vernalium atque autumnalium nomen ſortitæ ſunt, deinde diverſus atque ſæpe mutatus tempeſtatum habitus, propter quem febres eſſe epi-

demicæ conſueſcunt: poſtremo putrida ex humili atque paludoſo ſolo effluvia. Ob quam rationem in agro moguntino, juxta Rhenum fluvium, inque aliis circum urbibus quæ poſitæ in humili ſolo ſunt, iſtæ febres magis, quam in elatiore ſede atque montibus familiares ſunt. Quemadmodum æſtate anni 1749, qua tempeſtate febris intermittens præprimis tertiana popularis erat, multa hominum millia in humili civitatis parte, quæ propior Rheno eſt, prehendit; contrá vero eos, qui in colle qua via meridiem verſus itur, habitabant, tutos reliquit. Utique quoniam ſalubrior ibi locorum aër habetur. Rumor enim eſt, iſtam urbis partem utique ob aëris ſalubritatem olim peſtis expertem manſiſſe, ideoque *regionis aureæ* (*die goldene Luft*) nomen accepiſſe. Ita in oppido Oppenheim, quod quatuor ſtadiis Moguntia abeſt, atque poſitum juxta Rhenum fluvium multosque paludes eſt, plurimi cives febre intermittente laborare conſueſcunt, et ea difficulter etiam cum cortice peruviano liberantur; ſimiliter aliorſum, ubi ſimile ingenium loci eſt. Contra in montibus pauci febre intermittente tentantur; et ſiqui febre affecti illuc deferuntur, hi citius aut aëris ſalubritate aut medicinæ opera liberantur: non quod elatior montium regio vel expers miasmatis ſit, vel id quod ibidem eſt, emendet aut extinguat, ſed quia antiqua vitia, quæ miasmatis fomes ſunt, corrigit, emendat, corpusque integritati reſtituit; ſicque fo-

mite orbat, ſine quo iners miaſma eſt. Utique *neque ſolum in bono tempeſtatum habitu certior valetudo eſt, ſed pejores morbi quoque, ſiqui inciderunt, leviores ſunt et promptius finiuntur.* n)

Similiter medicamenta, quæ fomitem tollunt, corpus tutum præſtant, & febris miaſma receptaculo orbant, et ſic idem iners efficiunt. Ita protinus adhibitum medicamentum vomitorium febrim extinguit, ſi ejus fomes corrupta bilis eſt, quæ in ventriculo reſidet. Ita purgans pharmacum ſi impuram colluviem, quæ in inteſtinis reſidet, vel poſt febrium continentium coctionem ibidem critice depoſita fuit, ſubtrahit, febrem delet. Ita diverſa quævis auxilia, quæ fomitem quemquem tollere poſſunt, ipſi febri medentur. Inde tot tamque diverſa remedia, quoniam ea aliquoties ſucceſſerunt, tanquam febrifuga ab antiquiſſimis hucusque temporibus commendata ſunt: adeo ut in botanologorum libris vix aliqua herba ſit, cui febrim intermittentem pellendi virtutem non adjudicaverint. Verum iſta, niſi ea fomitem vel omnem excutiant, vel ante coquant, vana ſunt. Iſtorum autem omnium remediorum potiſſimum febris ipſa eſt. Iſta enim ſuum fomitem et coquit et movet et exitui aptum reddit: ſine qua præparatione vix ulla febris apta curationi eſſe poteſt. Et quoniam cortex peruvianus talia corporis vitia, ſi non ſemper,

n) A. C. Celſus Lib. II. Cap. 1.

tamen ſæpiſſime altera virtute corrigit, altera miasma enervat, utique jure pro ſpecifico febris intermittentis remedio habetur: qui ſucceſſus ſuos fautores ſæpe fefellit.

Eſſe autem non ſolidarum partium ſed humorum tantum vitia apta ad fomitem febris præſtandum, ex his patet, quoniam ſubtractis coctis humoribus febris deſiſtit: quoniam recens nati infantes, qui nullam in ſolidis partibus noxam habent, nihilominus febrim intermittentem ab affecta ſive matre ſive nutrice accipiunt: quoniam humorum vitia febre ipſa emendari, ſolidorum vero pejora per eandem fieri conſueſcunt.

Poſtremo in quæſtionem venit, quomodo febris excitetur? Illud inter authores diſputatur. Quos inter alii febrim eſſe volunt, ubi vitiata aliqua materia ſanguinem coagulat, ſicque vaſa obſtruit: alii cum imperfecti et corrupti humores nervos vexant. Galenus tertianam a Bile flava, a Pituita quotidianam, quartanam ab atra Bile ſtatuit, exque iſtis humoribus, prout hi aliud atque aliud viſcus occupant, aliam atque aliam febrium ſpeciem eſſe; confundi vero diverſas febres, ubi diverſi tales humores coiverunt.

Ego vero maxime ſic puto: febrim intermittentem tunc eſſe, quando miasma febrile tanquam cauſa excitans, cum vitiato in corpore fomite, tanquam cauſa diſponente convenit, eidemque conjunxit ſe.

Ambo juncta per univerſi corporis vaſa agitantur, miasma crudum vaſa vehementer irritat, atque nimio ſuo ſtimulo convellit, atque ad nimiam contractionem cogit: ita arteriarum pulſus parvus, convulſivus, varius &c. evenit. Hoc frigoris ſtadium eſt. Contrito interea temporis aliquantum miasmate mitior ſtimulus evenit, ſicque fortior et liberalior vaſorum actio fit, inde febrilis calor oritur: poſtremo quando miasma ita per febrim circumagitatum lene inersque factum eſt, ſudor erumpit, qui contritum miasma et veluti confrictum eliminat. Hucusque febris ſuum miasma mutavit, et fomitem aggreſſa quidem eſt, at non ſolvit eundem.

Finita acceſſione, quemadmodum poſt unamquamque febrim continentem corpus fractum lasſumque et pulſus infirmus eſt, debiles viſcerum functiones ſunt, læſum edendi deſiderium eſt, mensque torpet.

Liberum iſtud poſt acceſſionem intervallum modo breve inter quotidianam, modo longius inter tertianam, longiſſimum inter quartanam eſt: donec iterum miasma a fomite ſuſcipiatur, eidemque unitum novam rurſum acceſſionem excitet priori ſimilem. Similem dico priori non alterius cujuspiam ordinis acceſſionem, quoniam ipſi fomiti ſive cauſæ prædisponenti ea ineſt proprietas, ut ea non alium a miasmate febris rythmum typumque admit-

tat. Illud ex his colligere licet: quoniam infantes recens nati, ſi eorum mater intra graviditatem febre intermittente laborabat, ipſi cum naſcuntur, eadem febre laborare conſueſcunt; ſimiliterque alumni, ſi nutrix febre intermittente affecta eſt, quoniam febrium recidivæ etiam quæ poſt annum, imo multo ſerius revertuntur, nihilominus eundem typum etiam ad horam ſervant, quemadmodum capite de recidivis dicturus ſum. Denique quod eundem corporis ſtatum ſemper eadem febris ſequatur: veluti id juxta anni tempora, ut HIPPOCRATES notavit, obſervare licet.

CAPUT III.

De ſignis febris intermittentis, atque de ejus ſtadiis.

Etſi febres intermittentes multas atque diverſas notas habeant, nihilominus harum nulla (quod mirum videri poteſt) adeo perpetua eſt, quaſi per eam ſolam febris certo ſive cognoſci, ſive diſtingui ab aliis morbis poſſit. Aliæ enim protinus a calore incipiunt, aliæ a frigore, aliæ ab horrore; aliqua cum ridicula garrulitate acceſſit, & cum loquaci deſipientia ad exitum usque continuavit; aliæ ſic deſinunt, ut ex toto ſequatur integritas: aliæ ut aliquantum quidem minuantur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera acceſſio ſequatur: ac ſæpe aliæ vix quicquam

aut nihil remittunt, ſed ita, ut coepere, continuant. Deinde aliæ fervorem ingentem habent, aliæ tolerabilem: aliæ tempore eodem revertuntur, aliæ vel ſerius, vel ocius: aliæ longum tempus acceſſione et deceſſione implent; aliæ breve: aliæ cum decedunt ſudorem movent, aliæ non movent, atque aliàs per ſudorem ad integritatem venitur, aliàs corpus tantum imbecillius redditur. Interdum vero acceſſiones confunduntur, ſic ut notari neque tempora earum neque ſpatia poſſint. Rurſus aliæ ſine calore ſunt; aliæ totis corporibus inhærent; aliæ tantum in partibus ſunt: aliæ alterius cujuspiam morbi figuram oſtendunt, quaſi febres intermittentes non eſſent. Ob quas diverſitates quoniam aliquæ febres difficulter cognoſcuntur; difficulter etiam curantur. Siquidem *cujus rei non eſt certa notitia, ejus opinio certum reperire remedium non poteſt.* o) Multum igitur intereſt noſſe, morbus, qui eſt, quod febris intermittens ſit: maximeque in dubio invaſionis initio.

Illud aut per majora atque communia ſigna ſcire licet, aut ex parvis atque privatis notis diſcimus. De illis nunc dicam, de his paulo magis infra.

Et quidem febris intermittens vel lente accedit, vel protinus erumpit.

Quos febris lente invadit, hi incipiunt corpore et animo torpere, levi et fugaci capitis dolore affi-

o) A. C. Celſus de Med. Lib. I. in præf.

ci, bibitare, cibos non multum appetere, neque tamen faſtidire eosdem: altero die aut paucis poſt diebus mente et corpore magis languere; dolere ſæpius capite, ſitire plus, ſæpe fauces ſiccas habere, velle potum frigidum, acidulum, minus appetere carnium jura, ipſas vero carnes non eſſe, frigida et fructus horæos deſiderare; minus firmiter cruribus inniti, dolere e coxendice; cito ad motum laſſari, ſudare juxta frontem, cum ambulant aut calidum bibunt, non vero ſic ubi quieſcunt, urinam mingere magis flavam, amœnum vultus colorem decoremque amittere; fauces mane ſiccas habere, et dentes limoſos, et halitum oris qualis jejunis hominibus eſt: indies magis ægreſcere, et non multis ita poſt diebus plus calere; ſitire amplius; fauces magis ſiccas et os amarum accipere, dentes glutinoſos, halitum gravius olentem, potum et cibos velle frigidos acidosque, faſtidire jura carnium, carnes ipſas reſpuere, magis incaleſcere, urinam profundius flavam, ſpumoſam et quæ urethram urit, emittere, e cruribus et coxis dolere, immadeſcere ſæpe ſudore, ubi calidam bibunt, aut cum hominum turba eſt; frigeſcere facile, vultu pallere, flaveſcere palpebris.

Hi ſæpe jejunio morbum frangunt, ſæpe poſt unum medicamentum vomitorium eveniunt, nonnunquam alvum purgans pharmacum tales adjuvat. Utique quoniam febris fomitem vel jejunio conſumunt, vel evacuante pharmaco ejiciunt,

Sine his, aut ſi iſta non profecerunt, ægri indies magis ægrotant; calent et ſitiunt acrius, lingua ſæpe faucibus adhæret; ipſæ fauces magis arent; dentes ſunt viſcoſi, anima veluti à longo jejunio fœtet, iſtique ægri frigidam liberaliter hauriunt; ipſumque vinum rhenanum album, quod ſani bibere conſuêrunt, nunc reſpuunt, quoniam vappidum idem ipſis videtur, propria ſua lingua decepti, carnes nauſeant, panem ſecalinum, quaſi nimis acidum, triticeum vero amarum putant, ſua lingua falſi, calida recuſant potulenta, poſt quæ, ſi aſſumſerunt, largus ſudor erumpit: levi de cauſa modo algent, modo ſudore immadeſcunt; dolent acrius capite, circaque tempora ad intentas arterias punguntur; laborioſe dormiunt et tumultuoſa ſomnia habent, oculi cavi, ſicci, atque calidi ſunt, iidemque in vivida luce ita læduntur, ut lacrymas emittant, color vultus flavus et fœdus eſt, totumque corpus laſſum quaſi ex fatigatione eſt: arteriarum pulſus vel magnus et fortis, vel frequens et celer eſt; urina rubra evenit, atque urethram, cum tranſit, urit, etiam ſpumam ſuam diu ſuſtinet, totaque craſſum, ubi infrigeſcit, ſedimentum præcipitat.

Atque iſti quidem ægri non diu ſic habent, quin febris, quæ obſcura hucusque fuerat, omnino explicetur.

Quorum vero febris protinus erumpit, hi incipiunt corpore gravari, oſcitare, membris diſtendi, frigeſcere, palleſcere, vultu flaveſcere, cruribus et coxis laſſari, e corporis extremis partibus inalgere, naſi apice et extremis digitis livere, vago frigore per dorſum perfundi, poſt fugaci ſæpe horrore concuti, dolere capite, dein tremere, paulo poſt vehementer horrere, dentes dentibus ſæpe ferire, membris quati, ſitire, demum rigere, intereaque urinam tenuem aquoſam emittere, aërem tremula inſpiratione lente attrahere, eundemque frigidum cito efflare.

Primum hoc eſt febris intermittentis ſtadium, idque modo longius modo brevius eſt. Alii enim duas horas frigore implent, alii dimidiam horæ partem, alii fugax breveque frigus habent, alii tres horas ante languent, et frigeſcunt, quam ex toto infrigeant: alii item protinus a calore incipiunt. Neque verum eſt, quod quidam volunt, nullam febrim intermittentem ſine frigore eſſe, ſæpeque falluntur, qui ex frigore noſſe volunt, febris cujus generis futura ſit? in his enim nihil perpetuum eſt.

Intra iſtud frigoris ſtadium ægri diverſim habent. Alii ex horrore in altum agitantur veluti convulſi: ex delicatulis mulieribus aliquæ convulſæ et ut aſthmate ſtrangulatæ fuerunt quaſi hyſtericæ, intra calorem vero nequicquam. Alii tuſſim ſie-

cam habent, alii ex hypochondrio ſiniſtro dolent, cum ubi frigus incepit, tum ubi idem ad ſummum pervenit. Vir dextræ manus digitos aurigine tinctos accepit, quotieſcunque propter febrim friguit. Arthritici dolorum plus hoc frigore quam calore perſentiſcunt. Quorum oſſa olim ſive fracta ſive loco pulſa fuêre, hi ex iisdem ut plurimum dolent, dum febre inalgeſcunt, fere etiam perpetuum eſt, eum, qui febre intermittente olim laboraverat, inpoſterum, cum febris iterum prehendit, ſimili ratione modoque habiturum eſſe, maximeque intra horrorem. Quod ideo noſſe intereſt, quoniam inpoſterum febris, ſiquidem talis perobſcura foret, promptius per eadem ſigna cognoſci poterit.

Exiſtimo, iſtud frigus eſſe, quoniam miasma febrile a fomite receptum, eidemque unitum cor ſimul atque arterias, venas item atque omnia univerſi corporis vaſa ductusque excretorios vehementer (ut cruda quæque poſſunt) ſtimulat; adeo ut exinde iſta vaſa veluti per convulſionem contracta angustentur atque rigeſcant; neque ſanguinem cœteroſque humores ſive facile recipere, ſive liberaliter propellere excernereque poſſint. Ob quam cauſam humorum circuitus impeditur, et vaſorum libertas deficit, minor in vaſis attritus eſt, calor extinguitur, frigusque eſt: pulſus parvus et frequens quandoque inæqualis ob vaſorum cordisque convulſionem eſt; retinentur ea, quæ ſecerni debuiſſent; ideoque cutis alba, ſubflava fit.

Idem in extrema corporis ſuperficie conſpicimus: frigore ſumma cutis contrahitur rigetque, pulli deplumati inſtar; pallet facies, liveſcunt extremi digiti, minus tranſpiratione, nihilque ſudore expellitur. Ipſaque urina tenuis aquoſa, et coloris fere expers emittitur: utique quoniam emulgentes arteriæ exque his emiſſarii urinæ ductus in renibus nimium conſtricti, atque ſolito magis anguſtati nunc evenerunt, ſic ut nihil niſi tenuiſſimum humorum transmittant.

Eſt hoc ſtadium cruditatis, quod brevius quidem at vehementius intra intermittentem eſſe conſueſcit, quam in principio continentium, ubi idem longum ſed mitius eſt. Ipſum autem per ſe varium eſt, prout vaſorum per quæ miasma agitatur, diverſa conſtitutio, ſive pollens ſive infirma eſt: obquam fortaſſis vaſorum impotentiam, quoniam ea magis inertia in decrepita ſenectute ſunt, contingit, ut ſenes, qui febre intermittente extinguntur, intra frigoris ſtadium moriantur, nemo intra æſtum. Qui quidem caſus nihilominus perrarus eſt; ſcilicet quem intra 34 annos nonniſi ſemel obtinuiſſe vidi.

Aegrotvs IV. Anno 1772 ſenecio febre tertiana exquiſita autumnali laborabat, mediis diebus bene habens exiit, atque foris obambulavit. Ante tertiam acceſſionem hora decima matutina domum redux valuit. Acceſſit febris hora undecima,

ſintraque ejusdem frigus æger paulo poſt horam duodecimam extremum ducens ſpiritum obiit.

Interea dum cruda miasmatis materia per vaſa etſi cum labore atque imperfecte agitatur, ea pedetentim conteritur, ſicque mitior redditur, fractoque ita aliquantisper ſtimulo vaſa liberalius tanquam nunc minus convulſa reagunt, humoresque omnes pellunt: inde major attritus fit, qui frigus pellit; oriturque calor, qui initio quidem exiguus eſt, et in externo tantum corpore ſentitur, interea cum internum adhuc friget. Paulo poſt attrita magis cruda materia univerſum corpus incaleſcit, intraque iſtum calorem fugaces aliquæ horripilationes vagantur: mox totum exardeſcit, inque iſto ardore ægri nonnunquam perfrigeſcunt, maximeque ubi veſtimenta levant: ſimul plus ſitiunt, atque magis capite dolent, vomituriunt, imo ſæpe vel bilem vel phlegma evomunt; maximeque ſi frigidam ante liberaliter biberunt. Aeſtuant deinde atque capite vehementer dolent, ipſæque arteriæ juxta tempora intenſius pulſant. Exque iſtis ægris aliqui etiam demiſſas cæterorum hominum confabulationes procul ultra, quam ſani potuiſſent, nunc diſtinctius audiunt, indeque eorum aures offenduntur: ita enim acutus ſenſibilisque horum auditus evenit.

Poſt hæc reſtituta vaſorum libertate ſanguis vehementer movetur, reſpiratio denſa eſt, halitusque ardens exit, anguntur præcordia, rubet facies et

fauces æſtuant. Denique ubi calor ad ſummum pervenit, univerſa corporis cutis aret, oculi cum dolore vertuntur, atque lucis ſplendorem ægre ferunt. Ante eosdemque veluti ſcintillæ ſæpe obvolitant; dormituriunt ægri, et ubi oculos claudunt, a recta ratione aberrant; protinusque iterum expergeſiunt, et corpus jactant. Nonnulli ex his delirare continuant: urina rubra eſt, et cum labore emittitur, ſpumamque diu ſuſtinet: plurimum ſitiunt ægri; potum volunt frigidum, acidum; calidum vero reſpuunt; neque poſſunt, etiamſi liberaliter bibant, ſitim extinguere.

Hoc alterum febris intermittentis ſtadium eſt, idque modo facile, modo difficile, modo longum, modo breve eſt. Alii enim intra idem calent, alii æſtuant, alii omnino exardeſcunt, atque aliorum calor octo, aliorum decem, aliorum octodecim horas implet; aliorum item febris in remiſſione non deſiſtit, neque per primum talem calorem certe noſci poteſt, febris cujus ordinis futura ſit. Per iſtud ſtadium miasma conteritur, coquiturque, et materia diſponens ſive fomes movetur, atque coctioni opportunus fit, donec poſtremo ipſe totus ſic per plures acceſſiones coquatur, perinde ac in continentibus febribus per longos continuo dies adverſa materia coquitur.

Aliquot ante iſtius ſtadii exitum horis tertium incipit, quod perturbationis criticæ nomen mere-

tur, intra hoc ægri motibus atque jactationibus agitantur, et hi potiſſimum delirant, qui per febrim delirare conſueſcunt, arteriarum pulſus major et fortior eminet, febrisque in ſummo eſt, ipſa autem citius miteſcit, ſudor ſi citius poſt aſſumtum potum calidum erumpat. Diverſum vero iſtud ſtadium eſt, prout diverſa corpora habet: aliorum enim perturbatio magna longaque eſt, aliorum brevis et exigua: fereque perpetuum eſt eos citius febre liberari, quorum magnæ quam quorum leves perturbationes ſunt: febrium enim ipſæ criſes ipſis perturbationibus pares eſſe conſueſcunt.

Poſt perturbationem iterum ad integritatem maxime ſic pervenitur: nempe inclinata febre primum caput, dein pectus dorſumque atque crura juxta inguina ſudore imadeſcunt; ſequitur ſpiritus libertas, atque corporis tranquillitas, paulo poſt ſudoris plus; cum his caput minus dolet, ſitis non urget, et arteriarum pulſus iterum mollis evenit; omnia miteſcunt mala; deinde plurimus ſudor ex univerſo corpore erumpit; isque pinguis eſt, et quemadmodum fermentum panis olet: molles iterum arteriæ fiunt, febrisque ex toto deſiſtit, et inpoſterum corpus aliquamdiu imbecillum relinquit. Urina rubra pinguisque emittitur, quæ multam ſpumam diu ſuſtinet, et, ut frigeſcit, ſedimentum craſſum, lateri trito ſimile præcipitat, atque ſuis ſordibus matulam veluti pingui pelle induit; quæ pellis varie-

gati, quemadmodum perlarum mater, coloris eſt. Per talem urinam, ut magis infra *p*) dicetur, potiſſimum noſſe licet, febris, quod intermittens ſit. Hoc enim indicio olim Sydenham *q*) obſcuras præprimis febres cognovit, idque maximi momenti eſſe ſtatuit. Etſi neque et hoc perpetuum ſit: quod nonnunquam urina, etiam cum ipſa febre nihilominus tenuis flava et ſanorum ſimilis aliquamdiu manet; deindeque, poſteaquam per corticem peruvianum aliquantum ex febre minutum eſt, turbida eadem eveniat, et ſimile ſedimentum præcipitet, quod item notatu dignum eſt.

Poſtremum iſtud febris ſtadium criſeos eſt: idque modo longum modo breve habetur, prout vel vehemens vel mitis calor anteceſſit, vel plus vel minus potatum eſt, ipſumque corpus humoribus aut caret aut abundat; materiæque vel plus vel minus coctum eſt. Sequitur ſudorem requies; quæ media acceſſione intercedit, hæcque non ita quidem integra eſt, quaſi nunc bona valetudo ex toto conſiſtat: imbecilli enim ægri manent, e coxis et cruribus dolent, pedibus male firmi inhærent, levi de cauſa frigeſcunt, faciem pallidam atque ſubflavam, magis vero flavas oculorum palpebras habent, ſiticuloſi ſunt, atque protinus poſt calidum potum ſudant: ſæpe etiam ſudor e Volis manuum

p) Libro II.

q) Epiſt. prima reſponſoria.

juxtaque frontem erumpit; os amarum et dentes limoſos habent; carnes reſpuunt, ipſarumque odorem et procul ſentiunt, et male ferunt: halitus fœdus eſt, qualis poſt longum jejunium; caput grave eſt, idque, ubi movetur, vertigine vexatur: languet arteriarum pulſus, urina rubra emittitur, hæcque cum frigeſcit, turbida evenit.

Quo longius iſtud intervallum trahit, eo magis ad integritatem pervenitur; quo anguſtius idem eſt, eo major imbecillitas remanet. Qui enim quotidiana laborant, magis quam qui tertiana languent, poſt quartanam vero, quoniam biduum integrum ſequitur, intra quod vires recuperari poſſunt, ægri non raro cibos, quemadmodum ſani homines, deſiderant, et ſimiliter urinam limpidam reddunt, neque niſi, quæ proxime poſt acceſſionem emittitur, ſimile tale ſedimentum præcipitat. Mulier, quæ octana febre laborabat *r*) eo magis et viribus ſtabat, et cibos deſiderabat, et urinam ſanorum urinæ ſimilem emittebat, quo longius ab ultima acceſſione diſtans, verſus proximam pervenerat.

Et febrium intermittentium ſigna atque ſtadia maxime talia ſunt: ſequitur curatio; hæcque duplex eſt: altera, quæ naturæ beneficio, altera, quæ medicinæ auxilio perficitur. De illa prius dicam, de hac inpoſterum; ſcilicet, quo rectius a natura ipſa tanquam optima magiſtra diſcamus, fe-

r) Aegrotus I.

bri intermittenti quomodo medendum ſit? Etenim *n orborum naturæ medici. Invenit naturæ ipſa ſibi ipſi aggreſſiones non ex præmeditato partim velut eſt nictare, partim vero et ea, quæ lingua ſubminiſtrat, et quæcunque alia hujuscemodi, non edocta natura et nullo magiſtro uſa, ea quibus opus eſt, facit.* s) Et hic iterum ante omnia quæritur, febris intermittens an per criſin finem accipere poſſit?

CAPVT IV.

An febris intermittens criſi finiatur?

Duplex morborum criſis eſt: altera mala, quæ noxam poſt ſe relinquit, altera bona, quæ integram valetudinem reſtituit: utramque cognoſcere, et ægrorum ſalutis plurimum intereſt, et medicis maxime neceſſarium eſt. In qua quidem ſtudii parte celebres præprimis antiquiores olim medici fuere, qui eandem curioſius ſcrupuloſiusque excoluerunt; ſic, ut etiam de diebus ipſis rationem habendam eſſe voluerint; exque ea bonam criſem imparibus, malam vero paribus diebus ſtatuerint. Id alii ut vanum repudiarunt; neque in ullo die, quia par imparve eſſet, ægris vel majus vel minus periculum eſſe dixerunt: et medicum non numerare dies debere, ſed ipſas criſes intueri, et ex his conjecturare, num ſpem curationis, num vero gravius periculum oſtendant.

s) Hipp. de morb. popul. Lib. VI. Sect. 5.

Nihilominus in uno eodemque morbo, qui cum febre continente erat, ipſe ſæpe expertus ſum, criſin, quæ quinto die incepit, morbum ſeptimo ſimiliter finiviſſe: contra, ſi quarto die eadem criſis apparuit, morbum diutius et traxiſſe et pejorem eveniſſe.

Inter eos, qui HIPPOCRATEM ſecuti ſunt, iterum diſputatio eſt, a quo morbi tempore dies numerari debeant: an cum morbus terret, an cum opprimit ægrum? Alii item non numerari quidem dies debere malunt, ſed morbi exacerbationem; ſcilicet: *quæ vero paribus diebus exacerbantur, paribus judicantur.* t)

Ad iſtius rei medicæ contemplationem nullus morbus opportunior eſt, quam qui certum initium habet, ſive is continens ſit, ſive idem certas acceſſiones habeat: perinde ac ipſa febris intermittens. Neque ego unquam a 34 hucusque annis vidi (neque fortaſſis quisquam alius vidit) febrim intermittentem poſt duas poſt quatuor poſt ſex acceſſiones per ſe deſiiſſe, ſed poſt impares. *Febres, quæ una die intermittentes, altera ſuperrigent, una cum judicatione ad ſeptimum circuitum durant,* u) *ex quinque ad ſeptem circuitus durant* x) *tertiana in ſeptem circuitibus*

t) HIPP. de morb. pop. Lib. I. Sect. 3.

u) HIPP. de morb. pop. Lib. II. Sect. 3.

x) HIPP. de morb. pop. Lib. VI. Sect. 1.

ad ſummum judicatur. y) Tertiana exacta in ſeptem circuitibus ad ſummum judicatur. z) Tertiana exquiſita in quinque in ſeptem circuitibus aut ad ſummum in novem judicatur. a)

Hippocratem ſecutus Sydenhamius eſt, qui aſſerit, febrim intermittentem, ſiquidem ea pharmaco non curatur, ſponte deſiſtere, ubi ea tantum temporis, quantum continuæ febres ad curationem requirunt, per ſeptem ſcilicet acceſſiones, impleverit. Id magis ſuccedit, tertiana, quam ſi quartana febris eſt, magis item ubi vernalis, quam autumnalis ea eſt. Succedit autem ita ſæpe.

Non ſolum acuti morbi judicantur, ſed etiam chronicorum multi ita finiuntur. Veriſimile autem eſt, ideo antiquiores olim medicos ſæpius quam nos criſes obſervaſſe, quoniam generoſi auxilii defectu tanquam otioſi ſpectatores attendere debebant, quid ferat natura, et quo opprimatur. Hodie vero multi ex iſtis morbis ob id, quod rectum auxilium promptius adhibetur, exitum ſine tali criſi habent. Quamvis neque et hoc prætereundum ſit, ſæpe poſt morbos etiam, qui per generoſa auxilia finem acceperunt, intra convaleſcentiam criſes contingere: quas quidem populares medici non ultra proſequuntur; incurii quid boni natura reſtituto homini

y) Liber de judicat. §. 4.

z) Lib. Aphor. Sect. 4. Aphor. 59.

a) Coac. prænot. Sect. I.

præſtiterit, quem periculo ante eripuiſſe gaudent. At non inutilis iſta naturæ operantis contemplatio eſt, ut quæ rectam ſæpe viam monſtrat, cum ad cognoſcendos, tum ad curandos morbos chronicos.

Sunt autem multæ atque diverſæ febrium intermittentium criſes; adeo ut Fracaſtorius dixerit, vix aliquod morborum genus eſſe, quod magis ſuum exitum per criſes accipiat, et cum quo ea, quæ antiquiores olim medici de criſibus ſcripta reliquerunt, rectius conveniant, quam hæc ipſa febris intermittens. Hippolitus Albertinus *b*) ſtatuit, nullam febrim intermittentem etiam cum adhibito cortice peruviano absque criſi diſcedere.

Inſuper in iſta rei medicæ contemplatione noſſe plurimum intereſt, in febribus cum intermittentibus tum continentibus duo eſſe criſium genera: alterum febris, alterum materiæ. Sine qua notitia nihil recti in febrium curationibus habere licet. Prior criſis ad febrim pertinet, poſterior ad materiam: has tertia ſequitur, quæ non tam criſis, quam reſtitutio functionum appellari poteſt, per quam ea, quæ per morbum intus retenta fuere, poſtremo, quando poſt criſes ipſas bona valetudo conſtitit, liberaliter eliminantur. Incipiam a febrium criſi, deinde ad eam, quæ materiæ eſt, perveniam, poſtremo ad functionum reſtitutionem deſcendam.

b) In act. academ. Bonon. 1731.

Et primo quidem unaquæque febris intermittentis acceſſio, ut multæ aliæ continentes longioris curriculi, exitum per ſudorem ſumit; isque non viſcidus neque multum olens eſt, utpote qui nihil ſecum trahit, talis ſudor febris tantum criſis eſt: urina, quæ emittitur, non turbida fit, et nulla contenta habet. Ex quo indicio certo prænoſſe licet, acceſſionem; quæ deferbuit, nihil materiæ moviſſe, ideoque alteram acceſſionem certo reverſuram eſſe: quæ notitia, ut paulo magis infra dicam, magni in febrium intermittentium curatione momenti eſt.

Altera criſis materiæ ſive fomitis eſt, cum qua miasma convenit, hæc per febrim movetur, motu aliquantum ex ea conteritur, coquitur; coctaque per ſudorem ſub acceſſionis fine expellitur. Iſte ſudor liberalis eſt, ex univerſo corpore rumpit, ſpiſſus tenaxque diu ſupra cutim hæret; odorem ut fermentum panis habet, et linteamina tingit: utique quoniam aliquas et ſanguinis et pinguedinis partes, quas humorum omniumque vaſorum vehemens agitatio intra ipſam acceſſionem detriverat, amiſtas habet. Ineſſe autem iſti ſudori non exiguam materiæ ſive fomitis portionem, ex ſingulari illo fœtore colligere licet, quem febris intermittentis ſudor tanquam proprium ſibi vindicavit, et per quem intermittens ab omni alia febre diſtinguitur. Nullius autem frugi eſt, qui in partibus tantum eſt, et non in toto corpore

erumpit, neque utilis eſt, qui morbum facilius ferre non facit.

Incerta imperfectaque iſta criſis eſt, ſcilicet cum qua alia febris perſiſtit, alia quæ per tempus aliquod deſiit, revertitur, non ſæpe alia ex toto deſiſtit. Significat autem ſemper quod febris opportuna ad curationem ſit. *Sudor optimus quidem eſt, qui febrim in die judicatorio ſolvit, commodus eſt, et qui levat* c) *Sudores enim optimi ſunt, et celerrime febrem ſedant, qui in judicatoriis diebus fiunt, et febrem perfecte ſubmovent; boni quoque ſunt, qui per totum corpus ſcentes morbum facilius ferre faciunt. Qui vero nihil horum faciunt, incommodi ſunt.* d) Quodſi igitur Solanus dixit, ſe non reperiiſſe pulſum inciduum ante ſudoris eruptionem, in acceſſibus febrium intermittentium fortaſſis tempore et acceſſionum numero falſus eſt. Ad iſtam enim pulſus obſervationem dies aut acceſſio eligi debet, intra quem febris judicari conſueſcit: id eſt, uti ſupra propoſui, tertius, quintus, ſeptimus, nonusve dies ſive circuitus. *Sudores febricitanti ſi fiunt*, 3, 5, 7, 9, 11, 14, 21 et 31. *Hi ſudores morbos judicant, ſi vero non ſic fiunt, dolores ſignificant.* e)

c) Hipp. coac. prænot. ſect. 3.

d) Liber de judic. vers. 1.

e) Hipp. Lib. de Judicat. Item aphor. 36. Sect. 4.

Similiter urina craſſa, quæ turbida fit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat, quod aliquantum ex contrita materia in ſe habeat, veriſimile eſt; ideoque pro critica etſi imperfecte haberi poteſt. Magis autem indicat, quod febris curationi apta ſit. Eſt autem iſta urina febri intermittenti propria, per quam ut Sydenham monuit, febrim intermittentem, etiam maxime abſconditam detegimus.

Altera criſis per ulcera fit, quæ oris potiſſimum labia, ſæpe nares, nonnunquam fauces et ipſam quoque linguam prehendunt, et certius ſanitatem promittunt: *Febres, in quibus ulcerantur labia fortaſſis intermittentes et tertianis perfrigerationes.* f) Hic autem perfrigerare etſi illud HIPPOCRATES alibi damnaverit, idem ac remittere ſive minus calere ſignificat, quod paulo magis infra g) ſcripſit.

Id per commune eſt: eum vero, ut vulgus ſibi perſuadet, febris expertem fore, cujus labia exulcerantur, perpetuum non eſt, niſi ipſa ulcera omnem febris materiam extus trahant: ſæpe enim ob id, quod intus manet, febris non omnino tollitur, et ea, quæ confuſis acceſſionibus ante continuabat, per iſta ulcera incerta tempora atque ſpatia diſtinguitur. Nonnunquam ipſa, etiam quæ poſt ulcera deſiit, iterum, quamvis leviſſima de cauſa revertitur, veluti nunc dicam.

f) HIPP. de morb. pop. Lib. VI. Sect. 8.

g) Ibidem Lib. VII. Sect. 1.

Aegrotvs V. Anno 1755 exeunte menſe Aprili virginem 43 annorum febris tertiana prehendit, finitaque tertia acceſſione, ulcera ſecundum oris labia eruperunt, quæ multum ex febre minuerunt, ſic ut ea poſt ſeptem circuitus ex toto deſierit: nihilominus die 25 Maji febris (in quem diem, ſi continuaſſet, incidiſſet) reverſa eſt absque manifeſta ratione.

Et profecto iſta omnia antiquiores olim medici non ignorarunt; ſed ſæpe imperfectam iſtam criſin ſæpe etiam omnino ſine profectu fuiſſe dixerunt.

Aegrotvs VI. Nonnunquam vitiata febris materia alium locum, cui inſedit, demittit; aliumque occupat. Ita ea anno 1757 menſe Februario acutum in latere dolorem per acceſſiones excitavit, exque eo ad guttur atque fauces translata, iſtas partes vehementer exulceravit, ſicque febrim omnino extinxit.

Aegrotvs VII. Si in manibus pedibusve ulcera ex febre fiunt, ambuſtiones appellantur, a quibus promptam febris curationem Hippocrates promiſit: *Amburentes ſtatim ad manum ſolvuntur ſemper h)* quod quidem perpetuum non eſt: ſiquidem cum anno 1753 die vigeſimo Octobris mulier proxime poſt partum febre intermittente quotidiana

h) De morb. pop. Lib. VI. Sect. 8.

exquiſita aliquamdiu laboraſſet, deindeque dextram manum vehementer inflammatam accepiſſet, ex qua ortæ ampullæ (veluti per ambuſtiones) ichore plenæ ſunt, et diu ſuppurarunt; nihilominus ipſa febris non omnino deſiit, ſed mitior tantum facta inpoſterum vagis acceſſionibus reverti continuavit, donec adhibito cortice peruviano deleta fuerit.

Aegrotvs VIII. Vidi per tales ambuſtiones juxta pedes febrim ex toto extinctam fuiſſe. Anno 1749 juvenis annos 28 natus, febre intermittente aliquamdiu laborabat; quoniam eam medicus, qui corticem peruvianum metuebat, pulveribus abſorbentibus fruſtra agitaverat; orta deinde in pede inflammatio cum ampullis eſt, poſtquam æger omnis febris expers evenit. *At amburentes ad manum torpidæ, ſiticuloſæ, in his alvo ſuppreſſa gravati exſolvuntur. Quandoque vero et rubicundæ in pedibus ambuſtiones eadem ſignificant. i*)

Aegrotvs IX. Recte vero Hippocrates dixit, quandoque non ſemper, rubicundas in pedibus ambuſtiones eadem ſignificare, ſiquidem nonnunquam febris, etiam quæ ſic deceſſit, paulo poſt reverſa eſt. Anno 1755 virgo annos 40 nata a die 31 Martii febre intermittente tertiana laborabat, et exeunte altera acceſſione inflammationem cum ampullis ichore plenis in ſiniſtro pede accepit,

i) Coac. Prænot. Sect. I.

quæ febrim omnino diſſipavit, nihilominus reverſa die 9 et 11 Julii tanquam ordinato tempore febris eſt: (veluti numeratis a 31 Martii alternis eo usque diebus conſtitit) quæ iterum ut ortæ rurſum in pede ambuſtiones ampullæque ſunt, deſiit. An ideo prima iſta criſis imperfecta fuit, quoniam primæ ambuſtiones intra ſecundam acceſſionem nempe parem, eruperunt?

Illud inſuper hic non prætereundum ſed notatu maxime dignum eſſe exiſtimo, quod iſta inflammatio atque ambuſtio, quæ prima erupit, propterea quod ea communibus remediis, refrigerantibus nempe et emollientibus agitata fuit, longum curæ tempus traxerit; contra vero quod poſterior, quoniam ei multo cortice peruviano protinus occurſum eſt, quam proxime deleta ejusdemque ulcera ſubito perſanata fuerint, etſi utraque ambuſtio ſimiliter et Zonam rubram ad inguen usque habuerit, et duram ſublividamque cutim, de qua curandi ratione paulo magis infra dicam.

Aegrotus X. Neque etiam alia quæpiam ulcera, quæ intra febrim intermittentem fiunt, ſemper integram valetudinem reſtituunt. Anno 1753 die 4 Aprilis vir 40 annorum febre intermittente tertiana laborabat. Is poſt quartam acceſſionem vomitorio purgatus eſt, deinde corticem peruvianum aſſumſit, qui aliquantum ex febre delevit. Intra iſtam curationem ortus juxta auriculam dex-

tram absceſſus eſt, qui multum puris et ex auricula et retro eandem effudit; contra exſpectationem ſine profectu: debuit enim impoſterum febris ipſa cortice peruviano expelli.

Sunt, qui volunt, febrim intermittentem etiam vomitu vel alvi fluxu judicari: perinde ac aliæ quæpiam febres continentes ita terminantur. Id obtinet, ſi initio febris omnis vitiata materia ſive in ventriculo, ſive in inteſtinis reſidet, nec ex ea quidquam in ipſum ſanguinem intravit, ſed contra tota ſive ore ſive alvo excutitur. Vel poſteaquam materia per ipſam febrim cocta in ventriculum inve inteſtina depoſita eſt: ſecus purgantia febrim exaſperant: veluti paulo magis infra dicam.

Atque hæc de febris intermittentis criſibus, quæ fiunt erumpendo, ſive per evacuationem. Sunt adhuc aliquæ, quæ per transpoſitionem materiæ coctæ (metaſtaſin vocant) contingunt: per Icterum nempe et per alvi tumorem. De quo quidem exitu, quoniam is privatam conſiderationem ſibi vindicat, libro tertio fuſius dicam.

Poſt criſes ad eos humorum exitus venio, qui intus per febrim retenti fuere, et excuſſa febre reſtitutisque functionibus nunc liberalius erumpere conſuescunt. Quos inter memoratu dignum largum illud tenuis urinæ profluvium eſt, quod omnes fere intermittentes febres ſequitur, et de quo quidem an-

tiquiſſimi olim medici nihil memoraverunt; poſteriores vero recte locuti ſunt, *k*) atque ab aliquibus pro critico habetur, ſcilicet excuſſa febre plurima urina tenuis limpida ſtraminei coloris ſæpe ſæpius emittitur, ſic, ut ea omnem potus copiam et longe ſuperet, et ipſe convaleſcens miretur, quod mingendo plus reddat, quam quidem bibendo accepit.

Verum necquicquam criticum iſtud lotii profluvium eſt; cum quoniam ipſum per ſe febrim non ſubmovet, ſed finita febre (ſive ea per corticem peruvianum ſive per aliud quodpiam auxilium, ſive denique naturæ beneficio expuncta fuerit) poſt octo vel poſt quatuordecim dies erumpit: tum quoniam ipſa febris nonnunquam poſt talem exitum revertitur, ubi eandem recte adhibito medicamento non proſequimur: denique quoniam talis urina citius evenit, ſi febris ipſa citius excutitur: tardius, ſi recte adhibito auxilio tardius occuritur. Non igitur iſtud urinæ profluvium pro critico haberi poteſt; ſed bono tantum indicio eſt; eum, qui ita poſt febrim mingit, procul ab hydrope abeſſe; ipſumque hydropem, qui eſt, per talem exitum finem habiturum eſſe. Veluti id libro tertio, capite de hydrope, fuſius dicam.

Similiter mulierum menſtruus ſanguinis fluxus, nutricum item lac atque puerperarum lochia, ſiqui-

k) Franciſ. Torti Therapeut. ſpecial Lib. I.
Werlhof obſervat. de febr. ſect. 5. §. 8.

dem ea per febrim intus retenta fuere, expuncta febre iterum erumpunt. Non ea febris criſes ſunt, ſed reſtitutus exitus. Quodſi autem hi ipſi retenti humores novum quemdam morbum per ſe effecerint, et deinde erumpant, tunc hi poſtremi iſtius ſui morbi criſes ſunt; non febris prioris.

CAPVT V.

Quomodo febri intermittenti mendendum ſit?

Febri intermittenti duplex medendi ratio eſt, altera rationalis, altera empirica: de illa prius dicam, de hac deinde: ſubjiciamque quomodo ab utraque peti præſidium debeat.

Et primo quidem, poteſt vel unaquæque febris intermittentis acceſſio pro febre continua breviſſimi circuitus haberi, vel poſſunt multæ ex his tanquam continua longioris curriculi ſimul ſumi: utcunque ſit; recte curandi rationi conſentaneum eſſe videtur, iisdem auxiliis febri intermittenti, quibus ipſi continuæ occurri debere: id eſt his, quæ nimium æſtum extinguere poſſunt, ceu venæſectione, refrigerantibusque remediis, atque tenui victu; donec morbus per ſe exitum habiturus ſit. Verum iſta curatio ſola ſucceſſu ſæpe caruit.

Galenus ejusdemque diſcipuli medicamentis quibusdam datis coctionem moliebantur: deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo

ſæpius alvum ſubtrahere volebant. Illud autem vanum erat. Nam et quid concoquere voluerint, et quomodo potuerint, non recte ſciebant; neque quo tempore, neque per quam viam id, quod lædere exiſtimabant, ſubtrahi poſſit, ſatis cognoſcebant. Imo, quod in his alvum ſæpe ducere exitioſum ſit, experientia in ipſis curationibus ſatis docuit. Sic enim et febris exaſperatur, et ipſa inveterando malos quosdam corporis affectus inducit. Veluti proximo capite et infra libro tertio ponam.

Rectius alii inter antiquiſſimos olim medicos operam dederunt, ut excitato vel vomitu vel ſudore febrim diſcuterent: utique, quoniam videbant, ſæpe ægros in ipſo acceſſionis principio vomere et inclinata febre plurimum ſudare; quod nonnunquam profecerat. Quos inter Hippocrates, tertiana cum eſſet, juſſit, *l*) *Radicum quinque folii tritarum acetabuli menſuram ex aqua bibendam, ſi vero neque ſic ceſſet, multa calida loto trifolium et ſilphii ſucum in vino pari aqua amiſta bibenda præbeto, et reclinato veſtimenta multa integito, donec exſudet.* Quartana vero ubi erat, eadem fere remedia at paulo magis dabat. *Apud antiquiores quoque ante Herophilum et Eraſiſtratem maximeque poſt* Hippocratem *fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis veſtimentis operiebat, ut ſimul calorem ingentem ſitim-*

l) Lib. de morb. II. Sect. 2.

que excitaret. Deinde ubi paulum remitti coeperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac, ſi moveret ſudorem explicuiſſe ſe ægrum judicabat: ſi non moverat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, et tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus ſuillam aſſam et vinum homini dabat, ſi non liberaverat, decoquebat aquam ſale adjecto, eamque bibere cogebat, ut vomendo ventrem purgaret. m)

Alii item febrim diſcuſſerunt, cum ſub exſpectatione proximæ acceſſionis ſudorem excitaſſent: ſcilicet æger *antequam inhorreſcere poſſit, operiatur, fomentisque protinus calidioribus totum corpus circumdare convenit, maximeque involutis extinctis teſtis et titionibus, aut in balneum deducatur, deturque opera, ut per tempus horroris in ſolio ſit.* n)

Quos multi maximeque ex plebe ſecuti ſunt, cum medicamenta ſudorifica et potum aromaticum calidum ante ipſam acceſſionem ſumunt, deindeque corpus multis veſtimentis tegunt, queis ſudor ante excitetur, quam æger inhorreſcit. *Siquidem ea quoque aſſumta calorem movent, qui horrorem non admittit.* o)

m) A. C. Celſus Lib. III. Cap. 9.

n) Ibidem Cap. 12.

o) Ibidem Cap. 12. et 16.

Quæ medicina hodie adhuc recepta a ruſticis hominibus eſt, qui, ubi febre tentantur, ſpiritum frumenti accipiunt adjecto pipere; vel vinum, in quo cocta ruta abſynthiumve eſt, vel ſpiritum frumenti cum myrrha, aut nuce moſchata amiſto ovorum vitello, ante ipſam acceſſionem hauriunt, et corpus, ſive curſu ſive labore exercent, ut ſudorem ante moveant, quam inalgeſcunt. *Quo die vero febrim exſpectabit, ante ſurgere et exerceri, dareque operam oportet, ut in ipſam exercitationem tempus febris incurrat: ſic enim ſæpe illa diſcutitur. p)*

Atque in hoc omnis eorum medicina ſubſiſtit, qui febrim intermittentem ſine cortice peruviano excutere contendunt, quæ quidem tuta videri poteſt, facilis febris maximeque tertiana ubi eſt, in corpore puro, quod laxum eſt, neque ſanguine turget: at ubi impurum corpus eſt, aut ſanguine abundat, ſi juvenilis ætas aut tempeſtas fervida eſt, ſi propter ipſam febrim pleuritis vel lethargus adeſt, vel puerperarum lochia intus cohibentur; ſi aliqua inflammatio ſubeſt, aut quidam alius affectus ipſi febri intervenit, utique exitioſum iſtud medicinæ genus foret.

Quare præſtat ad corticem peruvianum confugere, tanquam a quo promptum atque ſecurum auxilium

p) A. C. Celſus Cap. 15.

haberi poteſt. Neque abſurdum eſt, eidem talia intra ipſam acceſſionem interponere, quæ omnibus febribus in genere conveniunt. Veluti nunc dicam.

Nempe ubi frigus incipit, æger veſtimentis operiatur, et fomentis circumdatus potum calidum aromaticum ſorbeat, ut ſudet: ſic enim univerſum corpus molle fit, et vaſa relaxantur, quo liberalius miasma febrile et transmittere poſſint, et ipſa minus ab eodem ſtimulentur.

Contra cum calor incepit, aqua vel ſimplex vel cocta potui danda eſt, adjecta vel nitri vel ſalis polychreſti cryſtallorumve tartari portione, cum aliquo ſyrupo acido; his enim poteſt ſanguis fluidus ſervari: non autem potum gelidum concedere oportet; poſſet enim is, quoniam eum bibere etiam ultra ſatietatem ægri conſueſcunt, ventriculum lædere, et ſine profectu vomitum excitare; ſed aquæ frigus calore frangi et parvis ſæpe hauſtibus corpus impleri debet; ſic enim carnes magis molles fiunt, et ſudor, per quem febris exitum ſumit, citius movetur.

Poſt, ubi cutis ſudore immadeſcit, dandus iterum potus calidus eſt, qui et ſudorem liberaliter expediat, et tantum bibendo reſtituat, quantum ſudando amittitur. Cumque ſatis ſudoris amiſſum erit, reficiendus æger cardiaco eſt, deinde totum corpus abſtergendum, et linteo calefacto induendum; poſteaque veſtimentis contra frigus munien-

dum. Ineſt autem iſti ſudori quidquam fomitis et miaſmatis, ſicque ſanguis quaſi deſpumat. q)

Atque talia quidem intra ipſam febris acceſſionem conveniunt. Sequitur curatio, quæ intermiſſionis tempore adhiberi debet.

Et ante omnia quæritur, mediis inter acceſſiones diebus æger qua ratione purgandus ſit? Alii enim alvum ſubducendam eſſe volunt; alii vomere cogunt. In qua quidem purgandi ratione multum cum a plebe tum a medicis peccatur: qui ſibi perſuadent, quaſi ducendo ſæpe alvum impura quæque extrahi, qualia putant intus in corpore eſſe. Verum ego exiſtimo, febre intermittente laborantia corpora nulla re magis hodie offendi, quam purgantibus pharmacis, quibus profecto abutuntur. Debet enim ante omnia Medicus attendere ad ea, quæ, qualia, quo tempore, per quos exitus, et quibus adhibitis pharmacis educere conveniat.

In qua quidem obſervatione antiquiores olim medici ſcrupuloſiores erant, quam novi hodie dictatores, qui quovis tempore et quocunque modo ægrorum ventres ſive ſurſum ſive deorſum pro libitu turbant. *Medicamentorum purgantium res non ita ſe habet, quemadmodum vulgo putatur. Eodem enim medicamento purgantur, et non purgantur.*

q) Sydenham Sect. I. Cap. 5.

Quandoque etiam alia purgat, quam quæ purgare ſolet. r) Quare ante omnia noſſe intereſt, qualia et quo tempore et per quos exitus purgare conveniat. *Oportet igitur primum bilioſis dare, quod bilem purgat, pituitoſis, quod pituitam, hydropicis, quod aquam, atrabiliariis, quod bilem atram. Si vero extra hæc purgaveris, quæ quidem purgari debent, non purgabis; quæ vero non debent ea evacuabis. Quare in utramque partem peccabis. s*)

Ne vero in iſtum errorem incidamus, regulas normamque nobis Hippocrates ſapienter reliquit, quas recte ſequi debeamus. *Nempe, ſi qualia oportet purgari, purgentur, confert et facile ferunt, contra vero difficulter. t*)

Deinde noſſe interreſt, qualia ea ſint, quæ purgari oportet; quod item recte ab Hippocrate ſcriptum eſt: nempe *concocta medicamentis aggredi oportet et movere, non cruda, neque in principiis, ſi non turgeant, plurima vero non turgent. u*) Quare ante omnia in febrium intermittentium curatione attendendum eſt, crudane an cocta materia ſit, et an corpus ea turgeat. Non autem coqui

r) Hipp. Lib. de medicament. purg. Vers. I.

s) Ibidem

t) Hipp. Aph. 3. Sect. 3. aph. 3. Sect. 4. Item de morb. pop. Lib. VI. Sect. 4.

u) Hipp. aph. 22. et aphor. 25. Sect. I.

ſolet in principiis materia, ob quam rationem in corporibus, quæ turgere non inveni; nihil movebam, ſed poſtea dum coctam materiam eſſe probabili conjectura computabam, deinde aut vomitorio aut infraducente pharmaco purgabam. Sic enim vel excuſſa febris eſt, vel ea curationi aptior evenit. *Aſclepiades ſi tertiana febris eſt, tertio die poſt acceſſionem alvum duci debere: quinto poſt horrorem vomitum elicere.* u)

Male igitur ægris conſulunt, activi illi medici, qui intempeſtive ægrorum corpora purgare contendunt, atque inpoſterum ſæpe purgare continuant. Sic enim infimi ventris viſcera, quæ per ſe ob febrim ſatis ægra ſunt, male vexant, fatigant, eorum actionem, quæ in omnes fere corporis partes late extendit ſe, turbant, humores concutiunt, bonosque expellunt; ipſasque febres pertinaces atque contra corticem peruvianum rebelles efficiunt: adeo ut ipſi ſæpe mirentur, quod cortex eorum ſpem atque exſpectationem fefellerit. Et profecto cortex peruvianus æque impar eſt, mendendo febri tempore cruditatis, ac cum corpora impura ſunt. Illud in ordinatis perinde ac in inordinatis febribus ſæpe vidi. En exempla

Anno 1773 autumno multæ erant febres inordinatæ. Etſi enim poſt adhibita diverſa remedia

u) Celſus Lib. III. Cap. 14.

ipſa etiam urina, quemadmodum juxta ſanos homines, nubeculam accepiſſet, et ægri medicamenta vomitoria alvum laxantia atque ipſum corticem aſſumſiſſent, tamen nihil ex morbo mutatum eſt, poſt eaquam vero multus ſudor acidus et olens erupit, et urina turbida evenit, facta ipſa febris ordinata eſt, et nunc facile ſubmoveri potuit: neque ulli talis reverſa eſt; utique quoniam iſto tempore concocta materia erat. *Antiqui medicamentis quibnsdam datis concoctionem moliebantur, eo quod crudidatem maxime horrebant, deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo ſæpius alvum ſubtrahebant. x*)

Sed non ſatis eſt noſſe concocta non cruda moveri debere, neque in morborum principiis; ſed intereſt quoque ſcire, per quem exitum, ſuperne an inferne educi debeant; utique per eos exitus, per quos natura tendit. *Quæ ducere oportet, quo maxime repunt, eo ducere oportet per convenientes locos y*) ſed etiam iſtos locos Hippocrates præclare indicavit. *Quibus quidem id, quod ſanum eſt, relinquitur, cauſa deorſum ſubmiſſa eos aut purgato — quibus vero non, non. z*) Deinde ſigna adjecit, per quæ noſci poſſit, quando materia per ſuperiora

x) A. C. Celſus Lib 3. Cap. 4.

y) Hipp. Aph. 21. Sect. I.

z) de morb. pop. Lib. VI. Sect. 6.

duci debeat, quando per inferiora. *Subpurgandi ſunt ventres in morbis, ubi purganda materia fuerit. Inferni quidem, ubi conſidiſſe videris: ſignum habes, ſi non anxii fuerint, neque capite gravati, et cum calores mitiſſimi, et cum poſt exacerbationes ceſſarint, ſuperni vero in ipſis exacerbationibus. Tunc enim et hi elevantur, cum anxii et gravati ſupernis partibus fuerint; propterea vero in principiis purgandum non eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus expurgantur a)*

Hæc intra diverſa anni tempora magis patent: etenim cum per hyemem corpora magis quieſcunt, et plus per cibum accipiunt, quam per laborem, atque tempeſtatem amittunt, utique et ſanguinis et ſucci plus habent, quam æſtate: ob quæ infimi ventris viſcera humidiora eveniunt, et molior alvus eſt. Ideo hyeme et vere ſi purgare convenit, infra ducere præſtat. Contra quoniam æſtate per calorem atque laborem humorum plus amittitur, quam accipitur, ſicciora quodam modo viſcera ſunt, et humores magis concentrati (maximeque bilis) qui his facile vitiantur; utique hyeme magis infra, æſtate vero potius ſupra evacuare ſalubre eſt. *Medicamentis purgare oportet æſtate quidem ſuperiores magis, hyeme vero inferiores b) ob eandem ra-*

a) Hipp. de morb. pop. Lib. VII. Sect. 2. Vers 32.

b) Hipp. Aphor. 4. Sect. 4.

tionem graciles et facile vomentes ſurſum purgare oportet, vitantes hyemem. c) Difficulter vomentes et moderate carnoſos deorſum vitantes æſtatem. d) Adeo enim attentus erat HIPPOCRATES.

Maxime etiam attendendum eſt, ne in die, quo criſes fieri conſueſcunt, aut natura exitum moliri ſolet, medicamentum ſive ſurſum ſive infra purgans præbeatur; quod omnino adverſum eſt, et ſæpe exitioſum evenire poſſet. Ideo antiqui Methodici Aſclepiadem ſecuti reprehendendi ſunt, quoniam febre laborantibus die tertia quinta et ſeptima medicamenta moventia, qualia purgantia ſunt, dabant. Sic enim boni nihil efficere poterant, mali vero multum patrare. *Quicunque jam a febre continua correpti pharmaco uſi ſunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquam ſunt. Qui vero in diebus imparibus medicamento forti uſi ſunt, nimium purgati ſunt. Multi etiam perierunt nimium purgati. Proinde priores medici in hoc maxime peccarunt. Medicamenta exhibuerunt in diebus imparibus et homines peremerunt, non ſcientes, quod hæc res ſe ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorem ad ventriculum transmittente. Et ſiquis jam turbatum magis perturbet,*

c) HIPP. Aphor. 6. Sect. 4.

d) Ibidem Aphor. 7.

medicamento immiſſo nihil miri eſt, ex talibus hominem perire. e) Quod hic de purgatione in diebus paribus atque imparibus, ſi continentes febres ſint, HIPPOCRATES monet, idem de paribus atque imparibus acceſſionibus febrium intermittentium, ut paulo magis ſupra poſitum eſt, cenſeri debet. Igitur ubi ducere convenit, et nihil urget, altero poſt parem circuitum die ducere convenit. *Denſari vero oportet alvi egeſtionem morbo ad judicationem tendente. f)*

Quare male conſulunt ægris medici, qui ſpreta tali conſideratione, quovis die, et quoties ipſis, ſæpe absque manifeſta ratione ita placuerit, alvum laxant, aut vomitu vexant. His enim et coctionem et criſes turbant, et viſcera laceſſunt, et pertinacem morbum efficiunt, et recidivis obnoxium: veluti experientia ſæpe ſæpius docuit. Quodſi vero adverſas iſtas purgandi methodos non ubique tanta ſequantur mala, eſt utique, quoniam naturæ vis impetusque quandoque et morbum ſimul et ipſam adverſam medicinam vincit: maximeque cum leniora noſtra pharmaca ſint, quam quibus veteres utebantur. Qui ſucceſſus plebejos medicos fallit.

Etſi autem pro his legibus, quæ ſupra poſitæ ſunt, neque quovis die, neque in febrium princi-

e) HIPP. de morb. Lib. IV. Sect. I. Vers 21.

f) Liber de judicatione.

piis pharmaco aggredi conveniat, nihilominus eſt et ſæpe quidem, cum populares febres ſunt, obtinet, ut initio purgare et liceat, et opus ſit: ſcilicet cum materia turget: licet, ſi fomes novus eſt, aut, etſi is recens non ſit, tamen miasma proxime ante admiſit: ſic enim protinus exhibito pharmaco ſæpe omne ejicitur, totaque febris extinguitur: quod in febribus autumnalibus poſt fervidam æſtatem magis quam in vernalibus ſuccedit: æſtate, ut ſupra dictum eſt, ſuperne ducente, vere inferne trahente pharmaco. Deinde ſiquid vehementer urget, etiam ante purgare opus eſt, ſine exſpectatione coctionis: nempe hos, quos febris ipſa vehementer lædere poteſt, tabidos puta, gravidas mulieres, puerperas, et ætate decrepitos homines: his enim febris noxia eſt. Noxium quoque eſt, etſi tempeſtas, materia et fomes vomere jubeant, ad vomendum cogere eum, qui ſanguinem ſpuere conſuescit, qui pulmones ulceratos habet, qui hernia affectus eſt, mulierem, quæ gravida eſt, quæ nimio ſanguinis fluxu affecta eſt: item eum, qui craſſus, curtoque collo ſtertens eſt, et difficulter vomit, omnes hos deorſum movere tutius eſt. Poſtremo non magna ſed levis noxa eſt, alvum leni pharmaco, quoniam tale hodie varium habemus, ante ſubducere, quam cætera auxilia iſtdantur; cum quoniam eo impura, quæ ſubeſſe et curationi obſtare poſſunt, amoveantur; tum quoniam tale ante datum neque coctionem neque inpoſterum

criſin turbabit. Ubi autem febris inveteravit, aut per recidivas invaluit, ſæpe purgare non ſolum vanum, ſed et exitiale eſt: veluti paulo magis infra dicam.

Ut autem plus quam opus eſt, purgare, febrim exaſperat, eandemque pertinacem efficit, ita alvum non ſatis ducere, cum cocta materia ibi locorum convenit, malum eſt; neque enim tunc febris etiam cum adhibito multo cortice peruviano ægrum dimittit. Ita ut plurimum in mucoſis corporibus contingit, quando ob exitum febrium continentium mucus ſolvitur, atque in infimo ventre deponitur: aut quando mucoſa ſanguinis pars quam Serum vocant, intra continentis febris æſtum adusta compactaque deinde coquitur, coctaque in infimum ventrem critice transfertur. Qui eo poſt continentem febrim deciderunt, et ideo intermittentem acceperunt, eos protinus una aut altera vice purgare opus eſt; et hi protinus intermittente liberantur.

Quodſi horum nihil anteceſſit, ſed homines ante ſani in febrim intermittentem inciderunt, et per ſe talem mucum coquunt, atque in infimum ventrem recipiunt, horum alvum ſæpe pharmaco vacuare opus eſt. Id eſt toties, quoties, quod talia cocta intus convenerint, conſtabit: Conveniunt autem talia ſæpe. Ubi id obtinet, corticem peruvianum

offerre noxium foret; ſed contra debet febris relinqui et ſuſtineri, quoniam ea coquit, depuratque.

Quodſi ſine tali cauſarum atque criſium circumſtantia aliquem febre intermittente laborantem hominem accipio, et cruditatis ſigna adſunt, neque ullum periculum urget, ejus alvum poſt tres circuitus moveo, ſcilicet ut per id temporis materia ſive coquatur ſive ſolvatur: deindeque poſt purgatum ventrem, ſi coctionis ſigna adſunt, corticem peruvianum præſto; ſimiliter eos habeo, qui paſſi recidivam ſunt.

Male igitur medici agunt, qui absque tali conſideratione protinus ægros et vomere et alvum deponere cogunt; deindeque corticem offerunt. Sic enim febrim ſupprimunt, non expungunt, ſalutare naturæ conamen coctionem obtundunt atque peſſumdant, ægros lædunt, eosdemque recidivis obnoxios efficiunt.

Non ſolum intereſt noſſe, quo morbi tempore vacuare conveniat, ſed etiam quo medio inter acceſſiones intervallo purgare præſtet. Alii ſub deceſſu febris purgare volunt, alii ante malunt, quam febris accedit. Tutius erit, cum febris ex toto deſierit: etenim ſi ad exitum febris vel purgans vel vomitorium datur, poſſunt ex eo ægri vires, quas febris ipſa ſatis imbecillas effecit, magis adhuc convelli. Si ſerius, metuendum eſt, ne in

ipſam febrim purgatio incidat, ſummaque in eo pernicies ſit, quod auxilii cauſa fuit inventum. Multi enim ex his ita ſuperpurgati ſunt; et ideo exitioſe habuerunt, quoniam et purgatio et acceſſio febris convenerunt: ita magis contingere poteſt, ubi febris certum non habet circuitum, aut quando quotidiana longior eſt, aut ubi acceſſiones confunduntur. Quare ad id maxime attendendum eſt ut, cum tertiana mane incepit, et noctu deſiit, poſtero die purgetur: ſi noctu acceſſit, et longe in diem traxit, altero die purgatio detur.

In quartana vero, quoniam biduum integrum perſtat, commodum eſt poſtremo purgare.

At in quotidiana febre, ſi neque tempora remiſſionum liberaliora ſint, neque medicamentum emeticum dare propter alium corporis affectum liceat, inclinata jam febre purgare oportet, motusque ante proximam acceſſionem narcotico remedio componere. Quodſi vero vomitorium ferri poteſt, illud tutius in remiſſione aſſumitur; quoniam id tres tantum horas operatione implet, et finem ante habere poteſt, quam nova acceſſio incipiat.

Atque tali quidem cautione opus eſt, quoties purgandum erit,

Eſt autem alia etiam de cibis ipſis dubitatio, atque æger qua ratione continendus ſit. Alii enim victum tenuem eſſe volunt, alii veluti Sydenham

carnes ægris concedunt; alii denique cubantis etiam luxuriæ ſubſcribunt, temera in corticem peruvianum fiducia; utpote a quo certum auxilium exſpectant. Ego quidem ægri vires jejunio non convellendas eſſe volo, at ipſam tamen carnem aut ova aut piſces, aut paſtam aut lac aut caſeum, aut quæ ceterum digeſtu difficilia ſunt, non niſi quam ſaniſſimo dari debere. Minus enim corrumpitur, quod integro corpori infertur; *et non pura corpora, quando plus nutries, tanto magis lædes.* g)

Sed jura carnium, cremor ſive hordei ſive orizæ ſive avenæ, radices, Cichoreum, Lactuca, pruna pomave cocta mediis inter febres diebus cibo danda ſunt. Poteſt etiam æger ſive aquam ſive vini quidquam, ubi non nauſeat, ſive infuſum Thée ſive tenue decoctum Caffée, ſi ſine calore eſt, bibere. *Quoscunque ægrotantes non continenter febres detinent, ſed intermittentes prehendunt, his poſt acceſſionem cibi exhibendi; conjectura facta, nequando a recenti alimento ſed jam concoctis cibis febris ingruat.* h)

His ita ordinatis ad febris curationem venio

Qui morbis mederi vult, ante omnia attendat, cognitumque habeat, quomodo natura ipſa ſibi

g) Hipp. Aphor. decim. Sect. 2.

h) Hipp. de affect. capite 16.

ipſi ſufficiens morbos expellat. Etenim *morborum naturæ medici. Invenit natura ipſa ſibi ipſi aggreſſiones non ex præmeditato, partim velut eſt nictare, partim vero et ea quæ lingua ſubminiſtrat, et quæcunque alia hujuscemodi non edocta natura et nullo magiſtro uſa, ea, quibus opus eſt, facit. i*) Ad id non ſolum in novis morbis, et quorum indoles incognita nobis eſt, attendere opus eſt; ſed et in notis atque communibus. Quæ quidem ſimplex rectaque via normaque nunquam magis a popularibus medicis negligitur, temniturque, quam cum ſpecificum aliquod remedium manu tenent: eodemque omnia pellere exiſtimant, veluti in ipſa febre intermittente: quo autem remedio ſpreta tali attentione, nunquam recte uti poterunt.

Quare ante omnia ad naturam operantem dirigi omnis attentio debet et videri, quomodo ipſa ea, quæ contra naturam ſunt, coquat, coctaque expellat: quomodo ipſa materiam ſive fomitem, qui febris miasma recepit, coquat, quando per febrim chronici morbi materiam coquit, quæ corpora ad coctionem criſinque apta ſint, quæ inepta? cum quibus morbis ſive ætatum ſive tempeſtatum ſive cæterum antiquis morbis febris convenerit, deinde noſſe ſtudeat, quid criſes impediat atque hæ

i) Hipp. de morb. pop. Lib VI. Sect. 5.

qua ratione perfici queant. Item quibus ſalubris febris eſſe poſſit, quibus perniciosa. Quæ protinus pelli debeat, quam corpori per tempus ineſſe præſtet. Hæc per exempla rectius patebunt, quorum præ cæteris, ne juſto longior ſim, unum pro ſingulo caſu adducam exempli gratia ſatis frequens.

Scilicet ſæpe obtinet, ut ſanguinis cruſta inflammatoria in continentibus febribus coquatur, cocta poſt in infimo ventre deponatur. Hæc ſi ibi locorum reſidet febrim intermittentem excitat. Id eſt quoniam cum ea ipſum intermittentis miasma convenit. Si reſidentem iſtam materiam natura per alvum excutit: febris ipſa deſiſtit.

Aegrotus XI. Anno 1773 die 28 Junii Cantor febre continente laborabat, quæ ictero judicata eſt: convaluit. Paulo poſt incidit in febrim quotidianam, quæ poſt ſeptem acceſſiones finem ſumſit, excuſſa per alvum multa mucoſa materia, neque paſſus recidivam eſt. Utique cocta cruſta ſanguinis inflammatoria in hepate depoſita continentis febris criſis erat. Mucoſæ materiæ ex hepate in inteſtina deſcenſus icteri criſes erat, ſed et fomes ſimul, qui miasma febrile admiſit; inde orta quotidiana non alia eſt, pituitæ ratione. Poſt ſeptem nempe impares circuitus febris deſiit, expulſa per alvum ſalubri naturæ molimine, pituita. Neque

paſſus æger recidivam eſt: propterea, quod ea materia, quæ miasma febrile admiſerat, omnis excuſſa eſt.

Aegrotus XII. Illud, et multa talia ſimilia, natura perfecit. Nunc videndum; quomodo ars naturam imitari debeat. Exemplo ſit vir annorum 50 temperamenti melancholici, is ad exitum æſtatis anni 1778 febre tertiana affectus eſt. Aſſumta Hypecacuanha vomuit, deinde alvum pharmaco ſubduxit, poſt corticem peruvianum aſſumſit, qui febrim necquicquam movit. Ego ægrum ſine cortice eſſe juſſi, ſed contra medicamenta refrigerantia præſtiti, febrim autem ipſam ſivi, ut ea coquat. Poſt hæc facta duplex tertiana eſt: cumque exiſtimaſſem, ſatis coctam materiam eſſe, ægro lene purgans præſtiti; poſt quod urina turbida evenit et ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit. Inde minuta febris eſt. Deinde urina clara evenit, et ſubſidentiam habuit. Poſt hanc corticem peruvianum obtuli, qui febrim excuſſit.

Nihilominus æger male habuit, infirmus manſit, cava tempora habuit, et cutim ex flavo ſubnigram: utique ab atrabile, quam febris ſolvit et movit. Ob quam cauſam gummi Galbani et Ammoniaci ana drachmam, extracti gummatoſi Aloes et Myrrhæ ana grana quindecim cum extracto Fumariæ in pilulas ſexaginta compegi, juſſique, ut ex his æger quinque ter per diem aſſumat. His per

quatuor fere ſeptimanas multa mucoſa, nigra meraca alvo ſeceſſerunt, ægerque melius habuit. Nihilominus æger eodem anno ſine cauſa manifeſta bis recidivam paſſus eſt: utique ob atram bilem, quæ remanſit. Quæ quam proxime ſine cortice peruviano deſiit, poſteaquam atra bilis, quæ item per febrim mota fuit, iſtis pilulis ſubducta eſt. Cumque poſtremo nihil atræ bilis ſuperfuiſſet, urina ſedimentum album leve æquale depoſuit: æger integre convaluit.

In iſto ægro atra bilis mota fomes erat, qui miasma febrile recepit: ex iſta unione orta febris eſt, quæ item atram bilem magis movit, ſolvitque. Ideo inutilis et fruſtra cortex peruvianus erat. Subducta atra bile febris deſiit. Reverſa eſt poſteaquam iterum ſoluta atra bilis par erat miasmati recipiendo. Iterumque deſiit, poſteaquam item atra bilis ſubducta erat. Poſtremo cum vacuata atra bilis erat, ſecutum ſedimentum album leve æquale in urina eſt, inpoſterum absque recidiva.

Aegrotus XIII, Anno 1775 menſe Auguſto juvenis Centurio febre tertiana correptus eſt. Pro more uſitato vomitorium primo, deinde purgans pharmacum ſumſit, corticem peruvianum proxime poſt. Per corticem ſubacta febris eſt, eademque ſæpe reverſa eſt. Sæpe corticem aſſumſit, ſæpe etiam eundem dimiſit, propterea quod nihilominus febris ſæpe revenit. Modo item

febris modo medicinæ pertæſus omnia, quæ voluit, comedit. Ita diverſim traxit in Novembrim usque anni 1776.

Huic decoctum ligni Quaſſiæ præſtiti, quod infimi ventris viſcera raboraret, et ad agendum apta efficeret. Secuta urina eſt, quæ ſedimentum album leve, æquale præcipitavit, ſicque febris deſiit. Poſteaquam febris deſiiſſet, et tale ſedimentum ſex ſeptimanis urina depoſuiſſet, ſano homini corticem peruvianum offerre cœpi, ad firmandam bonam valetudinem.

Multum quoque intereſt noſſe, quæ febres facilem coctionem admittant, quæ difficilem recipiant? Inde celebris illa febrium diviſio in vernales et autumnales venit: vernales ſi neque mala vivendi ratione vitiantur, neque iniquo medicamentorum apparatu turbantur, ſed caute naturæ relinquuntur, ſæpe per ſe finem ſumunt, poſt quinque que aut poſt ſeptem, ut Hippocrates recte monuit, circuitus. Non ſolum ita febris vernalis per ſe ipſam exitum ſumit, ſed etiam autumnalem quæ anteceſſit, terminat atque tollit, per quinque item circuitus. Siquidem, ſi quis febre autumnali tertiana laborat, et ei recte occurſum eſt, neque ſecuta recidiva per autumnum perquè hyemem fuit, ſæpe contigit, ut eadem febris Vere revertatur, quæ poſt quinque circuitus per ſe finem ſumit. Et

tunc homo nulli inpoſterum recidivæ obnoxius eſt: quaſi febris vernalis reliquias, etſi exiguas autumnalis ſolviſſet, coxiſſet, coctasque omnino expuliſſet.

Veroſimile eſt, ideo febres vernales præprimis et per ſe facilius finem accipere, et medicamentis opportunius ſubigi poſſe, quoniam corpora Vere molliora humidioraque ſunt, et ad coquendum magis apta, quam Autumno: corpora enim, quæ hyeme quieverunt, et quoniam ea intra iſtud anni tempus ob denſam cutim minus transpirant, *) utique plus humorum confecerunt, magis mollia et ſucco plena evenerunt, etiam facta magis apta ſunt ad coquendum, ſicque Vere et citius et perfectius judicantur; ſucculenta enim corpora, ut item Hippocrates ait, melius concoquunt, quam ſicca.

Autumnales difficiles ſunt, quoniam corpora, quæ æſtatis fervor ante ſicca effecit, compactos item humores multoque ita acriores reddidit, minus ad coquendum apta reliquit. Nihilominus nonnunquam eſt, ubi etiam autumnales, imo diverſæ ſpeciei febres, ſimiliter ut vernales per ſe finem ſumunt. Nempe prout ſolitaria aut compoſita febris eſt, aut favens tempeſtas, aut ſecunda ætas aut corporis commoda compages eſt.

*) Hipp.

Hic eas notas adjiciam, per quas didici, quæ febres facilem, quæ difficilem curationem admittant. Itaque 1mo vernales citius per ſe finiuntur, quam autumnales. 2do Juniorum corpora febris naturæ beneficio citius dimittit, cum horum humores blandiores eſſe conſueſcunt, tum quoniam ipſa molliora et humidiora ſunt, ideoque magis ad coquendum apta. 3tio Si ſolitaria febris eſt, neque juncta alteri cuidam ſive chronico ſive tempeſtatum morbo eſt. 4to Si poſt unamquamque trium primarum acceſſionum multus ſudor erumpit, isque acidum odorem ſpirat, et urina turbida ſequitur, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat. Iſtæ febres aut per ſe finem accipiunt, aut adhibito remedio facile ſubmoventur. 5to Quorum in febribus talis ſudor erupit, et urina ita turbata eſt: ſi poſt quintam acceſſionem poſt intermiſſionis diem urina clara eſt, et ſubſidentiam habet, his proxima acceſſio non erit. 6to Quorum urina poſt unamquamque acceſſionem clara eſt cum ſubſidentia, et poſt quintam acceſſionem ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat, hi judicati ſunt. 7mo Si tertia acceſſio fortior eſt prioribus et multum ſudorem expellit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat; ſpes eſt, fore ut quinta ſimilis ſit, et ſi talis ea ſit, febris finem habet. 8vo Quorum urina ſedimentum album leve et æquale præcipitat, hi et febre liberati ſunt, et nulli recidivæ obnoxii.

Contrarium in ſenibus eſt. 1mo Stricta enim et ſenum corpora minus idonea ad criſes ſunt, propterea quod minus apta ad coquendum ſunt. Ob talem utique cauſam, veluti ex HIPPOCRATIS ſcriptis colligimus, ſenes et atrabiliarii ut plurimum male judicati fuerunt. Et quoniam his quartana magis familiares eſſe conſueſcit, eandemque ob cauſam difficulter ſubmovetur, quartanæ ipſi nomen longi morbi impertitum eſſe veriſimile eſt. 2do Qui mediis inter acceſſiones diebus non debiles ſunt, quaſi pridie non ægrotaſſent, ſine ſignis ſolutoriis, hi difficulter ſanantur, quoniam hi coctionem aut nullam habent, aut non continuam: debet enim coctio, ut bona ſit, continua eſſe. 3tio Quorum urina mediis inter acceſſiones diebus tenuis tansparens eſt, et nihil continet, hi febre difficilius liberantur, indicio enim eſt, materiam intus non concoqui. Non concoquitur aut ob corporis debilitatem aut propter ſiccitatem, aut propter convulſionem. 4to Quorum fomes, qui miasma febrile recepit, intus relinquitur, eorum febris aut inveteraſcit, aut non tolli poteſt.

Adque ad iſta medicus ante attendere debet, quam febrim ipſam medicamento aggreditur. Poſt coctionem nempe vel poſt imperfectas criſes cortex peruvianus recte offertur, isque tunc cito juvat, neque inpoſterum quid mali ægro metuendum eſt. Eſt hoc iſtud febris tempus intra quod ea facile cu-

rationem a diverſis remediis admittit; ab amaris, ab extracto Chamæmeli, a diverſis corticibus: qui ſucceſſus ſuos authores fefellit, qui ſibi perſuadebant, quaſi inter indigenas plantas par cortici peruviano ſpecificum remedium inveniſſent. Ego ſæpe febrim intermittentem cum ea usque huc coctione pervenit, pulvere corticis radicis Symarubæ, cujus grana decem ter per diem exhibui, perfecte ſubmovi.

Nihilominus cortex peruvianus jure prærogativam ſibi vindicat. Eundemque maxime ſic do. Nempe medio inter acceſſiones tempore corticis peruviani pulveriſati ſcrupulum unum unaquaque hora exhibeo, præſtatque minutas portiones ſæpius offerre, quæ commodius et digeri in ventriculo poſſint et omnem virtutem edere, quam magnam ſimul copiam rarioribus intervallis ingerere, aut proxime ante ipſam acceſſionem duas drachmas (ut olim medici conſuêrunt) affatim ingurgitare. Tanta enim portio ſimul et gravat et difficulter digeritur. Namque cortex peruvianus febrim ante non tollit, quam ipſe digeſtus eſt, omnisque ejus virtus in ipſum ſanguinem intravit.

Neque verum eſt, quod quidam putant, quaſi cortex peruvianus febrim, propterea quod ipſi ſtomacho medetur, excutiat: ſæpe enim materia chronica ſive fomes febris in ſtomacho non reſidet.

Quodſi æger pulverem nauſeet, poteſt is cum ſyrupo vel in electuarium vel in bolos cogi, aut cum aqua ammiſto ſale tartari et vini ſpiritu decoqui; eidemque et odoris et ſaporis gratia Cinamomum adjici: dummodo iſtius quidem decocti tantum quot horis aſſumatur, quantum ex pulveris ſcrupulo habetur.

Vanum autem eſt, corticem peruvianum vel aquæ vel vino infundere, talemque potui dare, ſic enim vix aliquid recte extrahitur. Neque præſtat ſubtiliſſimus corticis pulvis paulo groſſiore: quoniam, quod facilius comminui et per anguſtius cribrum trajici poteſt, magis ex ligno inersque eſt. Ad illud autem magis attendendum eſt, ſincerus an cortex ſit? Porro abſurdum eſt dicere, corticem peruvianum in inteſtinorum plicis remanere, eademque vitiare. Is enim, poſteaquam omnem ſuam virtutem exuit, alvo emittitur, nullam poſt ſe noxam relinquens.

Ubi ob breve intervallum, quemadmodum in quotidianis febribus, duæ tantum corticis drachmæ ſimiliter oblatæ fuerint, non multum quidem ex febre minutum erit. Plus verò ſi latius inter acceſſiones ſpatium pateat, intra quod poſſint aut quatuor aut ſex drachmæ unciave aſſumi et intus confici.

Quamvis neque et hoc perpetuum ſit. Nonnunquam enim, etiam poſt talem corticis doſin fe.

bris vehementius erumpit, indicioque eſt, poſtrema quod iſta acceſſio futura ſit.

Neque profecto minuta corticis portio ſufficit ſed debent ipſæ febris reliquiæ, quæ corpori inhærent, impoſterum expelli.

Cumque ſic magis ad bonam valetudinem proceſſum erit (quæ potiſſimum poſt tres corticis uncias juxta octavum decimumve diem contingere conſueſcit) debet nihilominus cortex peruvianus eadem ratione continuari, non numeratis impoſterum diebus.

Et quidem nunc ſurgere æger poteſt; et carnem, propterea quod famem difficulter fert, vel vitulinam vel gallinaceam eſſe.

In his autem iterum cautione opus eſt: ſcilicet ut cibus ſæpe quidem at parvis portionibus accipiatur, quo facilius idem et digeri poſſit, et ne nimius aut ſtomachum gravet, aut inconfectus hominem iterum ægrum efficiat: præterea ut omni quoque hora corticis ſcrupulus continuetur.

Deinde quo magis de bona veletudine conſtiterit, eo vehementius erit edendi deſiderium, usque dum edendo tantumdem reſtitutum fuerit, quantum per febrim atque abſtinentiam amiſſum erat.

Atque intra iſtud præcipue convaleſcentiæ tempus largum illud tenuis urinæ profluvium, de quo ſupra memoravi, incipit, et aliquot deinde

dies continuat; ſic omnem potus copiam longe ſuperet. Quod nonnulli Medicinæ Profeſſores pro critico habebant. Non febris ipſius criſis iſtud urinæ profluvium eſt; ſed aquæ, quæ per febrim intus retenta fuit: indicioque eſt, quod æger contra Hydropem tutus ſit.

Ubi hucusque perventum erit, non ita multo cortice impoſterum opus eſt; ſed per bihorium ſcrupulus dari debet, et poteſt etiam vinum absque aqua, ſi ita bibere ſanus conſueverat, concedi.

Cumque ſic magis ad integritatem proceſſum eſt, redit prior faciei flos decorque; firmantur vires, conſuetum laborem homo et libenter ſuſcipit et magis ſuſtinet; urinam quemadmodum ſanus emittit, non amplius, quam quæ potui reſpondet. Nihilominus nondum omnino tuta valetudo eſt.

Quare adhuc continentia opus eſt neque niſi vitulina atque gallinacea carne veſci licet: atque tertia quaque hora corticis ſcrupulum aſſumere expedit; idque per octiduum.

Deinde bubulam eſſe, et corticis ſcrupulum quarta hora ex octiduo: denique tres quotidie ſcrupulos; tandem duos, poſtremo unum, ſemper ad unumquemque ordinem ſeptimanam integram trahendo; ſic ut vel octo vel decem vel duodecim ſeptimanæ cortice expleantur: intra quas id, quod ex febre corpori inhæret, expelli poſſit. Alii altera ſep-

timana corticem intermittunt, altera dant; ſicque aliquot menſes continuant. Alii etiam per annum. Neque multum corticis nocet, ſed parum non juvat.

Non alienum quoque erit, febrim intermittentem, etiam quæ naturæ beneficio deceſſit, impoſterum cortice peruviano perſequi, niſi bona valetudo ex integro conſtiterit. *Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius tamen adhibito auxilio tolli, quod duabus de cauſis neceſſarium eſt: et ut quam primum bona valetudo contingat, et ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis levi de cauſa exaſperetur. k*)

Et poſtea etiam quæritur, finita febre an alvum pharmaco ducere conveniat? Quod aliqui volunt; ſcilicet ut, ſiquid noxii intus in corpore remanſiſſet, idem ducendo alvum omne ſubtrahitur. Id alii jure ut perniciosum repudiant: veluti proximo capite ponam.

CAPVT VI.

Ob quam cauſam febris nonnunquam difficulter ſuperetur, et cur eadem ſæpe revertatur?

Nonnunquam febris difficulter, etiam cum adhibito auxilio ſecedit; aut, quæ deceſſit, iterum revertitur.

k) Celsus Lib. II. Cap. III.

Id vel Medici vel ægri culpa contingit. Primo de eo dicam, quod ad Medicos pertinet, deinde ad ægros veniam.

Ob id autem antiquiores quidem ideo reprehendendi non ſunt; quoniam, cum imbecilla remedia habebant, febres aut difficulter ſubmoverunt, aut necquicquam potuerunt. Propter quem auxilii defectum utique quotidiana, veluti GALENUS memoravit; ſæpe 60 circuitus habebat, et periculoſa erat; quartana autem Medicorum ſcandalum appellata eſt.

At ubi febris, etiam cum cortice peruviano vel pertinaciter reſtitit, vel poſteaquam deſiit, facile reverſa eſt, multi ex poſterioribus Medicis curæ vitium in cortice quæſiverunt, quod ipſorum propria culpa contigit, utique qui iſto auxilio non recte uſi fuere. Inde ortæ diverſæ hominum ſententiæ ſunt: ex quibus alii ſibi perſuadebant; quaſi cortex peruvianus febrim ipſam non omnino excuteret, ſed aliquantum ex ea intus relinqueret, ex quo nova iterum reſurgat. Alii febrim ex vitiato ſtomacho eſſe volebant; quem, quoniam cortex peruvianus emendat, eum ipſi febri mederi ſtatuebant. Alii adſtringere corticem perque eum figi ad tempus quidem febris cauſam, at non expelli eandem. Rurſum alii febres cortice ſubmoveri concedebant; attamen me-

tuebant, ne auxilium gravem aliquam noxam homini relinquat, ceu duros viſcerum tumores, hydropemve. Ideoque diverſa pharmaca ipſi cortici adjecere, per quæ ne noceat, efficere poſſent. Utique operam dederunt, ut per artem corrumpant, quod natura perfecerat.

Id vanum eſt: nulla enim in cortice peruviano noxa eſt, et poteſt iſte ab unoquoque tuto aſſumi, rectiusque ſolus offertur.

Iterum alii ſolum quidem corticem ægris, at non ſatis exhibent, propterea quod timent, ne nimius noceat, ipſaque ægri viſcera corrumpat.

Verum hi male metuunt: iſta enim vitia, quæ talem curationem ſequuntur, non ab ipſo cortice proveniunt; ſed ob id, quod idem non recte adhibitus eſt. *Quæ profuerunt, ob rectum uſum profuerunt, quæ autem nocuerunt; ob id, quod non recte uſurpata ſunt, nocuerunt. l)* In eo enim vitium reſidet, quod corticem non poſt coctionem materiæ ſed intra cruditatem exhibuerint.

Alii initio quidem curationis multum corticem offerunt, deinde vero ubi proxima acceſſio deſiit, etiam ab ipſo auxilio deſiſtunt. Atque talis erat primis poſt inventum corticem annis curandi methodus, quam hodie Vulgus adhuc ſequitur. Verum ſic

l) HIPP. Lib. de arte Nro. 7.

febris, quoniam aliquid ex ea intus in corpore remanſit, quam proxime revertitur. Ob quem curationis defectum utique Medicorum multis viſum eſt; quaſi cortex peruvianus non tam excuteret febrim, quam quidem eandem ad tempus ſupprimeret.

Igitur febrim, etſi finem habeat, diu perſequi ipſumque corticem in longum usque tempus continuare expedit: Scilicet quo morbi reliquiæ quæ corpori inhærent, omnes expellantur. Nam *quibus intus relinquuntur, certiſſima recidiva et celerrima m)* Et profecto in hoc omnis curationis cardo vertitur.

Deinde alii etiam non plebeji Medici, febri cum medentur, medicamenta purgantia ipſi cortici vel admiſcent, vel poſt ſex ſeptimanas, quo tempore expunctam febrim eſſe putant, ſubjiciunt, ſcilicet ut per ea, ſiquid noxii fortaſſis intus a cortice remanſiſſet, idem ducendo alvum omne ſubtraherent.

At quod mala iſta curatio ſit, experientia ſatis ſuperque docuit; propterea quod per eam febris, quæ per corticem finem habitura eſſet, purgante pharmaco exaſperatur; et ea, quæ deſiit, iterum revocatur. Similiter etiam Sydenham *n)* obſervavit, *leviſſima catharſi imo enemate lacte et ſacharo*

m) Hipp. de morb. pop. Lib. II, Sect. 2. Lib. VI, Sect. 2. et 3.

n) Epiſt. I. reſponſoria.

febris recidivam imminere, eandemque ſi non ſatis ceſſavit, purgante redire contumaciorem o) aut pertinaciorem reddi, atque altas magis radices figere p) quin hydropicos fieri, quibus febre intermittente laborantibus alvus pharmaco ſæpe ſubducitur.

Sic enim febris ſæpe revertendo diu trahit, et inveteraſcit; ex qua mora omnia iſta vitia proveniunt, quæ longas febres ſequi conſueſcunt. Quemadmodum inferiore libro III dicam.

Quare, ubi in ipſo curationis principio ſatis purgatum eſt, atque ex his, quæ deſcenderunt, cognitum erit, nihil impuri intus remanſiſſe, ſtatim poſt ſigna coctionis cortice occurri debet. Et ſiquidem ex eo alvus (quemadmodum nonnunquam contingit) laxa eveniat; ea protinus adſtringenda eſt vel narcotico quodam remedio vel ſymarubæ pulvere.

Nullam vero in cortice peruviano noxam eſſe et fuſius infra dicetur, et nunc ponam.

Aegrotus XIV. Initio æſtatis anni 1750 vir 40 annos natus febre intermittente tertiana cum affectu ſoporoſo laborabat, a qua convaluiſſe videbatur, poſteaquam corticem peruvianum 20 dies aſſumſerat.

o) Sect. I. Capite 5.

p) Ibidem.

At reverſa ſæpe febris, ſæpe iterum per corticem ſuppreſſa eſt; neque ex toto deſiit. Utique quoniam nec ſatis corticis nec idem ſatis continenter datus eſt.

Quare æger, propterea quod ex recidiva lethargum metuebat, excitato prius vomitu corticem peruvianum integro anni ſpatio continuavit: ſic tamen ut primis quidem diebus multum ex eo, deinde vero quo magis ad anni finem proceſſum eſt, eo quotidie minus aſſumſerit. Quam curandi rationem ſecuta præſtans valetudo eſt, ipſumque corpus magis quam ante febrim firmum omninoque toroſum evenit.

Ut autem noxium eſt, alvum inter febrium acceſſiones aut proxime poſt easdem juſto plus purgare, ita malum eſt, nullum neque purgans neque vomitorium remedium ante curationem dediſſe: ſi impura in imo ventre colluvies febris fomes eſt, cum quo miasma convenit; ut tertiana potiſſimum ex vitiata bile poſt fervidam tempeſtatem. Tales namque cortex peruvianus non vincit, isque in impuro corpore, etiam cum multus aſſumitur, non juvat. Et ſiquidem nonnunquam aliquæ acceſſiones poſt multum corticem emanſerunt, nihilominus proximæ revertuntur, iterumque ſuppreſſæ iterum reſurgunt.

Imo talem ob cauſam cortex peruvianus nonnunquam febrim, etiam cum exhibitum unum ſive

purgans ſive vomitorium remedium fuerit, necquicquam movit; propterea quod multæ adhuc impuræ reliquiæ intus remanſerunt. Remanſiſſe autem maxime per hæc noſſe licet: ſi æger etiam poſt multum corticem peruvianum nihilominus per infirmus adhuc ſit; ſi cibos vehementer nauſeet; ſi os amarum habeat, et faciei cutim flavam, ſi urinam jumentorum urinæ ſimilem emittat; maximeque ſi poſt duas aut tres corticis uncias (tanquam a quibus febris deſiſtere conſueſcit) nihilominus febre aut non omnino aut necquicquam careat.

Huic ante omnia purgantibus auxiliis ſuccurrendum eſt, donec ex toto purus ſit.

Et ex eo ſæpe evenit, ut febris, quæ cum multo cortice peruviano finem habere non poterat, deinde poſteaquam corpus bene purgatum eſt, impoſterum per ſe omnis deſierit, ſecutaque ex toto integritas ſit. Idque vulgare eſt.

Nonnunquam impura iſta colluvies naturæ beneficio infra ſecedit, aut ipſe cortex peruvianus eandem expellit. Quod quemadmodum in diverſis aliis ægrotationibus accidiſſe diximus, vitia juxta febres intermittentes aliquando contingit: utique amara quævis, ut ipſe cortex peruvianus; putrida, quæ in infimo ventre reſident, movent, a tque expellunt.

Aegrotus XV. Vir 45 annorum febre intermittente tertiana laborabat. Et cum medicamento emetico purgatus fuiſſet, corticem peruvianum aſſumſit.

Manſit nihilominus febris etiam poſt tres corticis uncias.

Ortum deinde largum alvi profluvium eſt, vomitusque; per quæ multa impura ſupra infraque octiduum excuſſa ſunt.

Etiam poſt hæc febris continuavit.

Quare quoniam ex his judicabam, multa intus impura ſupereſſe, rurſus medicamentum vomitorium præſtiti: quod, ut multam bilem ejecit, febrim ex toto finivit.

Talis autem febris etiam cum adhibito multo cortice ideo remanſit, quoniam ejus fomes intus ſuper erat. Excuſſo vero fomite deſiit, vel quoniam miasma materia caruit, cui jungeretur: vel quoniam corticis peruviani virtus, quæ antea fruſtra in ſanguinem intraverat, nunc ſine impedimento in eodem agere incepit.

Atque ad illud quidem, quoniam id magni in febrium curationibus momenti eſt, bene attendi debet.

Deinde etiam ciborum ratio habenda eſt. Scilicet ob quos, ſi non ſatis continentur ægri, fe-

bris et difficulter ſubigitur, et ſubacta iterum reſurgit: ſæpe enim cibus, etiam qui ſanis confert, ægros offendit. Verumque eſt, quod olim Hippocrates dixit: q) *ſi quis febricitanti cibum det, quem ſano exhibet, ſano equidem robur, ægroto vero morbus eſt.* Quare neque ova neque carnes inclinata (ut quidam volunt) febre, aut ubi ejus quædam adhuc reliquiæ corpori inhærent, concedi debent; ſed exſpectandum eſt, donec major in corpore integritas ſit: tutius enim talia offeruntur poſt largum illud tenuis urinæ profluvium; quod ut ſupra memoravimus, indicio eſt, quam plurimum ex febre excuſſum eſſe. *Diætetices maximum eſt, obſervare ac cavere, uti in acutis, ſic et in longis morbis et febrium intenſiones et remiſſiones, ut tempora caveantur, quibus non oportet cibos offerre, et cognoſcantur quando tuto offerrendi ſunt: uti etiam quando plurimum ab intenſione abſuerint.* r)

Poſtremo etiam de venæſectione inter authores diſputatur: ex quibus alii juvare curationem aſſerunt, alii nocere, quaſi per eam febris aut difficulter medelam admittat, aut ea, quæ deſiit, facile revertatur. In his autem nihil perpetuum eſt; ſed prout diverſæ cauſæ occurrunt, diverſa etiam de venæſectione ratio habenda eſt. Poteſt enim ea alios ægros offendere; alios non lædere

q) Lib. Aphor. Sect. VI. aphor. 65, et alibi.

r) Hipp. de victu morb. acut.

Convenit, ſi corpus ſanguine abundat, et calor exſuperat; ſi acceſſiones confunduntur, ſic ut in calore continuent; aut alius quidam corporis affectus intervenit, qui venæſectionem requirat. In his enim cortex peruvianus poſtea ſimiliter profecit, ac ſi vena ante ſecta non fuiſſet.

Nocet inclinata jam febre; aut ubi plurimum ex ea imminutum eſt; aut aliquæ adhuc ejus reliquiæ corpori inhærent: ſub hoc enim exitu, ſi ſanguis e vena mittitur, febris iterum exaſperatur; et ea, quæ deceſſit, revertitur. Sæpe enim mulieres, e quarum pede, propterea quod menſes defecerunt, extractus aliquandiu poſt febrim ſanguis eſt, iterum in febrim relapſas fuiſſe vidi. Ob quam utique rationem Sydenhamus venæſectionem, febris ubi intermittens eſt, damnavit. *s*)

Sed cur venæſectio, ſcilicet a qua in diverſis aliis febrium ſpeciebus præſidium habetur, contraria febri intermittenti eſt? an propter defectum ſanguinis? utique quoniam venæſectio fomitem non demit, et naturam ad coquendum ineptam efficit. Ita fere perſuadet proxima morbi hiſtoria.

Aegrotus XVI. Virgo 36 annorum initio æſtatis anni 1752 febre intermittente quotidiana laborabat, a qua poſt purgantia remedia et corticem peruvianum evenerat: et per tempus aliquod morbi ex-

s) Sect. I. Capit. 5.

pers manſit, ad proximum usque ſanguinis menſtrui fluxum: at quo tempore is erupit, etiam febris reverſa eſt; ſicque per menſes aliquot. Donec poſt multum continuoque adhibitum corticem febris duos menſes deſiiſſet.

Deinde Medicus venam ſecari juſſit; propterea-quod ſibi perſuadebat, quaſi ægra ſanguine abundaret. Miſſo autem ſanguine febris eodem die reverſa eſt.

Quare ex meo conſilio ægra primo medicamentum vomitorium, poſt, corticem peruvianum per multos impoſterum menſes cum pertinacia continuavit, quæ quidem medicina effecit, ut febris, etſi ea quot menſibus cum ipſo ſanguinis fluxu reverſa fuiſſet, nihilominus mitior atque mitior evenerit, donec poſt duos menſes omnino expuncta fuerit.

An ideo ſecundum Hippocratem *quibus in febribus quartanis ſanguis e naribus fluxerit, malum eſt t*) quoniam ob ſanguinis jacturam febris, quæ per ſe olim curatu difficilis erat, corpori diutius inhærendo, noxam eidem reliquit?

Sed nonnunquam etiam ipſa venæſectio, ſi vel ſub exſpectatione proximæ acceſſionis, vel quo tempore æger febre inhorreſcit, inſtituta fuit, ſecundam valetudinem præſtitit. Narratum enim ac-

t) Aphor. 5 Sect. 8

cepi a viris fide dignis, quorum alter 70 alter 75 annorum erat, ſe poſteaquam in puerili ætate febre intermittente diutius laboraverant, ſubito ut ſecta in ipſa acceſſione medioque frigore vena fuiſſet, perſanatos fuiſſe: neque (quod maxime mirum videri poteſt) poſt hoc ipſum frigus incaluiſſe ſe; ſed deletam protinus et quaſi cum ipſo ſanguine extus fuſam fuiſſe febrim. Neque impoſterum quapiam febre intermittente ad longam hucusque ſenectutem laboraſſe ſe, donec alterum ex his, cum annum 73 ageret, febris tertiana prehendiſſet; quam cortice peruviano facile ſubmovit.

Refert quoque Lazarus Riverius *u*) mulierem gravidam ſeptimeſtrem ſubito a febre intermittente tertiana, qua menſis ſpatio fruſtra adhibitis et venæſectionibus et medicamentis laboraverat, liberatam omnino fuiſſe; cum una ante proximam febris acceſſionem hora ſecta vena fuiſſet. Author novus obſervationum communicatarum *x*) febrim tertianam duplicem protinus extinctam fuiſſe vidit, cum ægri viri vena inſtante paroxyſmo ſecta fuiſſet, Ibidemque *y*) dicitur empiricus febrim tertianam jugulaſſe; cum in ipſo acceſſionis principio venam ſecaſſet. Idem Sydenham vidiſſe credibile eſt; qui venæ

u) Obſervat. centur. IV. obſervat. 72.

x) Ibidem cent. IV. obſerv. 83. §. 7.

y) Decerpt. obſervat. 5.

ſectionem febre intermittente laborantibus ſemper nocuiſſe aſſerit, *niſi eodem ictu chirurgi gladiolus, quo venam pertundit, ipſam etiam febrim confodiat.* z)

Cæterum, magis ad rem pertinet, ſcire, febresne ſolæ ſint, an alia his quoque mala accedant: id eſt, num cum multo ſanguine calor urgeat, an in aliqua corporis parte inflammatio ſubſit, ceu Pleuritis, Peripneumoniave aut alius quiſpiam malus morbus intervenerit, qui venæſectionem exigat, contra vero noxiam fore venæſectionem puto quæ mediis inter acceſſiones diebus aut ubi multum ex febre jam minutum eſt, inſtituitur, quoniam ex ea pejor febris fit. Supervacaneum autem eſſe intra ipſum febris æſtum, quæ ſine alio quopiam vitio eſt, ſanguinem e vena mittere, quoniam id neque adjuvat curationem, neque febrim repellit: ſed fortaſſis coctionem turbat.

Atque hæ quidem præcipuæ cauſæ ſunt, propter quas et febris difficulter ſubmovetur, et facile revertitur, et ſæpe pernicioſa evenit, et ipſe quoque cortex peruvianus non vulgo tantum ſed et multis medicis male audit; ſcilicet qui omnia iſta vitia in corticem peruvianum conjiciunt, quæ propria ipſorum culpa contingunt. Nam qui ita cum aſſumto cortice peruviano male habebant, eos idem cortex, ſi recte adhibetur, reſtituit.

z) Sect. I. Cap. 5

CAPVT VII.

De recidivarum febrium ordine.

Superiore capite cauſas dixi, propter quas febris intermittens et difficulter ſubmovetur; et ſæpe revertitur, hoc proponam, in quem diem ea, ſi revenit, incidat.

Obſervavit olim SYDENHAM recidivas febres eundem diem ſervare, in quem, ſi absque adhibito auxilio continuaſſent, incidiſſent: potiſſimum, quæ proxime poſt curationem revertuntur. Ob quam cauſam ut CELSUS *a*) monuit, *ſi febris quievit, diu meminiſſe ejus diei convenit, eoque vitare frigus, calorem, crudidatem, laſſitudinem. Facile enim revertitur, niſi a ſano quoque aliquamdiu timetur.* Id vulgare eſt, maximeque ſi febrim inter et recidivam breve ſpatium diſtabat- At poſt longum temporis intervallum, intra quod conſtituta perfecta valetudo eſſe poſſet, febrim in certum diem incidere magis mirum eſt. Quod ſæpe obſervavi; et poteſt id unusquisque experiri, qui febrium dies notabit; et numerare continuabit. Ita VAN SWITEN *b*) virum vidit, *qui in febrim quartanam recidit, qua quinque menſium ſpatio liber et bene antea ſanus fuerat.* Id fit, ſi febris cor-

a) Lib. III. Capite 16.

b) Comment. in Bœrhave aph. 757.

tice ante ſupprimitur, quam ejus fomes coctus eſt. Quod ſi vero autumnalis febris recte deſiit, et ea nihilominus proximo vere revertitur, ipſa, ut ſupra monui, poſt quinque circuitus ex toto finire conſueſcit, neque revertitur.

Aegrotus XVII. Ego longiora inter recidivas intervalla notavi. Juvenis 27 annorum die 4 Auguſti anni 1749 in febrim intermittentem tertianam incidit; quam vomitu et cortice peruviano ad novem usque menſes propulit. Recidit in eandem die 23 Aprilis anni 1750, quam item vomitu atque cortice quam longiſſime profligavit. Relapſus iterum die 15 Julii 1751 in eandem febrim eſt, poſtquam impoſterum tutus manſit.

Numeratis autem per omnes iſtos annos diebus compertum erit, incidiſſe iſtas febres in certos illos dies, quos acceſſiones, ſi continuaſſent, habituræ fuiſſent: et (quod magis mirum videtur) in eandem ſemper horam undecimam ſcilicet veſpertinam.

Aegrotus XVIII. Vir 50 annorum initio menſis Septembris anni 1750 febrim intermittentem tertianam habebat; a qua poſt adhibitum corticem peruvianum liber manſit octo menſium ſpatio. Deinde vero ſub finem menſis Aprilis anni 1751 in eandem hoc ipſo die recidit, quo febris acceſſiſſet, ſi medio interea tempore eadem continuaſſet.

Aegrotus XIX. Virginem 60 annos natam febris intermittens tertiana die prima Octobris anni 1751 prehendit. Inde liberata eſt corticis peruviani auxilio: et novem poſtea menſes ſana manſit. Recidit in eandem febrim die 1 Julii anni 1752 poſt eandemque optime habuit, octo iterum menſium ſpatio.

Reverſa iterum die 4ta Martii et die 13^{tia} Aprilis, et 5ta Maji anni 1753 eadem febris eſt: alteraque ex iſtis recidivis verſa in continuum eſt.

Aegrotus XX. Vir annos 40 natus Viennæ auſtriacæ die 14 Julii anni 1750 hora 5 veſpertina febre intermittente tertiana laborabat, indeque ex cortice peruviano ſanatus Hannoveram profectus eſt, in quo loco aliquamdiu commoratus eſt, abhinc Moguntiam venit bona cum valetudine.

Anno deinde 1753 die 5ta Auguſti hic Moguntiæ in eandem tertianam eodemque die eademque hora, quinta nempe veſpertina incidit, quæ tempora febris ſervaſſet, ſi ſuum ea accedendi ordinem non interrupta continuaſſet.

Mirum profecto eſt, quod neque longum temporis intervallum, neque lata locorum diſtantia, neque cœli diverſitas iſtius quidem febris ſive ordinem ſive diem ſive horam mutaverit. Adeo enim diu poteſt materia chronica cruda in corpore latere, donec mias

ma iterum admittat, cum eodemque unita febrim efficiat.

Nonne per talia exempla ad credendum deducimur, quaſi ſuum quæque febris privatum fomitem habeat? ſic, ut idem miasma cum alio fomite quotidianam, cum alio tertianam, quartanam cum alio efficiat: mutari vero febrium acceſſiones et in alium circuitum ordinari, ſic ut ex quartana quotidiana, ex quotidiana tertiana et vice verſa fiat; quoties idem miasma in alium atque alium fomitem incidat. Mutari autem ita ipſum fomitem poſſe ſive per ejus materiæ transpoſitionem, ſive per peccata in diætam ſive per vitia, quæ febris ipſa inveterando corporis humoribus intulit. Quomodo autem corpus ipſum per eandem febrim vitiari poſſit, libro tertio dicetur.

Cæterum non vehementer frugi iſta recidivarum contemplatio eſt: attamen utilis eſſe poterit, ubi de morbo, qui incipit, dubitatur, iſne febris intermittens an quidam alius futurus ſit? In his enim numerare dies oportet; et videre num in diem, qui uni ex prioribus febrium acceſſionibus reſpondet, morbi initium aut exacerbatio cadat. Quodſi ita inciderit, conjectura erit, febrim, quæ incepit, intermittentem fore.

Quæ vero febris ex toto expuncta eſt, eam nulla recidiva ſequitur.

Denique quantum corticis ſatis ſit, ad febrim omnino excutiendam, illud certo circumſcribi ponderе non poteſt. Debet enim ejus modo plus, poteſt etiam modo minus offerri; prout ſive febris ipſa ſive ægri ætas ſive vitæ genus, ſive anni tempus erit: maximeque prout fomes vel plus vel minus coctus fuit, aut criſes perfectas imperfectasve morbus habuit. Eſt enim vero maxime ſimile, recidivas ex eo provenire, quod intus a morbo remanſit; illudque omnino minimum ſæpe eſſe, proptereaquod multos nonnunquam menſes ſine noxa ante lateat, quam incrementum accipit, quod poſſit recidivam efficere. Duriſſimum item eſſe talem febris fomitem, ut quem neque mutare valent corporis exercitationes vaſorumque atque humorum omnium motus, neque longum temporis intervallum ita benignum eum reddere, ut recidivam non ſuſcitet.

Ob quam cauſam febris fomitem ante coqui volo, poſtque febrim ipſam multo cortice quam diutiſſime proſequor. Et fuerunt, qui me conſule iſtam medicinam ſex etiam octo menſes imo integrum annum continuarunt. Neque ſic unquam multus cortex ullam noxam corpori reliquit: neque verum eſt, quod poſt Sydenhamum c) Boer-

c) Sect. II. cap. 5.

HAAVIUS *d*) credidit, quaſi a multo cortice peruviano ſcorbutus fieret.

Quem vero exitum e corpore coctus ipſe febris fomes ſumat, et quomodo tunc ipſum miasma iners eveniat; partim ſuperiore capite quarto dixi, partim in fine ultimi libri ponam; nunc ad accidentia deſcendo.

CAPVT VIII.

Mulier gravida, ſi febre intermittente laboret, quomodo curari debeat?

Gravidis mulieribus, ſi febre tentantur, citius adhibito auxilio ſuccurri debet: ſcilicet, *quibus tanto magis omnis obſervatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. e*) Quod duabus potiſſimum de cauſis neceſſarium eſt; et ut quam primum bona valetudo contingat, et ne morbus prolem ipſam præcipitet.

Mulieres enim gravidæ, quæ per ſe ſatis pronæ ad vomendum ſunt, magis adhuc propter febrim vomitu vexantur, obque eum poſſunt cum pleno ventre facile herniam accipere; poſſunt abortum facere, etiam quæ abortire non conſuerunt: poſſunt magnam ſanguinis ex utero jacturam pati,

d) De cognos. et curand. morb. aphor 1150.

e) A. C. CELSUS Lib. I. in præfat.

perque eam foetum ante rectum tempus excutere, maximeque ubi tales matres ſanguine abundant. Et ſiquidem propterea abortum faciunt, is magis in ipſam febrim quam in medios inter acceſſiones dies incidit. Quodſi vero earum febris etiam ad poſtremum usque partus terminum tuto trahatur, aut in ipſum partum incidat, aut proxime poſt partum incipiat, poſſent nihilominus ob eam et ſanguis et lochia, quæ liberaliter fluere deberent, intus retineri, et ſive uterum ſive cerebrum inflammare. Ipſa vero proles, ubi ob iſtas cauſas citius excluditur, proxime aut extinguitur, aut ſi ſupervivat, ærumnoſæ valetudinis manebit: aut morbum ipſum a matre accipiet. Ita alia proles totam corporis ſuperficiem rubram, cancri cocti inſtar habuit; alia univerſam cutim maceratam et veluti ex ferventi aqua aduſtam, alia ſimiliter febrim intermittentem. Atque ſolent iſtæ quidem febres magis eodem die eademque hora matrem ſimul et prolem prehendere; nonnunquam etiam diverſis temporibus accedere; ſic ut uno die mater, altero proles ægrotet.

Quare expedit protinus adhibito auxilio occurrere; cum ut morbus, qui eſt, cito tollatur; tum, ne novum aliquod vitium eidem ſuperveniat: in mora enim periculum eſt. Ob quas rationes multus cortex peruvianus mediis inter acceſſiones diebus mulieri dari et deinde poſt excuſſam febrim diu offerri debet.

Neque refert, ſi periculum urget, alvus pharmaco purgata ante fuerit, nec ne: quod, ſi fieri poteſt, purgato et febrim ſubmoveto: ſin minus febrim ipſam ante purgationem ſubigito, et exſpectato, donec mulier pepererit et lochia ſatis fluxerint. Rectius autem exercitatus Medicus intervallo uti noſcit, intra quod cum utilitate purget. Atque ita poteſt idem auxilium duos, matris nempe et fœtus in utero, morbos ſubmovere.

Et profecto eſt cortex peruvianus omnium optimum auxilium, tam ad perſanandam matrem, quam ad ipſum foetum roborandum confirmandumque, veluti protinus narrabo.

Aegrotus XXI. Anno 1749 die decima Auguſti, mulier 33 annorum et ſpongioſi corporis habitus, cum quarta vice gravida fuiſſet, febre intermittente modo tertiana modo quartana laborabat, quæ corporis vires vehementer contriverat.

Poſt, ubi ſex corticis peruviani uncias aſſumſerat, proſpere valuit, et partum juſto tempore facile et fere ſine labore emiſit, cui ad priores edendos chirurgi auxilio opus fuerat. Simul erat iſta quidem proles et corpore major prioribus et viribus firmior atque hilarioris animi.

Aegrotus XXII. Anno 1749 die 30 Novembris mulier 35 annorum, ſpongioſi corporis habitus, et quæ ante ſeptem annos ultimo pepererat,

inordinatam febrim intermittentem habuit, cum ſumma corporis debilitate, vomendi deſiderio, acuto capitis dolore, atque extrema ciborum nauſea.

Huic nulla quidem de graviditate ſuſpicio erat, donec poſt quinque menſes ita per vitam foetus conſtitiſſet.

Hæc adepta bona valetudine corticem peruvianum tres menſes continuavit, deindeque ad exitum noni menſis prolem ſanam fortemque, multo minore quidem ac ſolebat cum labore, enixa eſt.

Aegrotus XXIII. Anno 1750 die 27 Aprilis mulierem præpinguem annos 26 natam cum ad nonum graviditatis menſem perveniſſet, febris intermittens tertiana, exque ea Icterus prehendit. Acceſſere ventris tormina, magis adhuc vehementia ubi intenta febris eſt; ob quæ metuendus abortus erat.

Huic protinus multo cortice obveni ad graviditatis exitum usque, ita reſtituta mulier prolem perſanam et minori quam cæteras cum labore emiſit.

Aegrotus XXIV. Similiter mulier gracilis et gravida a febre intermittente per corticem revenit; deindeque juſto temporis termino puerum ſanum vegetumque peperit.

CAPUT IX.

Si nutrix febre intermittente tentetur?

Minus quidem nutricibus quam gravidis mulieribus perniciofa febris intermittens eſt. Nihilominus etiam his omni cura opus eſt; nempe et ne lac amittant, et ne per id, ſi conſervent, ipſi alumno febrim inſtillent.

Sæpe enim ob febrim ubera concidunt; nec niſi tenue ſerum continent; ſæpe etiam omnino emarceſcunt; nonnunquam lactis ſatis ſervant

Si lactis ſatis manet, poterit per id alumnus febrim ſugendo accipere; et ſimili, quo nutrix ipſa, tempore acceſſiones habere: aut iisdem quidem acceſſionibus at diverſo tamen tempore tentari; aut denique diverſa febre laborare, veluti alumnus tertiana, nutrix quartana, et vice verſa. Nonnullos tale lac necquicquam offendit, idque perrarum eſt. Vix enim alumnus ex ægra nutrice lac impune ſugit.

Minus autem alumnorum imbecilla quam adultorum robuſta corpora febrim ſuſtinent; tum quoniam magis obnoxia imbecillis quæque offenſio eſt, tum quoniam amarum auxilium corticem reſpuunt, obque id febris ipſa inveteraſcit, et per moram ad hydropem trahit: qui item medelam difficulter admittit, propterea quod longam curationem requirit,

quam vix tales infantes omnino exequuntur. Ob quam cauſam multi ex his conteruntur.

Quare alumnus, ut nutrix febre intermittente laborare incipit, protinus demi, atque alicui alteri ſanæ mulieri dedi debet; ne febrim ab ægra nutrice accipiat, aut ſi ſatis ætate provenerit, omnino ablactari; quodſi autem lactando opus eſſet, debet ipſa nutrix adhibito cortice peruviano ante curari, quam ſuum alumnum iterum recipere. Quamvis neque et iſta ſeveritate opus ſit: poteſt enim poſt ſuppreſſas duas aut tres acceſſiones alumnus eidem ſuæ nutrici tuto reddi; modo attendatur, ut nutrix multum corticem peruvianum, etiam fugata febre, impoſterum aſſumere continuet. Sic enim aliqua medicinæ portio trans nutricem, quam ſimul integram efficit, cum lacte in alumnum ibit, eundemque tutum præſtabit. Ad id autem opportunum tempus erit, ubera, quæ ex morbo tenue ſerum ante habebant, ubi ſincero iterum lacte abundant; aut quo tempore ſi nihil ex lacte ita amiſſum fuerit, excreta jamjam multa tenuis urina eſt; ſcilicet per quam ut ſupra memoravimus, ſcire licet, quam plurimum ex febre minutum eſſe.

At ſi alumnus febrim ipſam a nutrice jam ſuſcepiſſet; debet is ſuæ nutricis ubera, ſi lac habeant, ſugere; ſimul et ipſa nutrix cortice peruviano curari. Sic enim alumnus ex amaro cortice ſua-

vem medicinam trans ubera accipit; quod ſæpe profecit. Quæ res, ſi forte non ſuccedat, debet ipſe cortex ipſi infanti offerri.

Quo vero auxilio lac, ſi deficiat, revocari; aut puerperarum lochia, ſi a febre intus retenta fuerint, vel excitari vel promoveri queant, infra Libro III. capite VI. fuſius ponam.

FINIS LIBRI I.

OBSERVATIONUM MEDICINALIUM DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

LIBER II.

CAPUT I.

Acutus dolor capitis, ſi febris intermittens eſt?

Nunc ad eas febres veniam, quæ incertæ ſunt, et ſub mendaci alterius cujuspiam affectionis larva latent; ob quam et difficulter cognoſcuntur et poſſunt Medicum facile fallere.

Hæ quoniam magna et communia ordinatæ febris ſigna non retinent, debent per paucas et parvas notas dijudicari, ſæpe per tales, quæ nullius fere momenti eſſe videntur. Aliam enim ex hoc, aliam ex illo ſigno, aliam quoque ex ſingulari aliquo indicio dignoſces: quemadmodum unamquamque ſuo loco ponam.

Primo de ea dicam, quæ eſt in partibus, deinde ad illam deſcendam, quæ in totis corporibus eſt. Orſus ab hac, quæ ſolum caput occupat.

Hæc vel totum caput, vel aliquam ejus partem prehendit, et cœterum corpus liberum relinquit, inque eo loco vehementem dolorem excitat. Cum iſto dolore alii non frigent, non calent, non ſudant, cibos non nauſeant, urinam quidem rubram at ſine ſedimento emittunt: alii calorem, ſitim, deinde ſudorem, ſordidas fauces nauſeamque habent, atque urinam craſſam, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat, reddunt. Dolor ipſe per certos circuitus, ut quæque febris intermittens modo occupat, modo iterum dimittit, eum dolorem cortice peruvinao medicare convenit. At ubi idem certa acceſſionum tempora non ſervat, ſed modo breviora modo longiora ſpatia intermittit; debet utique per ſudorem per urinæ ſedimentum perque cœteras notas diſtingui, per quas febrim ipſam noſci poſſe ſupra diximus.

Talem febrim VAN SWITEN topicam appellavit *f*) et ipſa non infrequens eſt. Veroque maxime ſimile eſt, eam aliquando per conſenſum eſſe, quando corrupta bilis in ventriculo reſidet: aliquando etiam ſine tali bile, ubi materia chronica

f) Comment. in Bœrhave aphor. 757. pag 534.

ſive fomes uni tantum capitis parti ineſt, in qua miasma febrile cum fomite convenit.

Aegrotus XXV. Anno 1748 menſe Junio Virgo 36 annorum acutum in ſiniſtra capitis parte dolorem habuit, qui hora nona matutina incepit, et poſt quartam veſpertinam deſiit, ſicque per certos circuitus. Mediis inter acceſſiones temporibus requies erat, et noctu ſomnus.

Intra iſtum dolorem ſiniſter oculus multum protuberabat, cum rubore et lacrymis. Arteria autem angularis juxta affectum oculum ut et cæteræ univerſi corporis omnes arteriæ neque celerius neque frequentius quam cum integra valetudine pulſabant. Neque frigus ante neque intra dolorem calor, neque ſitis, neque ſecutus ſudor eſt, neque urina quemadmodum ab ægroto homine; etiam cibos ægra, ſi ita per dolorem licuiſſet, commedere potuiſſet, ipſæ quoque cum ſecretiones tum excretiones nullo neque acceſſionum neque intermiſſionum tempore defecerunt, ſed, quemadmodum ſanis corporibus convenit, continuarunt.

Huic ægræ, quo tempore requies erat multum corticem peruvianum præſtiti, qui quam proxime dolorem excuſſit.

Similis dolor menſe Majo anni 1752 eandem capitis partem quinque dies affecit, iterumque poſt aſſumtum corticem deceſſit.

Similiter acutus cervicis dolor, qui juvenem veſperi quaſi per certum circuitum prehendit, et mane dimiſit, promptam a cortice peruviano curationem recepit.

Neque medicamenta purgantia multa, emplaſtra veſicatoria, venæſectiones, hyrudineſve, diverſaque alia remedia, quæ diverſi medici propoſuerunt, virum duasque mulieres juverunt, ubi tali capitis dolore tentabantur; juvit autem quantocius cortex peruvianus, quem poſthæc obtuli.

Nonnunquam cum tali capitis dolore urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat; perinde ac in febribus, quæ toti corpori inhærent.

Aegrotus XXVI. Anno 1751 Vir fortis et magni animi extremo dolore excruciabatur, qui per certa tempora acceſſit, ſiniſtramque capitis partem hora octava matutina occupavit, poſt ſecundam pomeridianam iterum dimiſit; deindeque noctem liberam reliquit.

Intra iſtud tormentum ſiniſter oculus intumuit, rubrum colorem accepit, et multas lacrymas emiſit: nihil autem ex pulſu vel juxta carpum temporave aut ſecundum affectum oculum in arteria angulari mutatum eſt. Nullus etiam neque calor neque ſitis neque ſudor aderat: valuit etiam edendi deſiderium: at vero urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.

Huic, quoniam ſuus eum Medicus pharmaco ante purgaverat, protinus corticem peruvianum, quo tempore dolor non preſſit, obtuli: ſicque eundem quam proxime ad integritatem perduxi.

Aegrotus XXVII. Nonnunquam talis dolor, ut aliæ quædam febres, continuat, neque per intervalla intermittit, ſed per tempora exaſperatur. Anno 1762 die 30 Auguſti viro 40 annos nato, quaſi ex febre intermittente ciborum nauſea erat, calor, os amarum, noctu plurimus ſudor, et urina rubra, qua ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.

Ob quæ præſtitum medicamentum vomitorium eſt; quod, ut plurimam bilem excuſſit, multum et ex calore et ex ſudore minuit. Poſt hæc ortus veſperi juxta utrumque nervum orbitarem ſuperiorem acutus dolor eſt, qui hora quinta veſperi incepit, et totam noctem continuavit, interdiu vero aliquantum remiſit. Sicque per certos circuitus.

Hujus doloris impatiens æger ex conſilio (quoniam id ab unoquoque facile acceperat) ſibi venam juxta pedem bis ſecari et nuchæ emplaſtrum veſicatorium imponi, caputque cataplasmate foveri juſſit, medicamentum item narcoticum ſæpe aſſumſit, omnia ſine profectu.

Eum triduo poſt cortex peruvianus ſanum reddidit.

Talis quidem febris propterea quod dolor certum circuitum ſervat, facile ab unoquoque intelligitur. At ubi non ſervat, ſed contra confuſis acceſſionibus continuat, aut vago modo incedit, aut incerto tempore intenditur, difficilis cognitu eſt. Ubi id obtinet, debet morbus per eas notas, quas ſuperiore libro poſui, noſci.

CAPVT II.

Febris intermittens Cari cauſa.

Nonnunquam in longis febribus contingit, aliquo ſomno demergi, per periodos, quod quidem ſæpe evenit in quotidianis febribus et hemitritæis, nonnunquam etiam quartanis. g) Id viris plethoricis atque juvenibus, et his qui juniores ſunt, pueris nempe obeſis item, ſiquidem febre tentantur, contingit.

At nonnunquam etiam Carus ſive in prima ſive in alia quapiam febris intermittentis acceſſione prehendit, ægrosque niſi protinus ſuccurritur, quam proxime extinguit. Quemadmodum Richardus Morton *h*) et Thomas Sydenham *i*) olim notarunt: et Franciscus Torti propoſuit,

g) Aetius Lib. VI. cap. 3.

h) Pyretol. exercit. 4. 5. 9. et hiſtor. 25. et 26.

i) Epiſt. I. reſpons.

huic vitio, qua ratione obveniri debeat; quos Gottlieb Werlhof *k*) recte ſecutus eſt.

Non infrequens iſte affectus anno potiſſimum 1749 et anno 1750 hic locorum fuit, qua tempeſtate febris intermittens popularis erat, ex his ægris eos, tantum memorabo, quos ipſe curavi, ſubjiciamque quid in iſtius morbi curatione obſervando attigerim.

Aegrotus XXVIII. Anno 1749 die 16 Octobris vir 50 annos natus robuſti corporis habitus, os amarum, ciborum nauſeam, ſitim, et vagum ſæpe ſudorem accepit, ſenſum item repletionis etiam poſt paucos cibos.

Ex aſſumto protinus medicamento vomitorio bene habuit: altero die exigua febris venit, tertio requies. At quarto die adeo vehemens circa horam quintam veſpertinam febris acceſſit, ut extremas ejus furias deliriaque componere neque larga ſanguinis miſſio potuerit. Neque multum nitrum, neque per noctem ſatis continere hominem tres viri valuerint. Secutus poſtero die Carus eſt, qui ægrum quinque et viginti horis omni adeo ſenſu privavit, ut is neque parata ex foliis Tabaci et ſale gemma enemata, neque admota naribus fortia odoramenta neque indita acria medicamenta neque

k) Obſerv. de febr. Hannoveræ 1745.

etiam applicata emplaſtra veſicantia quidquam perceperit,

Sexto die mens rediit, ideoque intra breve ſpatium, quod ſuperat, unaquaque hora corticis peruviani drachmam ægro præſtiti; ſicque quam proxime bonam valetudinem reſtitui.

Similiter ſutorem unum et mercenarium alterum, quos Carus ex febre tertiana ſub finem æſtatis anni 1757 prehenderat, promte adhibitus cortex peruvianus eripuit.

In eo autem omnis ſalutis cardo vertitur, ut medio inter acceſſiones tempore quam plurimum corticis offeratur: id eſt, tantum, quantum par eſt, febri protinus excutiendæ. Hic enim breve ſpatium eſt, intra quod ſi non omnino occurritur, æger extinguitur. Neque debet humorum ſive coctio ſive evacuatio exſpectari. Ad id enim non ſatis temporis patet.

Non ſolum ad febrim, quæ incipit, quaſi ob cruditatem materiæ Carus accedit; ſed et ad eam, quæ diu inſedit, et nullam periculi ſuſpicionem oſtendit.

Ita duos viros, qui febrim intermittentem per annum traxerunt, poſtremo Carus corripuit; horumque alterum 24, alterum 18 horis profundo ſomno demerſos detinuit, ex quo medicamentorum vi erepti cum fuiſſent, citius adhibito cortice peru-

viano convaluerunt.

Tutius eſt, febrim, ubi hæc alterius cujuspiam morbi curationem non promittit, protinus expellere; maximeque ſi æger ſanguine abundat, aut ſenilis ætas eſt; aut aquoſi humores exuperant.

Aegrotus XXIX. Anno 1753 die 12 Junii vir 60 annos natus, craſſus, præpinguis, phlegmaticus et vorax, intra primam febris tertianæ acceſſionem nimium dormivit, altera acceſſione inexpugnabilem pæne dormiendi neceſſitatem habuit. Quare, quoniam metuebam, ne proxime Carus ſuperveniret, duplicata corticis peruviani portione febrim citius excuſſi, et hominem tutum præſtiti. Et profecto in tali febrium circumſtantia feſtinare juvat. Eſt enim incertum id, quod proxima acceſſione futurum eſt. Alia enim febris citius in primis acceſſionibus necat; alia poſt multos circuitus, quo tempore periculum longius abeſſe credimus, jugulat. En exempla.

Aegrotus XXX. Anno 1749 vir 38 annorum febre intermittente laborabat; quam periculo vacuam medicus putabat. Is tertia acceſſione lethargicus evenit; neque potuit cum quisquam ſive fricando ſive ſcalpendo ſive vellicando ſive acribus enematibus, ſive emplaſtris veſicatoriis excitare; contra vero intra multum calorem atque ſudorem expiravit. Similiter Carus mulierem decimo febris

die extinxit: alteram octava acceſſio præter omnem exſpectationem delevit. Credibile eſt; hos ita ſuccubuiſſe; quoniam cocta per febrim materia translata in cerebrum eſt.

Perpetuum igitur non eſt, quod olim HIPPOCRATES *l*) dixit, febris intermittens quod absque periculo ſit.

CAPUT III.

Febris intermittens Ophthalmia.

Si a febre intermittente oculus inflammatur is nullam niſi a cortice peruviano medelam admittit.

AEGROTVS XXXI. Medio autumno anni 1750 mulier 45 annorum febre intermittente exquiſita laborabat: quæ poſt aliquos circuitus ſponte deceſſit. Poſt dexter oculus ſubito dolere, rubere, inflammari atque tendi cœpit, ob quæ miſſus e vena ſanguis eſt, præſtita potio antiphlogiſtica decoctumque refrigerans et fomentum calidum, vapor item aquæ tepidæ ad læſum oculum: omnia ſine profectu: Crevit enim tumor circum, palpebras claudens, inque oculo id quod album eſſe debet, atro ſanguine ſuffuſum eſt.

Cum his ægra os amarum habuit et urinam craſſam cum ſedimento lateri trito ſimili, ut in ipſa febre emiſit.

l) De morb. popul. Lib. I. Sect. 3.

Ob quæ et quoniam iſte quidem affectus proxime poſt febrim incepit quaſi eo translatus fomes fuiſſet, rejecto omni prioris curationis apparatu multum corticem peruvianum præſtiti, qui oculum biduo poſt integrum effecit.

Similem Opthalmiam MORTON m) narrat; verum quam paulo aliter curavit.

CAPUT. IV.

Febris intermittens, quæ pleuritidem mentitur.

Nonnunquam acutus dolor lateris ex febre intermittente eſt; isque per certos circuitus et prehendit et dimittit.

Hic quoniam certum circuitum ſervat, debet utique ut quæque febris intermittens cortice peruviano expelli. Talem dolorem tertianæ, nonnunquam etiam quartanæ ſupervenire FERNELLIUS n) et qui ejus ſcriptis notas adjecit author o) reliquerunt; et RICHARDUS MORTON p) quod nullam niſi a cortice peruviano curationem admittat.

Id magis adhuc per hoc conſtat, quod nonnunquam idem dolor latus ſubito relinquit; atque in

m) Tractat. de morb. acut. cap. 9. hiſt. 16.

n) Method. curandi febres cap. II.

o) Ibidem Lib. IV. cap. 15.

p) Tractat. de morb. acut. cap. IX. hiſt. 20.

oris labia conjicit ſe, eademque exulcerat, qualem exitum multæ febres intermittentes ſumere conſueſcunt.

Aegrotus XXXII. Anno 1753 die 14 Maji vir 50 annorum atque ob malam nimium bibendi conſuetudinem, vitiati corporis habitus horruit deinde incaluit, ſimul et acutum in ſiniſtro latere dolorem accepit, ob quem miſſus e vena ſanguis præſtitaque talia auxilia ſunt, qualia pleuriticis convenire dicuntur. Finita acceſſione, quæ diem traxerat, multus ſudor olens erupit, urinaque ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Deinde per diem requies erat.

Altera acceſſione ulcerari labia cœperunt: ad quæ verſa morbi materia cum fuiſſet, ea latus dolore vacuum et hominem febris expertem reliquit. Utique febris fomes in latere reſidebat, ibidemque miasma cum eo convenit, et febrim excitavit: febris ipſa fomitem movit, eundemque in labia transtulit ex his abſceſſurum.

At ubi talis morbus in dolore atque calore continuat, neque per certa tempora intermittit, difficulter cognoſcitur.

Is anno 1751 et 1752 multos Moguntiæ cives prehendit, aliquosque ex his, maximeque qui læſos ante pulmones habebant aut vitiati cœterum corporis habitus erant, extinxit. Alii etiam robuſti homines vel in vitæ diſcrimen inciderunt, vel

oppreſſi ſunt, ob id quod corticem peruvianum non acceperunt, ſed communibus tantum auxiliis uſi ſunt. Nonnulli naturæ beneficio evenerunt. Multi poſteaquam morbus diu traxit et depoſita Pleuritidis larva in certos circuitus diſtinxit ſe, ſanati ſunt.

Hic morbi, qualis ea tempeſtate fuerit, faciem paucis deſcribam. Initio frigus erat, deinde calor continuus ad morbi exitum usque. Cum ipſa acceſſione ortus acutus magis in ſiniſtro quam in dextro latere dolor eſt: ſitis magna, nauſea, et ſæpe vomendi deſiderium, acceſſit delirium, ubi ægri oculos, veluti ſomnum capturi clauſerunt; intraque idem delirium iterum vigiles evenerunt. Arteriarum pulſus frequens et celer erat: maximeque quo tempore intenta febris eſt. Continuus per confuſas febrim acceſſiones calor erat: ipſæque exacerbationes magis quotidie quam tertio die nunquam quarto advenerunt: intraque iſtas exacerbationes ferox delirium, æſtus, corporis agitatio, inquietudo, atque præcordiorum anguſtiæ ægros agitabant. Inter hæc acutus lateris dolor, ut cœpit, continuavit, neque in febrium remiſſione quicquam inclinavit ſe. Per iſtum dolorem tuſſis vehementer urſit; quæ modo nulla, modo pauca, modo etiam multa ſputa, ſive alba ſive ſanguine tincta traxit; eademque modo protinus ab ipſo morbi initio eduxit; modo tardius; poſt quintum ſcilicet diem emolita eſt;

modo etiam horum omnino nihil. Neque item melius habuere, qui multa, quam qui pauca ſputa reddidere. Etenim ipſa quoque expectoratio necquicquam profecit. Supervenit tertio (nonnunquam etiam altero nonnunquam quarto) die largum alvi profluvium; quod multa aquoſa, putrida cadaver olentia tres aut quinque dies, nonnunquam longiore tempore infra traxit, atque ægrum per imbecillum reliquit. Vixque aliquis iſtius alvi fluxus expers manſit.

Aegrotus XXXIII. Anno 1751 vir macer 36 annorum, poſt febrim quartanam quam diu traxerat, aurigine tinctus eſt. Deinde febris exſpers bene habuit, et cibos vehementer deſideravit. Non multum poſt temporis, die 4 Januarii acutum in ſiniſtro latere dolorem accepit, cum frigore et magno deinde calore; tuſſis etiam acerba preſſit. Acceſſit veſperi delirium, intraque id æger corpus inquietum habuit, et quaquaverſum projecit.

Ob quæ miſſus protinus e vena ſanguis iterumque miſſus eſt; et præſtita medicamenta refrigerantia ſunt, fomenta item emollientia ſupra affectam partem. Nihilominus ex dolore atque delirio necquicquam intra noctem minutum eſt.

Erupit altero die plurimus ſudor olens; mens rediit, urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit; lingua ſordida erat, ciborum nauſea, et

dentes glutinoſi; quemadmodum poſt febris intermittentis acceſſionem. Inter hæc et calor magnus, et multa ſitis, et acutus dolor, ut ante cœperunt, continuarunt. Acceſſit largum alvi profluvium, quod multa putrida, cadaver olentia quinque dies excuſſit et ægrum perimbecillum reliquit.

Obquæ ſigna, quoniam ea febri intermittenti propria eſſe videbantur et febris ipſa non diu ante ceſſit, corticem peruvianum per minutas portiones breves inter caloris remiſſiones præſiti ad duas uncias usque.

Hic necquicquam movit: etenim manſit idem acutus lateris dolor, manſit acerba tuſſis, quæ nihil emolita eſt, acceſſit idem major calor veſperi, eadem noctu deliria fuere, inquietudo eadem, præcordiorum anxietas, mane ſimilis ſudor, deinde urina craſſa; poſt rectior mens, interceſſit largum alvi profluvium, quod ægri animum ſæpe depreſſit; atque vires vehementer convulſit.

Ad exitum quinti diei clauſa alvus eſt; nono die pôſt quinque corticis uncias, æger omnis doloris, caloris, atque ſitis expers convaluit, noctu quievit, urinam limpidam emiſit, cibos deſideravit; deindeque vires omnino recuperavit.

Multi proximo vere, quo tempore popularis iſte morbus evenit, ſimiliter decubuere: et ſiquidemhorum alicui ulcera juxta oris labia erupe-

runt, is protinus doloris, etiam qui vehementer in latere preſſit, expers factus eſt.

At pejor morbus vere anni 1752 erat, quoniam is nulla febris intermittentis indicia habuit, ſed in calore uti cœpit, etiam absque remiſſione continuavit.

Initium cum frigore et acuto lateris dolore erat, quem calor urens excepit ſimul et nauſea, acceſſit ſitis cum magno frigidam bibendi deſiderio; quam ubi ægri biberunt, protinus eandem vomitu rejecere: lingua arida evenit, tuſſis acerba et ſpiritus difficilis: vigiliæ, deliriumque ferox mentem exagitabant. Inter hæc ſæpe ſudor erupit. Supervenit altero tertiove die putridum alvi profluvium, quod per multos dies trahens ægros maxime imbecillos effecit. Cum his præcordiorum anguſtiæ, inquietus animus et corporis agitatio ægros ſæpe exercebant. Sputa alii multa vel alba vel ruffa vel cœrulea vel ſanguine tincta liberaliter ejecere: alii nihil horum ſed inani tuſſiendi neceſſitate vexabantur. Arteriarum pulſus frequens, exilis, ſæpe inæqualis erat; nonnunquam ipſe defecit. Et ubi aliquantum quidem morbus inclinavit ſe, nonnihil ex delirio atque ſudore minutum eſt; necquicquam vero mens ex toto conſtitit.

Aegrotus XXXIV. Anno 1752 vir 40 annorum die 16 Aprilis poſt comeſationes potum

atque iram noctu inhorruit; ſimul et acutum in latere dolorem accepit, cum ſummo calore, ſiti inexplebili, magna ſpirandi difficultate et atroci tuſſi. Supervenit altero die largum alvi profluvium, quod multa putrida excuſſit, et corporis vires vehementer contrivit. Acceiſit, pertinax delirium cum vigiliis, lingua aſpera evenit, dentes ſicci et vox clangodes.

Cum iſtum quidem ægrum tertio die accepiſſem, protinus ſanguinem e vena iterumque et altero item die miſi; Julapia amiſto melle et nitro atque decocta emollientia imperavi, quæ liberaliter biberet: impoſitaque affecto lateri fomenta emollientia ſunt. His aliquantum quidem ex morbo necquicquam autem ex periculo minutum eſt.

Poſt, cum morbus aliquas febris intermittentis notas monſtraſſet, multum corticem peruvianum ſuperioribus auxiliis adjeci, qui ægrum 14 intra dies reſtituit.

Simili curandi ratione multos impoſterum ægros, quos hic recitare nimis longum foret, eripui.

Potuit quidem iſtud alvi profluvium, quod omnes tales ægros prehendit, metum incutere, cum quoniam ægrorum vires, quæ per ſe ſatis imbecillæ erant, vehementer contrivit; tum quoniam aſſumta medicamenta protinus inconfecta infra excuſſit, ſicque corpus auxilio deſtituit. Quæ res difficilem

et ſatis longam curationem effecit. At multum tamen ad bonam valetudinem contulit, ob id, quod impuram colluviem, quæ circum præcordia coiverat, extus traxit. Verumque eſt, quod olim HIPPOCRATES q) dixerat: *Quibus in febribus dolore lateris fiente alvus multa aquoſa ac bilioſa egerit, hi allevantur.*

Rectius utique in his adhibito protinus medicamento vomitorio occurri potuiſſet: ex eo enim morbus et brevior et curationi magis opportunus factus fuiſſet. Quod ſemel feliciter executus ſum.

Vix autem ita obveniendi occaſio hic facile patuit; cum quoniam, quo tempore Medicus in auxilium vocatur, iſtud alvi profluvium ad ſummum jam pervenit, et ægri vires vehementer convulſit, tum quoniam quod occupavit, ipſum a vomitorio vix curationem recepiſſet.

Ubi id obtinuit, multum corticem peruvianum ſuperioribus auxiliis adjeci, ſcilicet ut aliquantum ex eo, etſi plurimum infra ejectum fuerit, nihilominus id quod intus manſit, interea febrim ſi non excutiat, tamen minuat, donec clauſa poſtea alvo idem eandem excutiat. Qua curandi ratione veluti nunc tutiſſima tales ægros juxta decimum diem ad ſanitatem perduxi.

q) Coac. prænot. Sect. I.

Tuſſis etiam, et qualem in iſto morbo ſputa rationem habuerint, privatam conſiderationem ſibi vindicavit. Ex ea enim alii ægri promptius, alii vero tardius ſputa emiſere; alii plurima alii nulla habebant: alii cocta larga facile, alii cum difficultate tenuem lympham, alii item alba, alii flava, alii ruffa, alii ſanguine tincta, alii cœrulea, alii etiam viridia, alii varie colorata ejecere. Quæ quidem diverſitas a diverſo vel pulmonum vel lateris vel ipſius ſanguinis ſive recenti ſive antiquo vitio proveniſſe videbatur.

Neque in his ea auxilia, quæ ſputa emolliri conſueſcunt, quidquam profecerunt, ſed modo aliquid, modo nihil, modo multum, ſine certo effectu, extraxerunt. Nonnunquam poſt febrim, et cum corporis vires aliquantum invaluerunt, ſecuta expectoratio eſt.

Maxime autem notatu dignum erat, tuſſim in ipſis febrium intenſionibus aridam, in remiſſionibus humidam fuiſſe, poſt, ubi plurimum ex febre per corticem demtum fuit, ſputa liberaliter exiviſſe: expuncta vero febre neutrum horum.

Ita difficilis aridaque tuſſis manſit, ſi non recte occurſum eſt, et febris diu traxit; humida vero eadem atque facilis evenit, ubi cortex peruvianus promptius adhibitus eſt. Nonnunquam tali curatione tuſſis et lateris dolor ſimul omnes absque ſputo deſierunt.

Aegrotus XXXV. Vir 69 annorum tempeſtate frigida acuto lateris dolore correptus eſt: intra quem, etſi enim multa remedia, quæ pleuriticos juvare conſueſcunt, aſſumſiſſet, nihilominus tuſſim aridam diu traxit: ut autem adhiberi cortex peruvianus cœpit, ipſa tuſſis facilis evenit, multum ſputum trahens: ipſaque poſt duas corticis uncias ægrum ex toto dimiſit.

Similiter ſenecio, quem menſe februario pleuritis prehendit, cum acerba tuſſi tenax ſputum ſanguine tinctum difficulter trahente male habuit. Acceſſit delirium, calor urens et inquietudines. Adhibitus ſeptimo die cortex peruvianus facilem expectorationem effecit, et multa ſputa flava viridiaque eduxit: proximeque dolorem ſimul et tuſſim delevit. Excuſſit etiam cortex peruvianus, cum is die ſeptimo adhibitus fuiſſet, tuſſim aridam atque acutum lateris dolorem; absque ſputo impoſterum, vetulamque ſexaginariam, quæ ideo diem fere egit extremum, ſanitate reſtituit.

Et profecto terribilis iſtius morbi facies eſt; maximeque ubi acceſſiones aut quotidianeæ aut duplices tertianæ ſunt; aut ipſæ confunduntur, aut incertis temporibus adveniunt. Tali enim caloris confuſione nulla fere de febre intermittente ſuſpicio eſt, ſed potius morbus ipſe pro vera pleuritide habetur. Quodſi largum alvi profluvium huic in-

cidat, intraque id animus ſæpe deficiat, neque ſputum coctum ante quartum quintumve diem ſequatur; poteſt utique timeri, ne propinqua mors inſtaret.

At ſumma periculi poſita in cauſæ fallacia eſt: ſiquidem cum iſte quidem lateris dolor nullam a communibus remediis, quæ cœteros pleuriticos juvare conſueſcunt, medelam admittit, ſed corticem peruvianum ad curationem requirit; utique plurimum intereſt noſſe, morbus qui eſt, verane pleuritis an febris intermittens ſit?

Quare operæ pretium facturum me eſſe exiſtimo, ſi eas notas, per quas talis morbus dijudicari poſſit, nunc recitavero; maximeque cum magna febris intermittentis indicia non retineat. Sunt autem iſtæ quidem notæ potiſſimum ſimiles his, quæ paulo ante habentur, quam febris intermittens erumpit: aut quales febris, quæ proxime ante ſubmota nondum expuncta eſt, relinquit; id eſt, ſi initio horror longior et majus frigus eſt, quam a quibus febres continentes incipere conſueſcunt: ſi major protinus ſequatur calor, in eodemque ægri citius exardeſcunt, ſi ſæpius vomituriunt; ſi os amarum, linguam viſcoſam et veluti paſta obductos dentes habent; ſi guſtantes panem ſecalinum acidum, triticeum vero inſtar cereviſiæ fermenti amarum eſſe putant; ſi jura carnium ipſasque car-

nes nauſeant; ſi coctas carnes aut et eos homines, qui a prandio revenere longius, quam quidem ſanus aliquis poteſt, odore percipiunt, indeque nauſeant; ſi vinum album rhenanum (quod experimentum de vino rubro nondum cepi) etiam cum ſitiunt, reſpuunt, idque, nunc vappidum eſſe putant, quod olim etiam cum luxurie biberunt; conjectura erit, morbum, qui eſt, ad febrim intermittentem pertinere.

Si ſine medicamento calefaciente et absque foci igne ſæpe inſudant; et nullum a tali ſudore levamen accipiunt; ſi poſt potum calidum protinus ſudore juxta frontem et in pectore immadeſcunt; ſi durus lienis tumor ubi talis a febre intermittente olim remanſit, nunc iterum increſcit; ſi dolor aliquam corporis partem, in qua ante ſive os fractum ſive loca pulſum fuerat, ſive quæ alio quopiam veterano vitio male affecta torpuit, nunc iterum eandem per certos circuitus premit, ſi vultus et inferiores præprimis oculorum palpebræ ſubflavæ ſunt. Certior de febre intermittente ſuſpicio habetur.

Si ſudor odorem ingratum ſubacidumque, veluti a febre intermittente ſpirat; ſi urina rubra evenit, et ſpumam diutius ſuſtinet; deindeque ut frigeſcit, turbida fit, atque ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat; ſimul et matulæ parietes intus pelle alba atque cœrulea induit, aut ſi eadem etſi initio morbi

tenuis et limpida fuerit, nihilominus deinde poſteaquam aliquantum ex cortice datum fuerit; ipſa turbida evenit; ſi æger tales aliquas notas, quales olim, cum forte febre intermittente laboraverat, percepit; nunc iterum juxta novum iſtum morbum perſentiſcat; ſi febris intermittens ipſa non diu anteceſſit, ſi eadem non ſatis cortice multo ante expuncta fuit; vix dubitari poteſt, acutus iſte lateris dolor, quod febris intermittens ſit.

Si communia remedia, quæ pleuriticos juvare conſueſcunt, necquicquam proficiunt, ſi poſt 5, 6, aut 7mum diem, etſi nullum adhuc ſputum exiverit, neque ſecuta alia quæpiam vicaria evacuatio fuerit, nihilominus nec dum factus aliquis abſceſſus ſit, nec gangræna occupaverit, contra vero ſpes ſalutis per intervalla appareat; ſi idem morbus popularis eſt; atque juxta ſimiles ægros homines citam curationem a cortice peruviano recepit, certum omnino erit, a febre intermittente acutum iſtum lateris dolorem eſſe.

Et quo horum ſignorum plura conveniunt, eo certior cauſæ notitia habetur: contrarium, ſi pauca appareant. Præcipua autem indicia poſſunt eſſe ſudoris copia ſimul et odor, et is qua ratione erumpat; deinde urinæ ſedimentum lateri trito ſimile; poſtremo ſi popularis talis morbus eſt.

Atque talis quidem hucusque iſtius morbi ratio erat, isque initio anni 1754 finem ſumſit.

Porro ſcire refert, plurimos ex his, qui ita affecti fuerant, paulo ante vel febre intermittente laboraſſe, vel febrim longiore tempore traxiſſe; vixque aliquem, qui febrim protinus excuſſerat, eo decidiſſe. Quod experientia in plus quam 30 ægris docuit. Eosque, qui febrim longius ante trahebant, corticis plus ad perfectam curationem impoſterum requiſiviſſe. Quod duabus potiſſimum de cauſis neceſſarium erat: et ut omnes febris intermittentis reliquiæ excutiantur; et ne idem lateris dolor revertatur: reverſus autem nonnunquam poſt annum, imo poſt tres annos et (quod ſatis mirum videri poteſt) in idem latus eſt.

CAPVT V.

Febris intermittens, quæ catarrhum mentitur.

Si fomes in Pulmone eſt, et in eum miasma incidit, oritur febris, quæ Catarrhum mentitur. Isque tum a communibus remediis, quæ catarrhoſos juvare conſueſcunt, curationem non admittit; ſed corticem peruvianum requirit.

Continuus calor eſt; ſudor incerto tempore facile erumpit; ægri carnes nauſeant; arteriarum frequentem pulſum habent, urinam rubram emittunt, quæ ſedimentum lateri trito ſimile demittit. Inter

hæc tuſſis continenter vexat, ſic ut catarrhi febris, et ubi ipſa inveteravit, hectica eſſe cuipiam videri, ſubque iſta larva Medicum fallere facile poſſit.

Quod autem febris intermittens vexæ cauſa ſit, per ea ſigna ſcire licet; per quæ abſconditas febres noſci poſſe ſupra poſui, ſive plura talia ſigna convenerint, ſive aliqua tantum ejus indicia appareant.

Aegrotus XXXVI. Anno 1752 vir 50 annorum ſudore cum immaduiſſet, in ſubterraneum deſcendit, inque eo corpus ſubito perfrigeravit. Inde arida tuſſi affectus eſt, quam, etſi enim contra eam multa atque diverſa remedia adhibuiſſet, tamen duos menſes traxit, exque ea perinfirmus evenit.

Cum iſtum quidem ægrum accepiſſem, eum utique catarrho laborare putabam; maximeque cum probabilis hujus cauſa anteceſſit: ob quam coctas ex aqua molles herbas taliaque remedia præſtiti, quæ ſimili morbo conveniunt; diætam item humidam imperavi. His aliqua quidem ſputa craſſa provenerunt, at ſine levamine. Calor enim continuavit, ciborum nauſea, eadem corporis infirmitas, marcorque: perinde ac ab ipſo morbi principio. Urina etiam rubra manſit.

Poſt id temporis æger vinum rhenanum, quaſi id vappidum eſſet, nauſeavit, ſubflavam faciem ac-

cepit, vertiginem ſub libero cœlo, os amarum, linguam ſordidam, dentes viſcoſos, et quemadmodum ex inedia fœtidam animam.

Per hæc indicia, quod febris intermittens hic lateat, judicavi. Quare ægri alvum pharmaco purgavi; deindeque corticem peruvianum præſtiti; qui protinus omnem tuſſim delevit, et amœnum vultus colorem decoremque, edendi item deſiderium, vires denique corporis et integram valetudinem reſtituit.

Aegrotus XXXVII. Anno 1753, die 27 Januarii vir 50 annos natus craſſi et toroſi corporis habitus diu catarrho vexabatur; cum calore, ſiti; dolore capitis, perturbato ſomno, et ciborum faſtidio. Ob quem tepidam aquam, in qua coctæ molles herbæ erant, bibit, adjecto melle: quæ aliquantum quidem ſputi emolita eſt; at ſine levamine.

Progreſſu temporis aliqua veluti febris tertianæ indicia apparuere, nempe calor quidem continuus erat, at alterno die intentus eſt; ſubflava facta facies eſt, inſudationes eruperunt, et nonnunquam urina ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit.

His cognitis corticem peruvianum medicinæ dedi, qui paucos intra dies omnem tuſſim delevit, ſimul et ſomnum, edendi deſiderium et proſperam valetudinem reſtituit.

Aegrotus XXXVIII. Anno 1753 virum 50 annorum ſpongioſi atque phlegmatici corporis habitus tuſſis ſicca, præcordiorum anguſtia, laterum oppreſſio, atque ſpirandi difficultas noctu prehenderunt, poſtero die anhelitus, calor, ſitis, frequens arteriarum pulſus, et urina rubra.

Ob quæ miſſus e vena ſanguis eſt, præſtitaque emollientia ſunt, ſine profectu: poſt hæc corpus ſæpe inſudavit; et facies maximeque circum oculorum palpebras, flava evenit.

Quare corticem peruvianum ſuperioribus auxiliis adjeci; qui ſpiritum liberaliorem effecit, et tuſſim et arteriarum pulſum compoſuit, atque ſputi quicquam emolitus eſt: ægrumque quam proxime reſtituit.

Gulæ deinde quatuordecim abhinc diebus indulgens homo, incidit in tertianam exquiſitam, tanquam prioris recidivam.

Aegrotus XXXIX. Anno 1753 die 11 Martii fœmina 60 circiter annos nata temperamenti phlegmatici, et quæ jam diu tuſſire conſueverat, nunc a duobus menſibus gravi tuſſi laborabat, cum ſuſpirio et præcordiorum anguſtia.

Hæc ſanguinem e vena miſit, alvum pharmaco purgavit, lac tepidum, cui ſalvia et mel incocta erant, bibit; diverſasque alias res, quas vel vicini

vel mulierculæ comendaverant, aſſumſit, omnes ſine profectu.

Erat ægræ magnus calor, ſitis, excarne et perinfirmum corpus, multus ſudor, vigiliæ, frequens arteriarum pulſus, faſtidium, anhelus ſpiritus, urina rubra transparens.

Diætam imperavi, atque molles herbas coctas ex aqua cum nitro et oxymelle. Etſi vero ex his ſputa octiduum liberaliter proveniſſent, manſerunt tamen vigiliæ, et ciborum faſtidium. Secutæ ſunt inſudationes multæ; ægra os amarum et linguam ſordidam atque glutinoſos dentes accepit; urinam item craſſam, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.

Per hæc, quoniam novi febrim intermittentem ſub iſta morbi larva eſſe, rejecto ſuperiore remediorum apparatu nihil niſi corticem peruvianum præſtiti; qui ægram paucos intra dies omnino ſanam effecit.

Quodſi autem catarrho, qui eſt, febris intermittens ſuperveniat; ſolet quidem ejus tuſſis intra ipſam febrim arida eſſe, mediis vero inter acceſſiones diebus facilis et ad exitum morbi per liberalem expectorationem deſinere.

Aegrotus XL. Anno 1753 fine Menſis Maji vir fortis et toroſus annos 36 natus tuſſi ſicca cum pectoris anguſtia laborabat, acceſſit febris inter-

mittens exquiſita, quæ per acceſſiones tuſſim aridam effecit.

Cortex peruvianus febrim excutiendo expectorationem liberalem ſimul et hominem utriusque morbi expertem reddidit.

CAPUT. VI.

Tuſſis ſicca, quæ febrim proxime antecedit.

Etiam tuſſis ſicca, quæ nonnunquam febrim intermittentem antecedit, privatam conſiderationem ſibi vindicat.

Hæc ſub exſpectatione acceſſionis incipit, et creberrimis inſultibus ægrum excruciat, donec febre exardeſcat. Medio calore requies eſt, ad alteram acceſſionem usque. Juvant, quæ febrim excutiunt, cætera remedia vana ſunt.

Aegrotus XLI. Anno 1751 die 5 Januarii Juvenis 19 annorum, cum febrim quartanam habebat, duas ante acceſſionem horas tuſſim ſiccam accepit, quæ in ipſum usque calorem continuavit; per ardorem vero mediisque inter acceſſiones diebus requies erat; ſicque per certos circuitus. Quodſi vehemens ante tuſſis erat, vehemens etiam febris acceſſit; ſi vero mitior tuſſis anteceſſit, mitior quoque ſecuta febris eſt; quodſi autem poſt aſſumtum corticem peruvianum nulla tuſſis advenit, indicio erat, febrim excuſſam eſſe. At ubi deinde longum

poſt tempus tuſſis iterum prehendit, quod febris ipſa inſtaret, ſignificabat: exque iſta tuſſi febrium recidivas, quarum multas æger ob ciborum incontinentiam habebat, prænoſſe licuit.

Aegrotus XLII. Anno 1753 menſe Martio puer triennis laxi corporis habitus febre intermittente laborabat, cujus ante acceſſiones tuſſim ſiccam accepit; quæ, ut febris naturæ beneficio finem ſumſit, ipſa deſiit. Reverſa vero die 30 Maji eadem tuſſis eſt, quo tempore febris ipſa iterum revenit.

Hos ideo ita tuſiiſſe judico, quoniam, cum pectus antiqua labe vitiatum ante habebant, utique in offenſa parte citius quam in integra primos febris motus ſenſerunt; ex his enim alter ſanguinem ſputo reddere conſueverat; alter phlegmaticus ſæpe anhelare; vere veluti quorum olim os aut fractum aut loco pulſum erat, aut durus lienis tumor a morbo remanſit, in affecto loco febrim, quæ acceſſura eſt ante percipiunt, quam eadem omnino erumpit. Ob quam rationem puto febrim aliquando prius initium ſumere, quam quidem æger inalgeſcat.

CAPVT VII.

Febris intermittens ut Aſthma

Si febris fomes eam corporis partem occupat, in qua Aſthmatis cauſa reſidere conſueſcit, cum eo-

demque miasma ibidem convenit, febris intermittens exitatur, quæ Aſthma mentitur. Suſpirare per certos circuitus, pectore gravari, laborioſe ſpirare, anhelare, angi circum præcordia, palpitare cor, frequentem arteriarum pulſum habere. Cœterum non frigere, non calere, non ſitire, ſudore non multum immadeſcere; neque ut a febre intermittente male habere.

Aegrotus XLIII. Anno 1752 die 24 Januarii puella 12 annorum craſſi et turgidi corporis habitus poſt febrim intermittentem, qua aliquandiu ante laboraverat, anhela evenit, et ſpiritum difficulter duxit, cum frequente et exili arteriarum pulſu, et capitis dolore veluti per certos circuitus: urina turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.

Purgata prius alvo corticem peruvianum adhibui; qui morbum ut febrim intermittentem ſolet, promte pepulit, et integram ſpirandi facultatem reſtituit.

Aegrotus XLIV, Anno 1752 die 15 Maji vir 36 annorum bibulus, ſpiritum difficilem accepit, cum præcordiorum anxietate, anhelitu et frequente atque exili arteriarum pulſu. Ob quem protinus ſanguinem e vena miſit, et decoctum aperiens liberaliter bibit.

Inde altero die requies erat, et facilis ſpiritus, tertio iterum Aſthma, quinto idem tanquam per

certum circuitum; ſexto, urina turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit, os æger amarum habuit, et cibos nauſeavit.

Ob quæ, purgata prius alvo, corticem peruvianum præſtiti, qui ſeptimo die aſthma leve effecit, proximeque ſpiritum liberum præſtitit.

Aegrotus XLV. Anno 1752 menſe Septembri vir 60 annos natus, molitor poſteaquam multum farinæ confecit, infirmus evenit, cum ſpirandi difficultate. Quod vitium quaſi a longo labore et hauſto interea plurimo farinæ pulvere provenifſet, vero maxime ſimile videbatur.

Igitur miſſus e vena ſanguis et mel ex potu datum eſt, quod aliquam curationis ſpem oſtendit. Verum tertio quintoque die reverſum idem Aſthma eſt, cum ſibilo, calore, ſiti, et nauſea, mediisque diebus iterum requies. Urina item die ſexto turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili.

Quare ægri alvum pharmaco prius purgavi, deinde corticem peruvianum obtuli, qui quam proxime ſpiritum integrum effecit.

CAPVT VIII.

Febris intermittens ſub Vomitus figura.

Quodſi febris intermittentis fomes ſive omnis ſive plurimus in ipſa ventriculi ſubſtantia reſidet, ibidemque cum eo miasma convenit, excitatur vomitus, qui ægrum continenter excruciat, neque in remiſſione deſiſtit.

Aegrotus XLVI. Anno 1751 initio menſis Septembris juvenis 20 annorum a febre quartana corticis peruviani auxilio evenit, ſicque quinque ſeptimanas morbi expers manſit.

Deinde gulæ indulgens lactucam ſale conditam, caſeum, poma cruda atque uvas liberaliter comedit, a quibus iterum male habere cœpit, dolere capite, cibos nauſeare, deinde diu noctuque cum labore et difficultate continenter vomere, ſic, ut auxilium ferendi nullum omnino ſpatium patuerit. Neque intra iſtum vomitum impoſterum dolere capite, neque calere, neque ſitire, neque frigere, neque ulla ratione ut in febre intermittente habere. At urinam tamen cum ſedimento lateri trito ſimili emittere.

Quoniam autem febris recidivæ hic magna ſuſpicio erat, cortice peruviano ſuccurrendum eſſe putavi. Verum, quodcunque æger accepit, idem protinus vomitu rejecit.

Igitur fomenta aromatica ſupra ventriculum prius poſui, deinde opium quam minima doſi, ne difficilem ſtomachum offendat, ſæpe indidi; ſcilicet, ut his oriatur quies, quæ corticem peruvianum admittat. At incaſſum: quidquid enim æger asſumſit, idem maximos inter cruciatus protinus ſupra excuſſit, imo etſi enim ventriculus omnino vacuus erat, nihilominus ut æger caput vel excitavit vel leviter movit, vomitus vehementer preſſit. Horribile viſus ſpectaculum!

Quare ægri reclinatum corpus et ſtipitis inſtar immotum multis veſtimentis operui, ſcilicet ut his excitetur ſudor, qui quemadmodum Sydenham ſtatuit, aliquam vitiatæ materiei partem verſus externam corporis ſuperficiem expellat: deinde, ubi id ſucceſſit, medicamentum ſudorificum adjeci, amiſſo opio.

Compoſito ita aliquantisper vomitu; corticis peruviani quidquam cum opio commiſcui, et progreſſu temporis, quo longior requies ſecuta eſt, eo plus corticis obtuli, donec juxta undecimum diem (intra quod tempus ex quinque corticis unciis, quas æger tanto cum labore aſſumſerat, duas fere intus retinuit) urina transparens evenit, etiam vomitus deſiit.

Ut vero æger etiamnum vel caput levavit, vel juſculum accepit, iterum vomuit. Ob quam rationem ut cubaret, imperavi, usque dum urina

tenuis aquoſa eaque quam plurima proflueret, ſcilicet ex quo urinæ profluvio, quemadmodum ſupra diximus, noſſe licet, febrim longius propulſam eſſe. Quæ cum proxime talis eveniſſet, æger tutus ſurrexit, vomitus expers.

Ita æger duos menſes ſanum ſuſtinuit ſe, poſt quos, cum omni edendi luxuriei ſubſcripſiſſet, in eundem morbum incidit, ex quo iterum eadem cura ſimilique labore extraximus eum. Deinde magis ſapiens diætam obſervavit, et longo poſt tempore corticem peruvianum continuavit: quæ medicina univerſum hominis corpus et magis pingue et magis toroſum, ipſam etiam vocem, ubi cantare tentabat, magis gravem effecit, quam quidem ipſa ante iſtum morbum fuerant.

CAPUT IX.

Febris intermittens ſub dolore colicò latens.

Similiter febris intermittentis miasma, ſi in inteſtinorum ipſam ſubſtantiam præcipitat ſe, acutum in eis dolorem excitat, quem colicum vocant.

Aegrotus XLVII. Anno 1753 die 2da Auguſti mulier 38 annorum, ſpongioſi corporis habitus et nervorum maxime mobilium, acutum in imo ventre dolorem accepit, qui ægram vehementer excruciavit, pulſum debilem et frequentem effecit, abdomen inflavit, nauſeam, ructus, et ſæpe

vomitum excitavit, animi item deliquia. Inter hæc ſanguis menſtruus erupit; minore quidem, quam oportebat copia.

Quare protinus potum calidum ex mollibus herbis adjecto melle præſtiti; fomenta ſupra ventrem imperavi, et enemata ſæpe indi juſſi, quæ cum multa ſtercora mucumque ſubtraxiſſent, aliquantum levaminis attulerunt. Deinde decoctum purgans exhibui, quod, ducendo multas fœces, profecit.

Reverſum vero idem tormentum eſt, ut ſtatuto tempore; finitoque iſto circuitu multus ſudor erupit, febrim intermittentem olens: urina item turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit: quæ febrium intermittentium notæ ſunt. Ob quas miſſis cæteris remediis ægræ duas corticis peruviani uncias obtuli, quæ triduo morbum excuſſerunt.

Deinde mulier, quoniam tutam ſe exiſtimabat, tempeſtati, quæ eo tempore et frigida et humida incidit, liberaliter tradidit ſe; et, quæcunque etiam digeſtu difficilia voluit, comedit; ſicque in eundem morbum recidit; quem item cortice peruviano ſubmovi. Quotiescunque demum impoſterum ita relapſa eſt, (relapſa autem eſt ter ob ciborum incontinentiam) toties adhibito cortice peruviano evenit.

CAPVT X.

Febris intermittens veluti Cholera.

Poteſt etiam febris intermittentis miasma ſiquidem circum præcordia figitur, inque eo loco cum bile ſive nimia ſive vitiata confluxit, continuum, ut in cholera, vomitum ſimul et alvi profluvium excitare; qui neque cum acceſſione incipit, neque finita febre definit, ſed ut cœpit, continuat; etiam inanis cum homo eſt: nulla enim in remiſſione requies eſt. Quare, quoniam certas febris intermittentis notas morbus non habet, poteſt utique vel pro ſtomachi vel inteſtinorum vitio haberi, obque id non rectum auxilium ferri.

Quare plurimum intereſt, vitii cauſam dijudicare atque ubi cognita hæc fuerit, quam plurimum corticem peruvianum offerre. Scilicet, ut iſtius quidem auxilii tanta poſt vomitum portio intus remaneat, quanta ſatis eſt, ad vomitum continendum et alvum ſupprimendam.

Vix autem in his vomitorium ſine noxa aſſumitur; quoniam illud vomitum vehementer intendit; parsque ſanitatis eſt, vomitum eſſe ſuppreſſum.

Quodſi vero diſcuſſa febre deinde certa indicia ſuperſint; quæ, quod vitiata bilis intus remanſit, ſignificent (qualia vero hæc ſunt, ſi os amarum adhuc eſt, ſi ſitis urget, ſi nauſea ſupereſt, ſi caput dolet, ſi magna corporis infirmitas etiam poſt

aſſumtum multum corticem peruvianum, qui potuit febrim excutere; remanet) utique medicamentum vomitorium non ſine cauſa datur, et tuto offertur, deindeque, ſi quies facta eſt, cortice peruviano continuari debet, donec integra valetudo conſiſtat.

Vere autem febrim intermittentem iſtam Choleram eſſe, noſci per ea ſigna poteſt, quæ ſuperiore capite IV comprehenſa ſunt.

Aegrotus XLVIII. Anno 1753 menſe Julio fœmina annos 44 nata paupercula 8 dies vomitu et alvi dejectionibus continenter vexabatur; cum ſummo calore, ſiti ingenti, lingua arida, fuſcaque; aurium tinnitu et animi ſæpe deliquio.

Intra hæc urina nonnunquam turbida evenit; et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit, ſudor etiam multus erupit, qui febrim intermittentem ſolebat. Ipſa quoque ægra retulit; ſibi intra iſtum morbum vere eſſe, veluti olim fuerat, cum febre intermittente laboraſſet.

Quare et hic corticem peruvianum obtuli, qui et vomitum et alvi fluxum compoſuit, ægramque quam proxime integram præſtitit.

Alia fœmina eadem tempeſtate ſimiliter laborabat; ſimiliter per corticem peruvianum convaluit.

Aegrotus XLIX. Anno 1754 die 16 Martii fœmina 28 annorum procera et fortis ex vehe-

menti dolore colico, qui ſubito occupavit, exitioſe habuit, erat ei vomendi ſæpe deſiderium, ſumma corporis infirmitas, dolor membrorum, facies pallida et vireſcens, cavi oculi, naſus acuminatus frigidusque, oris labia livida, ſpiritus frigidus, reſpiratio denſa, arteriarum pulſus exilis atque frequens, ſudor frigidus tenaxque ſupra cutim, et animi ſæpe deliquium. Vere, quemadmodum his, qui accepto veneno exanimantur.

Poſt decocta narcotica et indita ſæpe enemata cum multa putrida infra deſcendiſſent; aliquantum levaminis ſecutum eſt. Die 30ma omnis dolor deſiit; urina turbida evenit, cum ſedimento lateri trito ſimili, quaſi ex febre intermittente; ſupervenit univerſi corporis aurigo.

Deinde febris ipſa in certos circuitus diſtinxit ſe. Poſt hæc purgata prius alvo omnem curationem cortice peruviano prompte abſolvi.

CAPVT XI.

Febris intermittens, quæ Arthritidem mentitur.

Hucusque de febre intermittente dixi, quæ uni tantum corporis parti inhæret, nunc ad eam veniam, quæ totis corporibus ineſt. Incipiam ab hac, quæ in articulos præcipitat ſe, in iisdemque acutum dolorem excitat, qui ut alteram partem dimittit, alteram iterum prehendit, Arthritidis vagæ inſtar.

Memini, anno 1749 ægrum curaſſe me; qui vagum per omnia membra dolorem intra ipſam febrim habuit; eundemque deinde ſub finem acceſſionis et mediis diebus iterum amiſit.

Ita non raro quidem accidit; talisque dolor, propterea quod certum circuitum habet, facile ab unoquoque cognoſcitur, et ut ipſa febris intermittens cortice peruviano excutitur.

At ubi continuus dolor eſt, nec ulla fere febris intermittentis indicia retinuit, poſſet is utique pro vera arthritide haberi, et ſic curationem fallere.

Aegrotus L. Anno 1753 vir 38 annos natus poſteaquam nocte 12 Julii levibus tantum veſtimentis velatus frigidiori aëri ſubito comiſit ſe, prius horrorem, deinde dolorem in cervice atque humeris accepit, a quo veluti a ducentarum librarum pondere premebatur, continuum inter calorem.

Paulo poſt dolor locum deſeruit, et modo crura, modo pedes, modo manus, modo digitos prehendit, modo etiam collum, atque inter ſcapularia, ex qua parte difficilem reſpirationem effecit, modo novam ſedem dimittens, iterum aliquam ex antiquis occupavit, vago per univerſa corporis membra cruciatu.

Interea autem temporis ſudor febrim intermittentem olens erupit; altero tertioque die urina tur-

bida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili, quod matulam albis ſordibus induit.

Ob quam cauſam, quemadmodum ob febrim intermittentem quarto die alvum pharmaco ſubduxi, deindeque febrim (quæ poſt purgationem in certum diem ordinemque reſtituit ſe) ſimul et articulorum tormentum cortice peruviano quam proxime excuſſi.

Similiter mulier *) male habuit, e cujus altero pede in manum, exque altera manu in pedem dolor cruciatim aſcenderat, deſcenderatque. Neque verum eſt, quod Sydenham r) dixit, eſſe tales dolores, ſiquidem poſt febres intermittentes ſuperſunt, ſcorbuticos; ex eo, quod aſſumtus nimius cortex peruvianus eſt, iisdemque medicamentis antiſcorbuticis occurri debere. Poteſt contra is, etiam qui poſt febrim remanſit, cortice peruviano tuto tolli.

CAPVT XII.

Febris intermittens ſub paſſionis hyſtericæ larva.

Febrium autem intermittentium nulla cognitu difficilior eſt, quam quæ paſſionis hyſtericæ larvam induit: ſiquidem cum iſta quidem mulierum aſ-

*) Aegrotvs LXXXIII.

r) Sect. VI. cap. 5.

fectio, propterea quod ipſa miras ſæpe atque alienas diverſarum ægrotationum figuras admittit; per ſe ſatis fallax eſt, poteſt utique talis febris, ubi ſimiles notas recepit, Medico vehementer illudere.

Id rectius exemplis quam longo ſermone docebo.

Aegrotus LI. Anno 1748 die 10 Octobris mulier 34 annorum, quæ paſſioni hyſtericæ ſubjecta erat, ſubito male habuit; præcordiorum anxietates accepit, difficilem reſpirationem, vocem præceptam, ſpasmos in abdomine et borborygmos, colli ſtrangulationem, terrores, phantaſiam depravatam, horripilationes vagas, animi ſæpe deliquium, arteriarum pulſum exilem atque frequentem.

Affectionem utique hyſtericam hanc eſſe ratus, ſpiritu cornu cervi, atque tinctura caſtorei occurri, adjecto laudano liquido, quæ aliquantum profeciſſe videbantur. Secuta namque requies eſt, mens rediit, et poſtero die urina tenuis et limpida evenit.

At tertio die ſimilis inſultus prehendit; finitaque acceſſione multus ſudor fœtens ex univerſo corpore erupit; quarto, quo die urina ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit, alvum pharmaco purgavi; ob id, quod morbus has quidem febris notas recepit. Quinto ſimilis acceſſio tanquam per

certum circuitum rediit; quam proximo die ut febrim intermittentem cortice peruviano excuſſi.

Poſt aliquot deinde annos ægram; cum ſimili vitio affecta eſſet; promptius ſanam præſtiti, propterea quod per iſtam notitiam cauſæ origo me non fefellit. Verumque eſt, quod olim A. C. Celsus dixit *s*) *cum par ſcientia ſit, utiliorem tamen Medicum eſſe amicum, quam extraneum.*

Aegrotvs LII. Anno 1753 die 28 Februarii virgo 60 annorum, quæ, quod mulieres ajebant, olim ſæpe ex utero male habebat, ſubito præcordiorum anxietates accepit; dolorem colicum, borborygmos, vomitum, ſpiritum præceptum; animi ſæpe deliquium; exilem arteriarum pulſum; et frigus in extremis corporis partibus.

Ob quæ ægræ corpus pannis laneis fricari, et veſtimentis calefactis circumdari juſſi; potumque aromaticum, qui calorem excitare poſſit, præſtiti: ſpiritum item cornu cervi adjecto laudano liquido. His nihil emendatum eſt; acceſſere vigiliæ, urina tenuis et aquoſa evenit; nonnunquam etiam accenſus vagus calor eſt. Sicque aliquandiu.

Poſt urina ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit, et ipſe morbus in certos circuitus diſtingui cœpit: finitaque acceſſione multus ſudor erupit febrim intermittentem olens, et os amarum factum eſt.

s) Lib. I. in præf.

Quare alvum pharmaco purgavi, et forte excitatas in ventre turbas medicamento paregorico veſperi compoſui; poſtremo morbum ipſum cortice peruviano ſubmovi.

AEGROTVS LIII. Anno 1753 die 8 Maji fœmina 38 annorum, ex conſuetudine hyſterica, ſubito ex utero, quod ajunt, præcordiorum anxietates habuit, tormina, arteriarum debilem pulſum, nullum calorem, ſudorem frigidum, nonnunquam urinam tenuem et aquoſam: inter hæc acerbam tuſſim cum ſputo flavo, nonnunquam viridi, et gravi, ſic ut phthyſica ſuo marito viſa fuerit.

Caſtorei tincturam, ſpiritumque cornu cervi, ammiſto laudano liquido medicinæ dedi, potui vero decoctum pectorale cum hydromelle et ſyrupo papaveris albi.

Poſt aliquod tempus e lumbis fatigata eſt, os amarum accepit; et urinam, quæ ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit, emiſit. Ob quas febris intermittentis notas alvum pharmaco ſubduxi, deinde corticem peruvianum præſtiti; quæ medicina primo tuſſim delevit, poſt prompte omnem morbum excuſſit.

AEGROTVS LIV. Anno 1752 die 30 Septembris mulier 38 annorum triduo poſt partum anxietates præcordiorum accepit, ſpiritum difficilem, atque pavores. Quæ mala a lacte, quod ad-

venire debebat, eſſe videbantur. Poſt aliquot dies ſimilis anxietas, terror pannicus, et colli ſtrangulatio prehenderunt, cum tenui et aquoſa urina: quæ certa hyſtericæ paſſionis indicia dicuntur. Interea autem lochiorum fluxus ſatis liberaliter continuavit.

Quare aquam chamæmeli artemiſiæque, cum extracto croci, laudano liquido, nitro, lapidibusque cancrorum medicinæ dedi, adjecto ſyrupo radicum quinque aperientium. Scilicet ut per hæc et inordinatos motus componerem, et lochiorum fluxum liberaliorem efficerem, et ne lac ab acido, quod fortaſſis ſubeſſet, coagularetur. Sicque puerpera aliquandiu bene habuit.

Deinde vero ſimiles quidem terrores, at magis tamen horrifici modo æqualibus modo inæqualibus temporibus revenerunt; lochiis nihilominus continenter profluentibus.

Inter hæc ægra carnes nauſeare, os amarum accipere, multo ſudore, qui febrim intermittentem olebat, ſæpe immadeſcere, et nunnunquam urinam cum ſedimento lateri trito ſimili emittere.

Per iſta indicia, et quoniam prior medicina non profecerat, cum noviſſem intermittentem hic latere, corticem peruvianum exhibui, qui protinus juvit et ægram tutam præſtitit.

Et profecto, etſi quidem frequens mulierum morbus hyſterica paſſio ſit, non tamen is adeo communis eſt, ac quidem vulgus ſibi facile perſuadet; quod, ut mulierem aut ventre dolere, aut animo linqui, aut alio quopiam incerto modo ægrotare videt, affectum ex uteri vitio eſſe ſtatuit. Sed ſæpe febris intermittens iſtius vexæ cauſa eſt.

Quare, ubi in his cortex peruvianus interdum profecit, eum ideo profeciſſe ſuſpicor; quoniam febris intermittens uterinæ affectionis larvam admiſerat, ob quam rationem exiſtimo eos Medicinæ Profeſſores, quos inter princeps Sydenham erat, opinione falſos fuiſſe, qui corticem peruvianum tanquam potiſſimum auxilium omnibus hyſtericis mulieribus in univerſum propoſuere. Hos enim ſæpe medendo imitatus ſum, neque unquam, niſi ubi febris ſuberat, curatio ſucceſſit. Præſtant vectiones in rheda, et ferri pulvis; ſalubrior nonnunquam grata mentis excitatio eſt; ſæpe etiam confert conſuetas olim excretiones, ſi recte fieri liceat, iterum expedire.

CAPUT XIII.

Febris intermittens ſub convulſione latens.

Pueri atque plethorici homines, ubi febre intermittente tentantur, convulſionibus obnoxii ſunt, iterumque ut calor remittit, liberantur. Id minus terret; magis vero ubi convulſiones per certos qui-

dem circuitus prehendunt, at nulla tamen febris intermittentis ſuſpicio eſt.

Aegrotvs LV. Anno 1748 Virginis 18 annorum univerſum corpus miſere nec minus mire convellebatur. Oris namque labia, nariumque pinni atque oculorum palpebræ continenter nictitabant: brachia item et manus cruraque atque pedes et horum omnes digiti convulſivo motu ſubſiliebant; totus etiam truncus alternatim attollebatur, deprimebaturque; neque ullum univerſi corporis membrum erat, quod non tituaret. Incipiebat autem iſte cruciatus hora quarta promeridiana, et ad horam quartam matutinam usque continuabat. Inde duodecim horas requies erat: intra quam ægra perimbecilla decubuit. Nullum autem cum acceſſione frigus, nullus calor, ſitis nulla erat: neque ipſe etiam arteriarum pulſus alius intra convulſiones quam per requiem erat, ſed ſemper idem, debilis nempe permanſit.

Atque tales quidem acceſſiones novem ordinato circuitu reverſæ ſunt, ſtatutoque temporis puncto, veluti horologium et inceperunt et finierunt.

Ego 10ma die conſultus ut ægram accepi, morbi curationem, propterea quod is certum circuitum habeat, cortice peruviano intra triduum abſolvi.

Aegrotvs LVI. Anno 1751 die 26 Maji puella 18 annorum ſubito ſtuporem accepit, dein-

de omnem et brachii et pedis dextri ſenſum amiſit, quaſi apoplectica.

Igitur in præcipiti quoniam periculum videbatur, miſſus protinùs e vena ſanguis eſt. Iſtam ſanguinis miſſionem ſecutus morbus caducus eſt.

Altero die cum morbus in remiſſione deſiiſſet, alvum pharmaco purgavi, tertio idem morbus caducus tanquam certo circuitu reverſus eſt, intraque eum ortus calor eſt, os amarum evenit, erupit ſudor febrim olens; ſecuta urina turbida cum ſedimento lateri trito ſimili eſt.

His indiciis febrim intermittentem ſub iſta Epilepſiæ larva latere cum cognoviſſem, omnem curationem cortice peruviano abſolvi. Qui ægram intra exiguum tempus integram præſtitit.

An quemadmodum Hippocrates *t*) voluit, *convulſio in febre fiens ſedat febrim eadem die aut poſtera, aut tertia, ſi vero tempus, in quo incepit, transgrediatur, et non deſinat, malum eſt.* Profecto triduum transgreſſus iſte morbus erat; neque tamen ideo medelam difficulter admiſit.

De qua quidem re ſic judico, eſſe iſtas convulſiones, propterea quod febris intermittentis miasma vel in nervos ipſos vel in horum principia potiſſimum inclinavit ſe; quos tam diu ita vexat, donec ipſa aut medicinæ aut corporis beneficio inde depel-

t) Coac. prænot. Sect. I. Idem Lib. de Judicat.

latur, quam ſententiam proximum exemplum confirmare videtur.

Aegrotus LVII. Autumno anni 1753 virum annos 30 natum alterno die ut certo circuitu morbus caducus prehendit, absque ulla alia febris nota. Quoniam iſte vero cruciatus ordinato tempore, quemadmodum febris intermittens accedere conſuevit, utique cortice peruviano curatus eſt.

Superato morbo caduco ortus in ſiniſtro crure acutus dolor eſt, poſt, tota iſta corporis pars ad extremos usque pedis digitos paralitica evenit, et omnem carnem amiſit. Utique quoniam vitiata materia, quæ caput dimiſit, in nervos ſacros præcipitavit ſe.

Igitur, quoniam noxa ex febre intermittente venerat, ſimiliter cortex peruvianus conveniebat. Eum vero æger, ut ſummopere metuebat, vehementer repudiavit.

Quare frictionibus et fomentis et acribus rebus externis et ſcarrificationibus cucurbitulisque atque veſicatoriis emplaſtris occurſum eſt; quæ quoniam nihil profecerunt, æger morbum tempori et ſuæ patientiæ reliquit. Longum deinde poſt tempus omnis cruris et ſenſibilitas et caro et vigor et integra partis facultas absque adhibito quopiam auxilio revenerunt. Naturæ utique beneficio, quæ noxiam materiam tarde ſubmovit. Sic enim ſæpe profectus tempore expletur.

CAPVT XIV.

Febris intermittens Phthiſi pulmonali ſimillima.

Phthiſicis ſimiles videri poſſunt, qui febre intermittente aut diu laborarunt aut obſcuro modo torpent: quoniam per eam corporis vires dilapſæ et carnes exeſæ ſunt. Magis adhuc, ubi aliquantum ex febre ſive medicinæ ſive naturæ beneficio ſuppreſſum eſt; ſic, ut ea neque omnino erumpat, neque ægros ex toto dimittat, maxime vero ubi initio conjunctas acceſſiones habebat. Quodſi poſtremo aliquis Medicus torpentem talem ægrum ſine originis cognitione accipiat; poſſet illi facile videri, quaſi prior febris alicui viſceri labem reliquiſſet, ob quam univerſum corpus contabeſcat.

Attamen quod febris intermittens ſubſit, ſcire licet, ſi urina turbida evenit et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat; ſi multus ſudor olens erumpit, ſi amarum os eſt, ſi muco plenæ fauces ſunt, ſi æger cibos nauſeat. Talia enim omnino habere phthiſici non conſueſcunt.

Quodſi vero quotidiana talis quidem febris ſit: hæc rectius hecticam referre poſſet. Diſtinguitur nihilominus præter ea ſigna, quæ ſupra comprehenſa ſunt, per calorem ſi is magis exardeſcit et diutius trahit; quam quidem ob hecticam febrim conſueſcit. Sæpe etiam ubi febris mane accedit, cum contra hectica veſperi ſuccreſcat.

Hæc vulgaria ſunt, et ab unoquoque facile cognoſcuntur. At ubi morbus nullas febris intermittentis notas retinuit, et phthiſin mentitur; magis utique et cognitu et curatu difficilis erit: veluti protinus jungam.

Aegrotus LVIII. Anno 1753 medio menſe Aprili virginem 24 annorum ægram accepi; quæ a longo jam tempore emarcuit, et cutis colorem decoremque amiſit: erat ejus facies pallida et aliquantum flava; oculorum palpebræ mane et pedes veſperi circum malleolos tumidi: reſpiratio anheloſa, quæ anguſta et difficilis evenit, ægra ubi corpus movit: in omni pectoris ambitu dolor erat; mane maximeque veſperi tuſſis, arteriarum pulſus parvus et frequens; hora tertia poſt meridiem membra inhorruerunt; indeque corpus incaluit, et noctu inſudavit, maximeque circa pectus et cervicem: neque ſudor, veluti a febre intermittente aſſuevit, olebat: neque ægra cibos nauſeabat, ſed eosdem ſupra conſuetudinem deſiderabat; neque urina rubra neque turbida evenit, neque ſedimentum depoſuit; ſed tenuis, limpida, et ſtraminei coloris manſit.

Huc acceſſit, quod hujus ægræ ſoror tabe pulmonali extincta fuerat, et quod ejus item pater continenter pus tuſſiendo reddiderat. Ob quæ facile videri potuit; quaſi phthiſis pulmonalis in iſta quidem familia hæreditarium vitium eſſet; indeque hæc ipſa ægra eandem labem accepiſſet.

Cauſæ autem originem quæſiturus relatum accepi, iſtam quidem ægram a ſuperiore menſe Septembri morbum ſentire, poſteaquam corpus, quod ſaltu et ira ante vehementer accenderat, bibendo multam aquam frigidam ſubito refrigeraſſet. Inde febrim initio quidem continenter exarſiſſe, progreſſu vero temporis ordinato modo remiſiſſe per certa intervalla: minus vero feliciter eam a Medico tum proſecutam utique fuiſſe, quod ex ea ægra hucusque et marceret et torperet.

Cum vero morbi indolem curatius perveſtigasſem, febrim intermittentem ſub hac tabis figura latere maxime ex his novi, quod talis cauſa anteceſſit, quæ febrim intermittentem excitare conſueſcit; quod morbus juxta ſuum initium certis temporibus intentebatur; quod in iſtis intentionibus ægra cibos nauſeaverat, et tum urinam craſſam emiſerat, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitaverat. Aegram vero ideo adhuc ærumnoſe habere, quoniam ob defectum corticis peruviani quædam febris intermittentis reliquiæ intus remanſerunt, quæ carnes et vires hucusque conſumſerant.

Ob quas rationes multum corticem peruvianum præſtiti, qui protinus morbum cohibuit. Deinde conſului, ut ægra iſtud auxilium diu continuaret: quod cum expletum fuiſſet, prior corporis decor rediit, et ipſe ſanguis menſtruus, qni quatuor menſes intus retentus erat, iterum liberaliter profluxit.

CAPVT XV.

Febris intermittens ut continua.

Sæpe febris intermittens quaſi continua eſt; ſcilicet cum acceſſiones vel protrahuntur, vel ipſæ conjunguntur: *Alterum longe pernicioſius, quod tertio quidem die revertitur, ex octo autem et quadraginta horis fere ſex et triginta per acceſſiones occupat (interdum etiam vel minus vel plus) neque ex toto in remiſſione deſiſtit; ſed tantum levius eſt. Id genus plerique Medici ἡμιτριταῖον appellant.* Vel cum vix ulla relinquit tempora remiſſionum; *ſic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera acceſſio accedat: ac ſæpe aliæ vix quicquam aut nihil remittunt, ſed ita, ut cœpere, continuant.* Vel denique ubi acceſſiones confunduntur; *ſic, ut notari neque tempora earum neque ſpatia poſſint. u)*

Talem quoque Sydenham deſcripſit x) *cum præmature menſe Julio v. g. intermittentes autumnales ingrediuntur atque increbreſcunt, non ſtatim genuinum typum induunt (quod intermittentibus vernis quidem ſolenne eſt) ſed continuas febres ita per omnia imitantur; ut, niſi caſtigatiſſimo utrasque examine trutinaveris, ab invicem diſcriminari non poſſint, at retuſo paulisper conſtitutionis impetu, et*

u) A. C. Celſus Lib. III. C. 3.

x) Sect. I. paſſim.

frænata vi jam in typum regularem migrant, atque exeunte autumno, larva abjecta intermittentes ſe eſſe, quales ab initio reapſe fuerunt, palam fatentur; ſive quartanæ illæ fuerint, ſive tertianæ: quodſi non diligenter advertimus, cum magno ægrorum noſtrorum malo medicantes hallucinabimur, dum hujusmodi febres quæ ex intermittentium numero ſunt, pro continuis veris et genuinis habeantur y)

Per commune id febrium genus anno 1749 Moguntiæ erat, multaque civium millia prehendit, ne circum in agris colonos numerem: acceſſiones potiſſimum tertianas habuit, nonnunquam quotidianas; quartanas nullas.

Solet initio talis febris et ægrum et Medicum terrere, etſi non plus periculi habeat, quam quæ in certos circuitus diſtincta eſt: dummodo morbi ratio quam primum cognoſcatur. Secus, aut ægrum cito jugulat, aut lente inveterando extinguit, veluti proximo libro dicam.

Quare plurimum intereſt noſſe, continuane an intermittens talis febris ſit, ſcilicet a qua notitia rectum auxilium peti debet. Itaque ſi calor modo aliquantum remittit, modo iterum intenditur; ſi citius et cum primis diebus multus ſudor ſine cauſa manifeſta et absque profectu erumpit; ſi talis ſudor febrim intermittentem olet; ſi vultus magis quam

y) Idem Sect. I. Cap. 2.

intra continentem febrim aſſuevit; flavus eſt; ſi amarum os eſt, et dentes glabri et ſordidæ fauces ſunt; ſi minoris notæ ſigna, quæ ſuperiore capite IV. comprehenſa ſunt, adſunt, ſi autumno poſt fervidam æſtatem febris prehendit, ſi popularis talis morbus eſt, isque poſtremo in intermiſſiones exiit; ſi ſimili tempore multi alii homines febrim intermittentem diſtinctam habent; magis adhuc ſi febrium intenſiones tertium diem ſervant; maxime vero ſi urina turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat; ſcire licet, febrim, etſi in calore continuet, nihilominus ad intermittentes pertinere.

Quas inter febres præcipua tertiana eſt, ex bile, ſive nimia ſive corrupta, quam fervida menſe Auguſto tempeſtas vitiaverat; ſubflavi enim et levi quaſi aurigine tincti ægri ſunt, os amarum habent, vomere deſiderant, carnes atque ova nauſeant, ſæpe bilem ſupra, ſæpe infra excutiunt; perinde ac multi alii homines ob tertianam exquiſitam conſueſcunt, verumque eſt, quod veteres olim medici dixerunt, a bile tertianam eſſe.

Igitur quocunque tempore aliquantum ex tali febre minutum erit; ſtatim vomitorium medicamentum dari debet, quod vitiatam bilem ejiciat. Poſt talem enim purgationem tempora remiſſionum fiunt liberaliora et febris in certos circuitus diſtinguitur. Neque magna corporis infirmitas, neque frequens

animi deliquium terrere quemquam debet; hic enim vomitorium cauſæ partem demendo amiſſas vires reſtituit. In his vero iterum ratione utendum eſt: lene enim vomitorium ſufficit ad bilem, quæ hic per ſe facile movetur, expellendam, deinde aqua calida ſuperimbibenda: fortius pharmacum nocet, quoniam poſſet nimium concutere, ſicque ægrorum vires vehementer convellere.

Contra vero ſi neglecta iſta medicamentum vomitorium exhibendi opportunitas fuerit, vix remisſionem morbus oſtendet, ſed in calore continuat. Intra iſtum calorem ſæpe bilis infra ſecedit, per putridum alvi profluvium, quod ægri vires maxime conterit. Nihilominus et nunc etiam vomitorio opus eſt, quod bilem, quæ ſupereſt, per os ejiciat: ſic enim alvus clauditur.

Poſt ubi venter vel per ſe vel per remedium ſatis purgatus erit, cortex peruvianus, quo tempore calor aut ex toto aut aliquantum in remiſſione deſtiterit, dari, ipſaque febris per eas rationes ſubmoveri debet, per quas huic ſuccurri poſſe ſupra poſui. *)

Quodſi vero febris, veluti intra primos potiſſimum dies conſueſcit, exardere continuet; oportebit utique communibus interea remediis (refrigerantibus puta et ſanguinis miſſione) occurrere; us-

*) Libro I. Cap. 5.

que dum ipſa aliquantum remiſerit, aut talia indicia manifeſtet, per quæ, quod intermittens ſit, conſtet.

Id modo ſerius modo ocius obtinet, prout vel plus vel minus materiæ intus manſit, vel recte vel ſiniſtre initio occurſum fuerit. Nonnunquam natura ipſa vel emendando materiam vel aliquam ejus portionem expellendo, febrim in acceſſiones ordinat.

Inde communis illa et vulgi et nonnullorum Medicorum opinio utique provenit, per quam ſibi perſuadebant, quaſi continua febris in intermittentem converti poſſet.

Cujus item ſententiæ A. C. Celsus z) fuerat, dum *lentæ febres ſine ulla remiſſione corpus tenent; ac neque cibo, neque ulli remedio locus eſt. In hoc caſu Medici cura eſſe debet, ut morbum mutet, fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum ſit adjectum, corpus ejus pertractandum eſt, quoniam interdum ſic evenit, ut horror oriatur et fiat initium novi motus, exque eo cum magis corpus incaluit, ſequatur etiam remiſſio.*

Id vanum eſt, neque niſi aut ignorantia aut dolo a quibusdam hodie ſtatuitur. Contra vero

z) Lib. III. Cap. 9.

poſſe ex intermittente continuam fieri experientia ſæpe docuit: ſcilicet ubi aut mala vivendi ratio aut calida remedia incendium alebant.

Et profecto eſt iſta quidem febris et percommunis et epidemicorum morborum princeps. Hæc illa continua eſt, quæ, ut SYDENHAM ſcripſit, in intermittentem abit, et ipſa ſæpe ex intermittente fit. *a*)

Primaria naturæ febris *b*) ob id quod cœteris et frequentius occurrat, et cum veterum Medicorum effatis, quæ ipſi de Criſi reliquerunt, potiſſimum conveniat. In hac ipſa FRACASTORIUS *c*) omnem dierum criticorum rationem collocavit. Hancque omnium ſæpiſſime ſive perfecta ſive imperfecta Criſi, vario modo, diverſoque tempore modo paribus modo imparibus diebus, modo ocius modo ſerius judicatam fuiſſe vidi. Sæpe etiam Criſi omnino caruiſſe, prout vomitorio medicamento et cortice peruviano diverſim occurſum fuit.

Credibile eſt, ſimilem Polycrati et Pythodori apud HIPPOCRATEM febrim fuiſſe *d*) atque eam quam paulo magis ſupra deſcripſit; *e*) namque hæ

a) Sect. I. Cap. 3 et 4.

b) Sect. IV. Cap. 6.

c) Tract. de dierum critic. cauſis.

d) HIPP. de morb. pop. Lib. VII. Sect. I.

e) Ibidem Lib. I. Sect. I. conſtitut. temp. prima.

exacerbatæ fuerunt, *febribus quidem in totum non intermittentibus, ſed quæ juxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur.*

Id magis per hoc conſtat, quod iſtæ febres non intra breve tempus, intra quod continuæ exitum habere conſueſcunt, finem acceperunt, ſed tardius quemadmodum intermittentes trahere conſueſcunt, deſierunt: *judicabantur autem quibus inter hos breviſſimæ eſſent, circa vigeſimum diem; plurimis circa quadrageſimum multis circa octogeſimum. f)* Utique quoniam HIPPOCRATES neque corticem peruvianum neque par ei auxilium habebat, quod potuiſſet febrim citius excutere: ob quem defectum debebat morbi exitum ab ipſo naturæ beneficio exſpectare, plebis hodie in modum hæc ubi tali morbo tentatur.

Quibusdam neque ſic, ſed vago modo, et circa judicationem deficiebant; horum autem plurimis febres rurſus non multum tempus intermittentes reverſæ ſunt: ex qua recidiva ſcire licet; priorum febrim ex intermittentium genere fuiſſe. *Ex recidivis autem in iisdem circuitibus judicabantur. Multis vero ipſorum producebantur, ut ſub hyemem ægrotarent:* ſimiliter ac intermittente exquiſita laborantibus contingere conſueſcit.

Atque iſtas quidem febres cortex peruvianus tollit. Tollit etiam continuas, quas συνεχεῖσ olim

f) HIPP. Lib. I. Sect. I. conſtitut. temp. prima.

appellabant, et continuas remittentes hodie nominant: quoniam eæ, etſi enim continenter exardeſcant, nihilominus per ſe intermittentes ſunt; utique quæ eo potiſſimum tempore accedunt, quo exquiſitæ intermittentes communes eſſe conſueſcunt. Id experientia in ipſis curationibus ſæpiſſime docuit.

Ego non alias continuas febres (quarum profecto plurimas agitavi) quam ex intermittentium indole cognovi: quæ res facile ab unoquoque deprehendi poteſt, maximeque ſub morbi exitu. Cujus item rei experientiam habuit Richardus Morton et Franciscus Torti. Ob quæ exiſtimo, duo tantum febrium genera eſſe; alterum intermittentium, alterum continentium.

Aegrotus LIX. Anno 1753 die ſeptima Junii fervida tempeſtate Juvenis 23 annorum, macer et ſanguine plenus, protinus vires et edendi deſiderium amiſit; torpuit, totoque corpore laſſitudinem ſenſit, noctu graviorem ſomnum, altero die vehementem calorem habuit, ſitim magnam et inquietudines; intentæ arteriæ ſunt, et totum corpus quaſi fatigatum eſt; acceſſit juxta Hypochondrium ſiniſtrum dolor, qui totum deinde pectus occupavit, et laborioſum ſpiritum effecit; retracti oculi ſunt, et facta facies livida eſt: urina vero tenuis atque limpida manſit.

Miſſus e vena iterumque miſſus ſanguis eſt; qui flavam aquam ut bilem habuit, et præſtita re-

frigerantia auxilia ſunt: ſecutus vomitus bilioſus eſt; noctu delirium; tertio die vehemens ardor, intra quem extractus iterum e vena ſanguis eſt: poſt, narium hæmorrhagia, bilis item vomitus continuavit, et inquietudo. Media nocte multus ſudor ex univerſo corpore erupit; qui die quarto latius aliquod remiſſionis ſpatium reliquit, intra quod oblatum vomitorium eſt, quod multam rurſum bilem excuſſit.

Proxima nocte major infirmitas, ſequente die quinto vehemens calor; intentus lateris atque præcordiorum dolor cum multa animi inquietudine et corporis jactatione. Inter hæc urina tenuis, qualis ante fuerat, continuavit: deindeque multus iterum ſudor erupit, febrim intermittentem olens et aliquod remiſſionis ſpatium die ſexto reliquit.

Ob talem ſudorem, et quoniam exacerbationes certum tempus ſervaſſe videbantur, corticem peruvianum medicinæ dedi, qui febrim quam proxime delevit, et ægrum die nono integrum reſtituit.

Aegrotus LX. Anno 1753 initio menſis Martii vidua paupercula 38 annos nata morbo caduco ex conſuetudine affecta iterum convelli cœpit, deinde extus friguit, intus calore ſimul vehementer inarſit; cum ſiti inexplebili et ſpirandi difficultate. Ob quæ ſanguinem e vena miſit, et potum callidum liberaliter bibit, ſicque aliquantum evenit, et rectius ſpiravit quidem at aridam tuſſim retinuit;

ob quam ei molles herbas ex aqua coctas præſtiti adjecto oxymelle et nitro.

Proxima nocte major infirmitas erat, deliriumque. Altera die mens quidem conſtitit, at facta ſumma corporis fatigatio eſt; frigus in extremis partibus, magna ſitis, fauces aridæ, arteriarum pulſus exilis, deliquium animi, urina tenuis. Sicque morbus continuavit ſine ulla remiſſione.

Poſt quintum diem morbus alterno veluti circuitu modo intendi videbatur, modo demitti, intraque iſtas acceſſiones arteriarum pulſus magis plenus evenit, et ſudor olens erupit: manente tenui limpidaque urina.

Tandem die octavo facta urina turbida eſt, et ſedimentum lateri trito ſimile, quemadmodum a febre intermittente depoſuit.

Ob quas notas corticem peruvianum liberaliter obtuli, qui ægram intra breve tempus ſanam effecit, quæ paulo ante diem fere egit extremum.

De qua quidem febrium ſpecie ſic judico, continuam eam eſſe, ob id quod vitiata materia (febris fomes) vel exuperat, vel acrior eſt, vel alicui potiſſimum viſceri plurima inhæret. Contra vero intermittere, atque in certos circuitus diſtingui, ubi talis materiei vel minus adeſt, vel ipſa univerſum corpus mitius habet. Ipſamque continuam, quæ eſt, deinde in certos circuitus explicare ſe,

quando aliqua ejusdem materiei portio cocta motaque ſive per vomitum ſive per alvi profluvium, ſive per ſudorem, ſive per ulcera abſceſſit.

Illud æſtate potiſſimum anno 1753 vidi, qua tempeſtate magnus calor cum fuiſſet, febris continua popularis exſtiterat. Initio frigus erat, ſecutus calor eſt, qui continenter quatriduum exarſit; intra iſtum calorem nauſea erat, ſitis, facies flava et vomendi deſiderium, urina item rubra et transparens.

Quinto die ulcera juxta oris labia maximeque ſecundum nares eruperunt, protinusque ex his febris ipſa in calore remiſit, atque in certos circuitus diſtinxit ſe; urinaque turbida evenit, atque ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit, deinde, ut perfectum pus eſt, et ſanata ulcera ſunt, febris ipſa ex toto deſiit.

Quotquot autem ex his corticem peruvianum ad confirmandam bonam valetudinem impoſterum asſumſerunt, tuti manſerunt, qui non aſſumſerunt, non multum temporis poſt in tertianam exquiſitam reciderunt, cujus acceſſiones alicui priorum reſponderunt.

Atque talis quidem continuæ febris cum intermittente communis conditio eſt.

At continens febris quam *συνόχον* vocant, diverſæ indolis eſt, propterea quod diverſas cauſas ha-

bet: obque eas vix curationem a cortice peruviano recipit. Nihilominus poteſt etiam hæc ſuam ab intermittentis materia, ſi exceſſit, aut cum alio quopiam vitio convenit, originem habere.

Talem morbum anno 1755 a media hyeme in ver usque vidi. Initio frigus erat, deinde calor continens, vomendi deſiderium, aphthæ ſupra linguam et fauces circum, nonnunquam tuſſis ſputum tenax trahens: inter hæc ſæpe ſudor, febrim intermittentem olens, absque levamine; delirium vel 14 vel 18 dierum; nulla neque anguſta neque laborioſa reſpiratio; morbi exitus die 21 absque criſi manifeſta: a medio morbo ad ejus exitum usque urina turbida evenit et ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit; quæ certiſſima fere febris intermittentis nota eſt.

Inter hæc multi alii homines eodem anni tempore, ulcera juxta labia, alii ambuſtiones ad manus, alii ad pedes ex morbo acceperunt; quæ quidem eruptiones vix ad alium morbum quam ad intermittentem pertinent. Ob quam rationem judico, ſuperiorem febrim continentem excitatam quidem ab intermittentis materie fuiſſe, in eo autem ſolam differentiam conſtitiſſe, quod quoniam vitii cauſa exuperaverat, morbus in certos circuitus non explicuerit ſe.

Illud proximo exemplo latius patebit.

Aegrotus LXI. Anno 1756 menſe Auguſto, vir 40 annorum, quemadmodum ex febre intermittente cibos nauſeabat, ſitim, vultum ſubflavum, os amarum, et ſordidas fauces habebat, ob quæ vomitorium medicamentum aſſumſit, quod, ut multam bilem excuſſit, hominem integrum reſtituit.

Poſt 6 dies reverſa ſimilis infirmitas eſt; ob quam alvus pharmaco ſubmota eſt, quæ decem vitibus multa putrida emiſit: finitaque iſta purgatione febris in certos circuitus tertio quoque die explicuit ſe.

Igitur cortice peruviano nunc ſuccurrendum eſſe putavi. At præter opinionem et absque manifeſta ratione iſta febris quatuordecim dies in calore continenter exarſit, intra quem æger phreniticorum more continuo deliravit. Ob quam cauſam ſanguinis miſſione et refrigerantibus auxiliis occurſum eſt.

Apparuerunt deinde ſigna, quæ, quod impura ægri præcordia ſint, indicabant. Ob quæ enematibus ſubventum eſt; quæ, ut multa putrida ſubtraxerunt, multum ex delirio minuerunt. Poſt hæc datum purgans pharmacum eſt, quod multa vehementer putrida excuſſit, ſimul et calorem atque delirium extinxit. Hæc cum profecſui fuiſſent, fortius item purgans exhibui, quod quam plurima vehementer putrida ſubmovit.

Expurgata ita alvo rurſum febris tertiana per diſtinctos circuitus provenit, quam deinde cortice peruviano excuſſi.

Excuſſa febre brachium ſiniſtrum ad extremos usque digitos intumuit, juxtaque ſternum ortus magnus abſceſſus eſt: utique a febris materia, quæ ſuas reliquias eo depoſuit.

Ex quibus iterum patet, poſſe febrim continentem excitari ab intermittentis materia, ſiquidem ea vel exuperat, vel aliam cauſam, cum qua convenit exagitat.

Ita ſæpe paraphrenitidem poſt purgatam ſatis alvum atque præcordia vidi, in tertianæ febris regulares acceſſiones deſiiſſe. Eſſe vero paraphrenitidem ab impura colluvie, quæ circum præcordia coivit, alibi a me dictum eſt. Neque verum eſt, quod dicitur a quibusdam, nullam paraphrenitidem niſi ex inflammato diaphragmate eſſe. Non enim de re, ſed de verbo controverſiam movent; qui id ſuſtinent. Porro noſſe refert, eos quorum febris intermittens, ſive ob id quod inveteravit, ſive ob malam vivendi rationem converſa in continentem eſt, deinde ubi per ſanguinis miſſionem atque refrigerantia auxilia ex ea revenerunt, vix ulli impoſterum intermittentis recidivæ obnoxios fuiſſe, ſed fere tutos manſiſſe. Quaſi febris materia per continentem iſtum æſtum confracta magis atque contrita fuiſſet, ſicque omnis expulſa.

Et hic iterum quæritur, in tali febre continenti, propterea quod ſuum ab intermittente ortum habebat, corticene peruviano obveniri debeat, an communibus auxiliis; refrigerantibus puta et mittendo ſæpe ſanguinem?

Ego quidem corticem peruvianum extreme convenire judico, ſi febris intermittens quam proxime anteceſſit: veluti nunc dicam.

Aegrotvs LXII. Anno 1749 die 20 Auguſti fœmina 20 annos nata, integro fere anno febre intermittente quartana laborabat; intraque id temporis utero conceperat. Verſa deinde intermittens febris in continentem eſt; in ipſaque acceſſione ægra protinus deſipuit, et reſpirationem ſtertoroſam accepit cum oculis pulverulentis et conniventibus palpebris: facta oris labia nigra ſunt et lingua atque fauces aphthoſæ et nares ſiccæ et vox clangodes: acceſſit putridum alvi profluvium; ipſæque fœces atque urina ſine ſenſu exiverunt; ſubſiliebant item tendines et arteriarum pulſus frequens atque inæqualis erat: rigidæ item maxillæ. Atque in tali ſtatu ægra trium dierum tempore ſtipitis inſtar immota decubuit, non multum a morte diſtans. *Quacunque utero habentes a febribus corripiuntur et fortiter attenuantur ſine manifeſta occaſione, difficulter pariunt, et periculoſe, aut abortum facientes periclitantur.* g)

g) Hipp. Lib. Aph. Sect. V. aphor. 55.

Relatum etiam accepi, urinam, quam ægra proxime ante iſtam acceſſionem reddiderat, turbidam fuiſſe, atque ſedimentum lateri trito ſimile habuiſſe. Ob quæ etiam iſtum morbum a febris intermittentis materia potiſſimum eſſe, ratus ſalutem (ſi quam ſperare liceret) a cortice peruviano petendam eſſe putavi.

Itaque rigidas ægræ maxillas vi diduxi, interque eas corticis peruviani extractum, quod aqua ante dilutum erat, ex cochleari demiſi, qua opera et quo labore poſt tertiam noctem mens rediit, ægraque partum ſeptimeſtrem enixa eſt, cumque deinde corticem peruvianum aſſumere continuaſſet, convaluit recidivæ expers.

Aegrotvs LXIII. Puer quinquennis anno 1765 exeunte æſtate febre intermittente modo quotidiana, modo tertiana, modo quartana, hacque modo ſimplici modo duplici nunc laborabat, nunc poſt adhibita auxilia carebat iterum, donec ita trahendo durum lienis tumorem accepiſſet. Sub finem autumni expulſa per corticem peruvianum febris quidem eſt; attamen remanſit et durus lienis tumor, et malus aliquamdiu corporis habitus.

Initio ſequentis hyemis eum pleuritis prehendit, inque affecto latere vehemens dolor preſſit, cum tuſſi ſicca, laborioſa reſpiratione, arteriarum celeri pulſu, exacerbatione febrili circa veſperum, genis rubris atque delirio.

Quare ſecta bis vena eſt, ex eademque miſſus ſanguis cruſtam habuit. Impoſitæ affecto lateri molles herbæ ex aqua coctæ, data medicamenta refrigerantia, cum ſorbitionibus, et applicata emplaſtra veſicatoria ſunt. Poſteaquam æger ab iſto morbo evenit, duro lienis tumore impoſterum liber et recidivæ expers erat.

Exiſtimo febres intermittentes ſi verſæ in continentem ſunt, ideo recidivas non relinquere, quoniam ſic vitioſa materia continenter itaque ex toto coquitur atque expungitur: intermittentes vero ideo recidivis obnoxias eſſe, quoniam in his interrupta per media inter acceſſiones intervalla coctio eſt. Ideo fortaſſis quartana difficilior eſt. Quo magis vero intermittens ad continuam vergit, eo magis ea coquit. Non igitur malum, quod metuunt, ſed bonum omen eſt, ſi aliqua febris duplex evenit, ſignificat enim, quod materia mota ſit, et ſic curationi opportunior evenerit. Veluti id ſupra *) propoſitum eſt.

CAPUT XVI.

Febris intermittens anomala.

Hactenus de febre dixi, quæ ordinatas acceſſiones ſervavit, aut ſi non ſervavit, aliquas tamen intermittentis notas retinuit. Nunc ad eam veniam,

*) Aegrot. IV. et XII.

quæ certum circuitum non habet, ſed inordinate modo hoc modo illo tempore accedit, obque id febris vaga, febris incerta, febris anomala a Medicis appellatur: erronea ab Hippocrate. *h*)

Hujus duo potiſſimum genera ſunt: alterum, quod ſimiles quidem acceſſiones habet, at diverſis tamen temporibus. Alterum, quod neque diſtinctas acceſſiones neque frigus ante habet, ſed ut incepit, protinus in calore continuat et modo plus modo minus exardeſcit. Hocque vix ſolum prehendit, ſed alicui alteri morbo, qui cum calore eſt, jungit ſe. Puerperas ſæpe afficit, easdemque, quod lochiorum exitum impedit, exitioſe habet. *Interdum vero acceſſiones quoque confunduntur, ſic ut notari neque tempora neque ſpatia poſſint. Neque verum eſt, quod dicitur a quibusdam, nullam febrim inordinatam eſſe, niſi aut ex vomica, aut ex inflammatione aut ex ulcere. Facilior enim ſemper curatio foret, ſi hoc verum eſſet. Neque de re, ſed de verbo controverſiam movent, qui cum aliter aliterque in eodem morbo febres accedunt, non easdem inordinate redire, ſed alias aliasque ſub inde oriri dicunt. i*)

Quare, inordinata aliqua febris ubi occurrit, attendi debet, an ad intermittentes pertineat? Id

h) De morb. Popul. Lib. I. Sect. II. Item Lib. III. Sect. 3. in conſtit. temp. peſtil. ibidem Lib. IV.

i) A. C. Celsus Lib. III. Cap. 3.

per eas potiſſimum notas cognoſci poterit, quæ ſuperiore libro comprehenſæ ſunt, maximeque ſi calor, in certo quamvis tempore nihilominus per intervalla deſiſtit.

Quodſi vero ne id quidem obtineat; febrisque ne in vagas quidem acceſſiones diſtinguat ſe, vel ullo tempore efflagreſcat; ſed uti cœpit, lente trahens continuet; ſi, quemadmodum cæteræ intermittentes poſt purgantia remedia neque exacerbeſcat, neque in diſtinctas acceſſiones explicet ſe, cognitu magis difficilis erit.

Interea talis febris, donec *ejus* cauſa inventa fuerit, ſerpit, ægrumque diu trahendo debilitat, conterit, atque conſumit; poſtremo viſcerum tumores, icterum, œdema, atque hydropem inducendo eundem opprimit.

Quare magnopere ad ea ſigna adverti debet, quæ intermittentem non dimittunt: ſcilicet ſi æger ſimiliter habet, ac qui ob febris intermittentis reliquias languet: ſi moderatus calor eſt, et nullus horror anteceſſit; ſi corpus ſæpe ſudore immadeſcit, maximeque poſt potum calidum; ſi æger nullos cibos deſiderat, carnes autem nauſeat; ſi vinum album rhenanum vel nimis acidum vel vappidum exiſtimat, et panem triticeum amarum, ſecalinum vero acidum putat, propriæ linguæ vitio; ſi ſiticuloſus eſt, ſi capite dolet, ſi corpus torpet, et membra quaſi fatigata ſunt, ſi gravior ſomnus premit,

et tumultuoſa ſomnia ſunt, ſi corpus ſupra conſuetudinem incaluit, neque tamen, quemadmodum ex manifeſta febre, ardet, ſi intentæ arteriæ ſunt, et citius, quam aſſuerunt, pulſant, ſi ſordidæ fauces ſunt, et anima fœtet veluti a jejunio. Quæ inter ſolet urina flammea eſſe, et transparens manere, nonnunquam tamen turbida ea evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat.

Quodſi vero etiam iſta ſigna deficiant, perquirendum eſt, an eodem anni tempore multi alii homines febre intermittente exquiſita laborent? An orta ſine alio quopiam morbo et absque manifeſta cauſa infirmitas ſit? An æger ſuperioribus annis febre intermittente laborare conſueverit? An aliqua talis cauſa anteceſſerit, quam febris intermittens ſequi ſolet? Si illius morbi, cujus figuram febris aſſumſit, propria ſigna deſint, et loco eorum aliena appareant? An æger ex tempeſtate magis quam ſanus quispiam inhorreſcat? An ſæpe et vago quidem modo absque manifeſta ratione efflagreſcat? An juxta focum magis quam ſanus inardeſcat? An lienis durus tumor, quem olim febris reliquit, increſcat? Aut talis novus oriatur? An in vitiata aliqua corporis parte ſimilis dolor, ut olim intra febrim, nunc iterum premat? An pedes maxime juxta malleolos aquam inter cutim accipiant ſine manifeſta cauſa? An vultus, maximeque circum oculos impalleſcat adjuncto cutis flavo

colore? Suſpicio eſt, febrim intermittentem in cauſa eſſe: maximeque ubi urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat. Per iſtud enim ſedimentum SYDENHAM *k*) febrim intermittentem, etiam quæ extreme abſcondita erat, cognovit. Scire autem refert, nonnunquam urinam flavam et crudam manere, neque niſi poſt aſſumtam aliquam corticis portionem tale ſedimentum præcipitare: nonnunquam etiam poſt iſtud auxilium ſanorum urinæ ſimilem eam evenire absque depoſito aliquo ante ſedimento. Quæ res digna Medicorum animadverſione eſt.

AEGROTVS LXIV. Anno 1753 die 6 Octobris vir 48 annorum quatuordecim dies levem calorem, ſiccum os, ſitim, et graviora membra habebat; cibos maximeque carnes nauſeabat; vultu pallidus erat, e lumbis atque femoribus fatigatus torpuit, lectum tamen non tenuit: inter hæc nonnunquam magis inardebat; cæterum arteriarum pulſum, ut ſanus quiſpiam habebat: facile a potu calido inſudabat; vinum album rhenanum vappidum, ſecalinus panis quaſi acidus, triticeus vero amarus ipſi guſtanti videbatur. Urinam æger tenuem emittebat, nuncque ſibi fere eſſe ajebat, quemadmodum olim fuerat, quo tempore febre intermittente laboraverat.

Ob iſta indicia corticem peruvianum medicinæ dedi, qui (quod nonnunquam evenit) alvum tres

k) Epiſt. I. reſpons.

dies laxam effecit: deindeque morbum excuſſit. Urina item intra iſtam curationem turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit; poſt, ubi ad ſanitatem perventum eſt, iterum pellucida facta eſt.

Vidi talem morbum modo pro Tabe, modo pro Cachexia, modo quaſi ex hypochondriis, aut ex mœrore, aut ex ſuppreſſis menſibus eſſet, habitum atque diverſis remediis aliter atque aliter male agitatum fuiſſe.

Aegrotvs LXV. Puella annos 20 nata perhumilis ſtaturæ, compernis atque depigis et vitiati cœterum corporis habitus menſtruum ſanguinis fluxum ex ægrotatione amiſit, et aliquamdiu vitam ærumnoſam traxit, ob quam cauſam multa atque diverſa remedia, præprimis calida adhibuit, a quibus poſt longum tempus eveniſſe videbatur.

Deinde vero ut carnem ſale et fumo conditam ſupra modum comedit, recidit, et quemadmodum tabida diu decubuit.

Cum die 9na Octobris anni 1754 iſtam ægram accepiſſem, erat ei magna corporis infirmitas, pallida et paululum tumida facies, arteriarum pulſus parvus et frequens, difficilis ſpiritus, tuſſis, quæ magis mane et veſperi preſſit, neque ſputum traxit, ex decubitu in dextrum latus, ſpiritus præceptus, anguſtiæ et peracerba tuſſis, inſuper noctu ſudor

caput juxta et collum defluus; interdiu frigidus et viſcidus ſuprà manus.

Inter hæc ægra neque ſitivit, neque os amarum habuit, neque certo tempore vel friguit vel incaluit, neque carnes neque alios quospiam cibos, etſi non deſideraſſet, quicquam nauſeavit; urina rubra evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile demiſit; ægra item, ut narratum accepi, ſine cauſâ manifeſta vomuit.

Febrim intermittentem iſtum morbum eſſe, maxime ex his judicavi: quoniam urina ſedimentum veluti lateritium depoſuit; quoniam ægra ſine manifeſtâ ratione vomuit; quoniam hic ipſe morbus (quem in primo circuitu pro febre ardente habebant) longius quam quidem febris ardens conſueſcit, tempus impleverat; quoniam ægra ab ultimo iſto morbi tractu, qui phthiſi pulmonali ſimilis videbatur, minus quam a vera phthiſi conſumpta erat; denique quoniam ægra ob talem cauſam, qualis febrim intermittentem revocare conſueſcit, recidivam paſſa eſt, ciborum ſcilicet propter incontinentiam.

Ob quas rationes corticem peruvianum præſtiti, poſt quem urina die quarto transparens, etſi rubra, manſit. Die quinto potuit ægra erecta ſedere, vertiginis minus habuit, et ſomni plus. Urina item tenuis evenit.

Sexto die orta nauſea levisque vomitus eſt: ob quem purgans pharmacum præſtiti, quod quicquid

impuri intus ſupereſſet, idem ſubtraheret. Purgata alvo urina iterum (quemadmodum juxta febres intermittentes ſæpe evenit) turbida facta eſt, et ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit.

Poſt iterum cortex datus eſt; qui primo tuſſim compoſuit, deinde ſomnum reſtituit, poſtea ſpiritum liberum, edendi deſiderium, denique integram valetudinem effecit.

Nonnunquam ita abſcondita febris eſt, ut vix cognoſci queat. Nullum namque neque frigus adeſt, neque horror; neque multum caloris ſitisve, nec dolor capitis nec multus ſudor, nec is, ſi eſt, olet; noctu æger dormit, interdiu etiam obambulat: non vomiturit: cibos non nauſeat: neque tamen eosdem ut ſanus deſiderat, dubia ſe eſſe valetudine ait; neque tamen putat ægrotare ſe; nihilominus ſentit, quod non integre valeat.

Ubi hoc dubium eſt, et cauſa incognita manet, communibus remediis inſiſtere expedit. Quodſi etiam per hæc morbus nec moveatur nec explicet ſe, corticem peruvianum dare convenit et videre, utrum juvet an offendat, num quid mutet. Neque enim temerarius iſte curandi modus appellari poterit: ſi quidem cortex peruvianus hos ſi non adjuvat, non lædit. Ad hoc unicum, ne longior ſim, exemplum ſufficiat.

Aegrotvs LXVI. Vidua juvenea, quæ nullo ante morbo laboraverat, anno 1749 languere

cœpit, cibos minus appetere; quos etſi non nauſeaſſet, tamen absque ſaporis gratia comedit, debilis quidem, at lectum non occupavit, ſed obambulabat, ſuaque munia peregit minus firmo tantum corpore: non caluit, ſed paulo plus quam ſana friguit; pulſum lentum, caput grave, linguam mane ſordidam, vultum ſubflavum, oculosque languidos habuit: aquam item inter pedum cutim: corpus contra conſuetudinem emacuit, et animus torpuit. Sicque tres menſes.

Amicis atque proximis iſte quidem morbus ex vehementi mœrore, quem ſubita amatiſſimi mariti mors non ita pridem excitaverat, proveniſſe videbatur: metuentes, ne ſequatur hydrops, qui vitæ ſimul et triſtitiæ finem faciat. Idque veriſimile erat.

Propterea autem quod ægra vultum paulo magis flavum et ſordidam linguam habebat, febrim intermittentem ſubeſſe ratus ſum: etſi urina tenuis, flava atque cruda, qualis ſæpe mediis inter quartanas acceſſiones diebus eſt, hucusque manſiſſet. Ideoque alvum prius pharmaco ſubduxi, deinde diætam quæ febre intermittente laborantibus convenit, imperavi, et extractum corticis peruviani medicinæ dedi. Poſt quod auxilium proximo die urina turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit; atque pingui pelle matulam intus obduxit.

Per iſtud indicium cum profeciſſe me noviſſem, corticem peruvianum impoſterum liberaliter præſtiti, qui morbum quam proxime excuſſit.

Reverſum primo edendi deſiderium eſt, deinde fames; corpus robur atque lautum habitum, vultus etiam colorem decoremque accepit, urina poſt multum ſedimentum iterum tenuis et limpida evenit; et omnem pedum tumorem ſubtraxit.

Multos tales ægros, quorum alii medicamentis purgantibus, alii vino medicato, alii extractis amaris, alii diverſis aliis remediis diu et fruſtra ante agitati fuerunt, deinde cortice peruviano prompte perſanavi. Nonnulli ex his etſi pauci ſine manifeſta ratione evenerunt; ſive quod purgantia, ſive quod amara remedia, ſive quod tempus aut inedia ipſos adjuvit. Perinde ac talia auxilia ipſam febrim intermittentem exquiſitam quandoque vincunt. At ſolebant iſti quidem infirmam impoſterum valetudinem diu trahere.

CAPUT XVII.

Febris intermittens, quæ unica acceſſione abſolvitur.

Nonnunquam febris intermittens unico circuitu abſolvitur; ubi intra eum vitiatam ſuam materiam ad externam aliquam corporis partem ceu juxta manus pedesve ceu guttur faucesque, ſæpius vero ad oris labia pellit, exque his facto prius pure effudit.

Ubi ita brevem exitum febris ſumſit, facile pro ephemera habetur, ob id, quod vix 24 horas calore implevit, eryſipelata vero vulgus imperite vocat, propterea quod poſt brevem calorem orta in ſumma cute exulceratio eſt.

Febrim autem intermittentem ipſam eſſe, ex his ſatis ſuperque colligere licet; quod tales quidem ægri perinde ac ii, qui plures acceſſiones per certos circuitus paſſi ſunt, habent. Initio enim ſimiliter frigent, ſequitur calor cum vomendi deſiderio, deinde ardor, nauſea, ſitis, totius corporis maximeque e lumbis fatigatio; os amarum, ſordes ſupra linguam atque dentes circum: finito calore ſudor erumpit; febrim intermittentem olens: urina turbida evenit, et ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat. Expirata febre ægri aliquamdiu imbecilli manent, et ſubflavam vultus cutim habent, maximeque ſecundum oculorum palpebras, neque eo usque cibos deſiderant.

Adde, nonnullos ex his etiam poſt talia ulcera diu torpere; alios item non multum poſt tempus in febrim intermittentem exquiſitam (maximeque tertianam) quæ priori acceſſioni reſpondet, recidere. Perinde ac ii, qui ex febre intermittente exquiſita non omnino evenere.

Hi recte cum iis comparari poſſunt, de quibus ſupra *l*) dixi, quod quattuor continuo dies calore

l) Capite XV.

exarſerint, deinde ortis juxta labia ulceribus a febre evenerint quidem, ſic tamen, ut aliqui ex his poſtea in intermittentem exquiſitam relapſi fuerint. Verumque eſt, quod olim HIPPOCRATES dubitans dixit: *Febres, in quibus ulcerantur labia fortaſſis intermittentes. m*)

Quodſi vitiata materia omnis in labia inclinat ſe, exque his perfectum exitum ſumit, integra valetudo quam proxime ſequetur. Quibus vero quædam reliquiæ intus remanent, hi aut diu impoſterum torpent, aut facile in febrim intermittentem relabuntur, veluti ſuperiore libro Capite IV. de criſi prolatis in medium exemplis dixi.

Igitur illi, qui poſt talem acceſſionem imbecilli manent, debent medicamentum vomitorium accipere; deindeque per eas rationes curari, per quas febrim intermittentem ſubmoveri poſſe ſupra poſui.

Neque alienum erit his, qui pro integris habentur, corticem peruvianum offerre, ne facile relabantur. *Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius tamen adhibito auxilio tolli; quod duabus de cauſis neceſſarium eſt: et ut quam primum bona valetudo contingat, et ne morbus qui remanet, iterum, quamvis levi de cauſa exaſperetur. n*)

m) De morb. pop. Lib. VII. Sect. 8.
n) A. C. CELSUS Lib. II. Cap. 14.

FINIS LIBRI II.

OBSERVATIONUM MEDICINALIUM DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

LIBER III.

CAPUT I.

Tumor abdominis a febre intermittente.

Poſtremo vitia, quæ febris intermittens reliquit, privatam quoque conſiderationem ſibi vindicant. Ex quibus alia certis partibus aſſignari poſſunt, alia toti corpori inhærent. Incipiam ab his, quæ ſunt in imo ventre.

Sæpe a febre, propterea quod ea inveteravit, tumidus, durusque venter remanet. Huic vitio magis, quam adulti obnoxii infantes ſunt: ob id quod aut non ſatis contineri poſſunt, aut medicamenta non libenter accipiunt, quæ febrim excutere poſſunt.

Vitium in liene reſidet, qui durus tumidusque eſt. o) Vidi poſt febrim intermittentem, quam magnæ ſtaturæ vir diu traxit, lienem omne illud abdominis ſpatium, quod Diaphragma inter et Criſtam oſſis Ilei atque dorſi ſpinam et ventris albam lineam eſt, non-ſolum impleviſſe, ſed et ſuperaſſe.

Iſtum tumorem Noſtrates *einen Fieberkuchen* ſeu *placentam febrilem* vocant:, cum quoniam eum febris effecit, tum quoniam idem placentam figura refert. Talem aliquem ſcabrum et quemadmodum vitulinum renem, interſectionibus diſtinctum deprehendi.

Non omnino periculo vacat, dum mole atque pondere vicina viſcera comprimit; humorum circuitum atque ſecretionem vitiat; alimentorum digeſtionem perdit; impeditque quo minus Chylus cum Lympha in ipſis vaſis lacteis atque thoracico ductu rite commiſceri queat: ex quibus nutrimenti penuria eſt. Imperfectam item et laborioſam reſpirationem effecit; quæ non poteſt chylum ſanguini nectere, ſicque vitiata nutritione ſequitur tabes, hydrops, et denique mors.

Pejor magnus, quam parvus iſte tumor eſt. Recens citius, quam qui diu inſedit, diſſipari poteſt. Veteranus vix integram curationem recipit:

o) Galenus method. med. ad glaucon. Lib. I. Cap. 9. Morgagni de ſedibus morb. Epiſt. XXXVI. Nro. 18. De la Motte Trait. compl. de Chirurgie Tom. II. Obſ. 124.

poteſt quidem multum ex eo naturæ beneficio minui, nunquam vero adultos homines ex toto dimittit; dimittit autem ſæpius infantes.

Quibus talis a febre tumor remanſit, hi in eodem etiam, ſi poſt multos annos in febrim intermittentem relabuntur, iterum dolorem et primum febris impetum perſentiſcunt, idemque increſcit. Quod ideo ſcitu neceſſarium eſt, quoniam ex eo maximeque ubi obſcuræ febres prehendunt, ante noſci poteſt; febris, quæ incipit, an intermittens ſit? In continuis enim non ſic.

Si talis febris quamprimum excutitur, ipſe quoque tumor iterum decreſcit, atque ad priorem molem, qualem ante habebat, recedit. Contra ſi diu occupavit, ipſe tumor, quantus per morbum interea increvit, tantus impoſterum manet.

Itaque talis tumor, propterea quod ortum atque incrementum a febre intermittente accepit, utique cortice peruviano curari debet, ſcilicet qui poteſt ipſam vitii cauſam expellere. Neque hic juvant medicamenta aperientia, neque unguenta emplaſtrave, neque, ut quidam plauſibiliter propoſuerunt, confert febrim in longum trahere, aut eam quæ ſeceſſit, revocare, et interea medicamenta aperientia dare: ſcilicet ut ea per febrim ipſam penitus inter univerſos læſi corporis humores mittantur, ſicque majorem efficaciam acquirant, qua poſſint tu-

morem fundere. Quo enim febris diutius inſidet, eo magis tumor creſcit.

Aegrotvs LXVII. Anno 1749 die 4 Maji puer triennis ex longa febre intermittente aquam inter univerſam cutim accepit, et ingentem lienis tumorem.

Hujus ventrem prius pharmaco purgavi, deinde corticem peruvianum præſtiti, qui hydropem ſimul et lienis tumorem diſcuſſit.

Aegrotvs LXVIII. Anno 1750 die 27 Martii mulier febrim quotidianam diutius traxerat, ob quæ ea ingentem lienis tumorem accepit, qui octo pollices diametro ſuperaverat.

Hujus alvum pharmaco purgavi, deindeque febrim multo cortice peruviano excuſſi; ſimul et lienis tumorem diſſipavi.

A vero igitur longiſſime abſunt, qui putant, quaſi iſte quidem lienis tumor ortus a cortice peruviano eſſet.

Sumit autem iſte lienis tumor finem maxime ſic: primum febris, ſi eſt, poſt aliquam corticis portionem deſiſtit, deinde tumor ipſe minui incipit: poſt, ubi excuſſa omnis febris eſt, plus ex tumore, et ut cortice continuatur, iterum plus demitur, donec poſt adhibitum multum, longoque tempore continuatum corticem omnino deſiſtat.

Ita prægrandes lienis tumores, et qui diu inſidebant, omnino diſſipavi, majores et veteranos, majori quidem corticis copia, minores vero atque recentiores minori portione. Parvus enim et recens facile intra 6 ſcilicet ſeptimanas, evanuit; neque corticis plus, quam quæque febris intermittens ſimplex ad curationem requiſivit: major, qui palmam magnitudine vel æquabat, vel excedebat, et quinque aut ſex menſes inſedit, corticis plus novem ſcilicet aut decem uncias, atque trium menſium curationem ante deſideravit, quam omnino evanuit. Neque dubito, poſſe majorem atque veteranum diſcuti, ſiquis eundem et ſatis longo tempore, et vel dupla vel tripla corticis copia proſequi velit, quod equidem experimentum ipſe capere nondum potui, ob id, quod ita continere ſe ægri nolebant.

Nonnunquam etiam iſte tumor naturæ beneficio, maximeque ubi puerilis ætas erat, deſiit, poſteaquam febris corpus ex toto dimiſit. At hi, cum aliquando iterum in febrim intermittentem incidiſſent, ſimilem rurſus tumorem citius acceperunt. Necquicquam vero ii, quorum lienis tumor cortice peruviano ante diſcuſſus erat. Veriſimile eſt, lienem ſic intumere, quando fomes, quem febris movit, in eum translatus eſt: non crudus quidem tamen non omnino coctus; cui miasma inhærere continuat, nec amplius in circuitus erumpit. *Morbus* (ſplenis tumor) *fit, cum ex febribus et*

mala curatione bilis aut pituita aut ambo in ſplenem incubuerint. p) Ineſſe autem eidem miasmatis quidquam, quoniam malum curationem a cortice admittit, et febris, ſi revertitur, primas ſuas notas in eodem tumore oſtendit. Ob quam, etſi imperfectam criſin fortaſſis Sydenham ſtatuit q) *quod nulla ſpes ſit, abigendi febres autumnales, quæ teneram ætatem diu cruciarint, donec abdominis regio circa lienem præcipue indurari atque tumefieri cœperit: iisdemque gradibus, quibus hoc ſymptoma ſupervenerit, febris etiam fugam meditetur.*

CAPVT II.

Icterus ex febre intermittente.

Similiter ſi febris fomes in hepate reſidet, et miasma cum eodem convenit, excitatur febris ſimul et Icterus.

Lazarus Riverius r) vidit *infantem recens natum Icterum a matre contraxiſſe; quæ tertiana laborabat: eundemque viginti dierum ſpatio ſanatum fuiſſe, ſyrupo amaro.* Utique, quod amara etiam febrim excutere poſſunt. Werlhof s) talem Icterum cortice ſubmovit. Idem ſuadet

p) Hipp. de affect. N. 21.

q) Sect. I. Cap. 5.

r) Cent. I obſervat. 18.

s) Obſervat. de febribus Sect. 2. §. 6. obſ. 13.

Alexander Camerarius in diſſertatione quam de corticis peruviani uſu adverſus Icterum ſcriptam reliquit.

Aegrotus LXIX. Anno 1748 menſe Julio mulier 40 annorum a febre intermittente quotidiana duplici et confuſa, qua ſex ſeptimanas laboraverat, absque medicina eveniſſe videbatur, reſtitutis aliquantum corporis viribus. Poſt, ſummam cutim perflavam accepit; urinam craſſam nigramque et quæ linteamina tinxit, emiſit.

Iſtius ægræ alvum pharmaco purgavi, deinde corticem peruvianum medicinæ dedi; qui, ut febris reliquias excuſſit, Icterum diſſipavit.

Aegrotus LXX. Anno 1748 die 26 Decembris vir 60 annorum bibulus et ſanguine abundans febre tertiana ſimul et Ictero corripiebatur.

Hujus alvum pharmaco purgavi, deinde unaquaque hora corticis peruviani ſcrupulum exhibui, quo et febris et Icteri expers proxime evaſit.

Si obſcura cum Ictero febris eſt, debet ad ea ſigna attendi, quæ ſupra deſcripſimus, et ubi cognita cauſa fuerit, ad eam dirigi curatio.

Aegrotus LXXI. Anno 1753 die 23 Januarii vir 38 annos natus jam dudum male habens et aurigine tinctus diverſa remedia aſſumſit: omnia ſine profectu. Namque debilis erat, noctes in-

ſomnes egit, vehementer incaluit, multum ſitivit, os amarum, linguam ſordidam, et celerem arteriarum pulſum habuit; cibos nauſeavit, vomere voluit, ſæpe multo ſudore immaduit, urinam flavam emiſit, quæ lintea tinxit. Scilicet iſti Ictero junctam habuit tertianam obſcuram, quæ confuſarum febrium omnium frequentiſſima eſt.

Huic vomitorium medicamentum ante, deinde corticem peruvianum præſtiti, qui intra octiduum febrim ſimul et Icterum excuſſit.

At ſi nulla febris ſuſpicio ſit, et flavus cutis color perſiſtat, debet attendi ad ea remedia, quæ adhibentur, num juvent, num noceant, et ex his diſci, quæ recte uſurpanda ſint.

Aegrotvs LXXII. Anno 1755 initio veris virgo annos 42 nata Ictero laborabat ex incognita cauſa. Nulla namque hic aderat Hepatis ſive obſtructio ſive durities, ſive dolor, ſive in hypochondrio dextro tumor, neque ſtercora coloris expertia, ſed flava ſanorum ſimilia; arteriarum quidem pulſus debilis et nonnunquam frequens, urina item flava et craſſa, verum absque ſedimento; ciborum etiam nauſea; at nulla cæterum febris intermittentis manifeſta indicia. Præter hæc multi homines ea tempeſtate ſimili vitio laborabant, quod purgantibus remediis facile ceſſit.

Fruſtra autem per quinque ſeptimanas medicamenta modo aperientia, modo ſalia neutra, modo

extracta ex herbis amaris, modo rhabarbarum, modo multum ſaponem obtuli: cutis enim flavus color verſus in viridem, viridis in fuſcum eſt.

Quare ad corticem peruvianum recurri, de quo ſi non juvet, quod non noceat, experientiam habebam.

Poſt dimidiam corticis unciam cutis ſimul et urina multum ex colore flavo amiſerunt. Poſt duas uncias, deletus (quod ob temporis brevitatem maxime mirum videri poteſt) intra quatriduum omnis Icterus eſt. Ipſaque extrema corporis cuticula decidit; quæ, ubi digitis trita in exiguos cylindros eſt, cœrulea apparuit.

Nonnunquam talis Icterus cum febrium recidivis revertitur.

Aegrotvs LXXIII. Anno 1753 die 14 Julii virginem 22 annos natam febris intermittens ſimul et Icterus prehenderunt; utraque vero vitia protinus aſſumtum medicamentum vomitorium quam proxime excuſſit.

Poſt ſex dies reverſæ ſimiliter febris et aurigo ſunt: quas iterum cortex peruvianus promte diſſipavit.

Similiter alia virgo intra quinque annos ter febre intermittente laborabat, totiesque Ictero affecta eſt.

Vidi ex tali Ictero, propttereaquod febris inveteraverat, cutim olivei coloris; qualis Aſiæ populo eſt, impoſterum manſiſſe.

Alius niger; fere ut Indus; ex febre factus eſt.

Aegrotvs LXXIV. Famulus ruſticus annos 26 natus febre quartana duos fere annos absque medicina laborabat: tribus ante febris exitum ſeptimanis Icterum accepit; qui cutim magis atque magis infecit; neque eandem impoſterum dimiſit.

Sic proſpere valens univerſam corporis cutim nigram, quaſi natus ex patre Indo, et Europæa matre eſſet, retinuit: manuum etiam volas et pedum plantas ſimiliter albas habuit.

Duos poſt hæc annos; die ſcilicet 26 Septembris anni 1751 rurſus in febrim intermittentem incidit, a qua per corticem peruvianum omnino evenit. Neque vero potuit poſtrema iſta febris; neque cortex peruvianus quicquam ex colore nigro minuere, ſed idem continenter talis manſit, etiam cum hominem novem poſt annos vidiſſem.

Non a vulgari cauſa ab hepatis puta obſtructione calculove iſte Icterus eſt: neque enim durum hepar eſt, neque intentus venter, neque inflammatum hypochondrium dextrum, neque alba ſtercora cum labore emittuntur: contra vero mollia præcordia ſunt, venter ſubſidet, flavaque ſtercora ſanorum ſimilia facile ſecedunt: et ipſe Icterus cum fe-

bre incipit, et expuncta febre prompte deſiſtit: isque nonnunquam uni tantum humori excreto inerat. Aliquorum enim ſola urina Icterum habebat, cætera corporis cutis nihil. Iſtorum nempe urina nigra craſſaque exiit, et linteamina croceo colore induit: excuſſa febre iterum tenuis atque ſanorum ſimilis evenit. Quod mirum quidem phænomenon ſæpe me fefellit; cum ex eo auriginem inſtare prædixi; quæ ipſa quidem non ſecuta eſt; ſed cæteram cutim albam reliquit.

Aegrotus LXXV. Anno 1755 initio menſis Julii juvenis mulier, cum proxima partui eſſet, in febrim intermittentem incidit; intra quam nigrum craſſumque veluti ex Ictero lotium emiſit; interea cum externa corporis cutis expers coloris manſit. Excuſſa febre lotium ſanorum iterum ſimile evenit.

Sicque aliquoties per febrium recidivas.

Idem in febre continente vidi.

Anno 1772 mulier febre continente laborabat, et ad exitum coctionis pulſum hepaticum in carpo dextro (qualem a Solano accepimus) habuit. Inde vero ejus cutis aurigine tincta non eſt, ſed urina ictericorum urinæ ſimilis cum ſtranguria evenit, et talis quindecim dies efluxit, et ægram ſanam præſtitit. Nonnunquam Icterus, ut Galenus dixit*) criticus eſt.

*) In 4to Lib. Aphor. aph. 62.

CAPVT III.

Maculæ a febre intermittente.

Ex diverſis Exanthematum ſpeciebus, quæ febrim ſequuntur, hic duo exempla ponam, quæ ſatis mira ſunt.

Aegrotvs LXXVII. Mulier 30 annos nata febrim tertianam a menſe Februario anni 1750 diu absque medicina traxit, donec ipſa per ſe deſierit. Poſt, menſe Majo, reverſa incertis quidem circuitibus eſt: exque ea ægra multam aquam pedum crurumque cutim inter accepit. In iſta cute multæ maculæ latæ, aliæ rubræ, aliæ flavæ, aliæ citreæ, aliæ cœruleæ, aliæ nigræ provenerunt, ita inter ſe compoſitæ, ut pictam illam chartam marmori ſimilem non inepte retulerint.

Excuſſa per corticem peruvianum febre primum aquoſus tumor concidere cœpit, per largum urinæ profluvium, deinde maculæ, quæ diſtinctæ ante fuerunt, confuſæ in unum colorem ſunt, qui levior factus in citreum abiit, et denique ex toto evanuit.

Aegrotvs LXXVIII. Famulus molitor ob febrim tertianam, qua vere anni 1751 laborabat, prius medicamentum vomitorium deinde corticem peruvianum accepit.

Ubi ſic aliquantum ex febre minutum eſt, ortæ in univerſa corporis cute maculæ fuſcæ lentem latæ

ſunt; mirabili ſpectaculo! Excuſſa per corticem febre, omnes quoque maculæ diſparuerunt.

Iſtas maculas a ſanguine cæterisque inde humoribus eſſe judico, quos febris ante ita vitiavit, disſolvitque, ut in minora, quam oportuit, vaſa intraverint, ex quibus trans ſummam cutim appareant. Ita VAN SWITEN *t*) virginem vidit, quæ ex longa quartana multum ſanguinem e gingivis ſtillavit, inque oculorum palpebris Ecchymoſin habuit.

CAPVT IV.

Hydrops a febre intermittente.

Sæpe Hydrops longas febres ſequitur vel anaſarca vel intus quaſi in utrem aqua contrahitur: isque magis pauperes atque infantes male habet, quam qui cum utilitate ſuis opibus fruuntur: propterea quod pauperes ciborum ob defectum, infantes vero ob exceſſum vitiati corporis habitus eſſe conſuescunt, ob quem ipſi hydropi per ſe ſatis obnoxii ſunt. *Hoc malum ſæpe alteri vetuſto morbo, maximeque quartanæ ſupervenit u) ex quartanis hydrops. x)* Abſurdum eſt (quod aliqui ſibi perſuadebant) quaſi talis hydrops corticis peruviani culpa eſſet.

t) Coment. in Boerhaav. aphor. 752.

u) CELSUS Lib. III. Cap. 21 de hydropicis.

x) HIPP. Lib. de aëre et locis Sect. I. §. 26.

Is enim, ſi protinus adhibetur, hydropem cavet, et eum qui eſt, pellit. *y*)

Neque ſuccedit curatio (ut nonnulli probabili ſermone propoſuerunt) per quam tales ægros aperientibus auxiliis juvare contendunt, febrimque, ſi ea diſceſſit, adhibitis purgantibus remediis revocare volunt; ſcilicet ut per eam hydrops curationi opportunior fiat: ſic enim morbus magis occupabit.

Aegrotvs LXXIX. Anno 1748 die 13 Auguſti vir 36 annorum ex tertiana febre, quam quatuordecim dies ſine medicina traxerat, a capite ad pedes usque intumuit, aquam inter cutim habens.

Hujus alvum pharmaco purgavi, deinde temperantiam imperavi, et medicamentum diureticum præſtiti, atque expectavi, num iſta per febrim agitata proficiant.

At contra in pejus omnia iverunt; magis collapſæ vires ſunt, et crevit indulgens ſibi hydrops. Ob quam cauſam rejectis iſtis omnibus remediis, ſolo cortice peruviano obveni; qui febrim tertio, hydropem autem octavo die excuſſit, edendi deſiderium, deindeque integram valetudinem reſtituit; facta (quod maxime mirum videri poteſt, neque ego juxta ullum impoſterum hydropicum obſervavi) nulla notabili humorum excretione.

y) Werlhof obſerv. de febribus Sect. II, §. VI. obſerv. 12.

Aegrotvs LXXX. Juvenis 20 annos natus hydrope, qui ſine febre erat, laborabat, a quo ſanatus eſt. Poſt ſex menſes in eundem recidit, quem iterum medicina ſubmovit. Poſt 16 menſes iterum hydropicus factus eſt: atque adhibitis modo catharticis modo diureticis auxiliis evaſiſſe videbatur. Denique poſt tres menſes anno ſcilicet 1752 a die 18 Decembris hydropicus factus eſt: hujus aquam electuario purgante ſubduxi; ejusdemque corpus pannis laneis Maſtiches fumo prius imbutis perfricari juſſi.

Poſt ſex menſes orta quartana febris eſt, quam per tempus aliquod relinquere conſultum videbatur, ſcilicet ut per eam noxii corporis humores tanquam a quibus quod ortus ſæpe hydrops ante fuerit, credibile erat, magis conteri, atque cum ſudore extus pelli queant: Interque hæc aperientia medicamenta offerre, quæ ipſius febris motu efficaciora fierent. Talis curatio ideo magis accepta eſt, quoniam æger ex iſta febre, quæ quartana erat, minus fatigari potuit.

At poſteaquam febris ſex ſeptimanas implevit, primo pedes, paulo poſt ipſe venter tumere cœperunt, crevitque hydrops, ſic ut in ingentem aſcitin abiverit.

Quare nunc multum corticem peruvianum continenter obtuli, qui ægrum et febris et hydropis expertem effecit, et impoſterum tutum reliquit.

Male igitur ægris conſulunt, qui talem hydropem medicamentis draſticis curare contendunt. His enim febris, quæ eſt, exacerbatur, et ea, quæ deſiit, revocatur. Sicque diu inſidendo hydropem auget. Febrim vero intermittentem ipſam excitato alvi fluxu revocari, et olim Sydenham ſcripſit, et a me ſuperiore libro I. capite VII. poſitum eſt. Minimeque perpetua Hippocratis ſententia eſt, quod *Hydropes Leucophlegmatias appellatos alvi profluvium ſolvet.* z)

Solus enim Cortex, ſi recte adhibetur, talem hydropem cavet; et eum, qui eſt, pellit. Veluti hic aliqua ex multis curationibus exempla ponam.

Aegrotus LXXXI. Anno 1748 die 16 Octobris virgo annos 50 nata febrim intermittentem quartanam, qua diutius laboraverat, neſcio quibus pharmacis, profligavit. Inde intumuit, aquam inter cutim habens: contra quam Electuarium hydragogum ſumſit. Nihilominus crevit tumor, totumque corpus hydrops anaſarca occupavit. Erat præterea ægra valde debilis, cibos nauſeabat, atque quarto quovis die quaſi per certum circuitum multum ſudabat.

Hanc 14 intra dies multus cortex peruvianus ex toto ſanam præſtitit.

z) Coac. Præn. Sect. III.

Aegrotvs LXXXII. Anno 1748 die 8 Novembris virgo 58 annos nata ab octodecim jam ſeptimanis febre intermittente quotidiana laborabat; quam Medicus, qui corticem peruvianum maxime metuebat, concharum calce hucusque agitavit, ne ægram aqua inter cutim male habitura eſſet.

Nihilominus eum res fefellit, et ægra a pedibus ad thoracem usque valde intumuit; itaque Electuario hydragogo tentata curatio eſt; verum ex hoc exaſperata febris eſt, et hydrops univerſum corpus comprehendit, neque ægra cibos continere poterat, ſed eos protinus inconfectos infra emiſit; ſecutaque magna corporis infirmitas eſt.

Iſti ægræ corticem peruvianum cum aliqua nucis moſchatæ portione exhibui, adjecto vino diuretico, qui febrim ſimul et inteſtinorum levitatem biduo ſubmovit; reverſum edendi deſiderium eſt, et ſtercora dura atque figurata deſcenderunt.

Deinde ubi plurimum corticis quatuor ſeptimanas aſſumtum fuit, ſecuta integritas eſt.

Ex quibus iterum patet, purgantia remedia hydropem, qui ex febre intermittente eſt, necquicquam juvare; contra exaſperare eundem.

Aegrotvs LXXXIII. Anno 1751 mulier gravida aliquamdiu ægre habuit: deinde peperit, expletoque partu ejus vires dilapſæ ſunt, acceſſit ciborum nauſea, vehemens calor, ſitis multa, corpus ſæpe etiam ſudore immaduit: gravior item

ſomnus preſſit, et tumultuoſa ſomnia fuerunt, atque Lochia rara evenerunt.

Huic quidam Medicus 14 continuo diebus medicamenta terrea atque diaphoretica præſtitit; quæ cum nihil profeciſſent, mulierem reliquit, quatuor ſeptimanas auxilio orbam.

Inde ægra fere retro, quaſi ruina quædam revolvebatur. Exaruerunt namque Lochia, ubera amiſſo lacte emacuerunt, calor vehementer exarſit, ciborum nauſea, præcordiorum anguſtiæ, et inſomnes noctes ſatis infirmi corporis reliquas vires omnino contriverunt. Supervenit acutus membrorum dolor, qui ægram extreme cruciavit, et modo alteras atque alteras partes occupans, incepit a pede dextro inque ſiniſtrum brachium aſcendit, ex brachio in pedem ſiniſtrum relapſus eſt, ex eodemque ſurſum in dextrum brachium venit, ſervato eodem ſemper eundi redeundique ordine et decuſſato tramite. Præter hæc pedis crurisque dextri cutim inter multa aqua venit; plurimaque in infimo ventre confluxerat: reliquum autem corpus exeſis carnibus emarcuit. Porro arida tuſſis diu noctuque vehementer urſit.

Talem ægram die 27 Maji cum accepiſſem, morbum a febre intermittente confuſa, quæ neque certum neque diſtinctum circuitum haberet, eſſe putavi.

Quare ſolum corticem peruvianum ægræ liberaliter præſtiti: a quo quatuordecim poſt dies ex toto convaluit: iterumque lac, quod ſeptem jam ſeptimanas amiſerat, bonum perfectumque accepit, quo ſuam prolem impoſterum nutrivit.

AEGROTVS LXXXIV. Anno 1749 die 26 Decembris Juvenis annos 20 natus, pauper, miſere paſtus, ex febre intermittente, quam diutius traxit, a pedum planta ad caput usque hydrope anaſarca adeo intumuit, ut ejus cutis, veluti bombicum, luſtraſſet. Multæ item aquæ in ejus infimum ventrem confluxerunt.

Huic, poſtquam is vomitorio medicamento purgatus fuiſſet, multum corticem peruvianum præſtiti, quo proxime convaluit, omnemque ſuperfluam aquam ſæpe mingendo excuſſit.

Quodſi vero malum urgeat, ob id, quod aliqua cutis portio inflammatur (quod pedibus maxime et obſcœnis partibus accidere aſſuevit) protinus incidendum, aut ſuper metatarſum talumve aut intra ſcrotum vulvæve labia, eſt, quo per aliquot dies frequens humor feratur: atque ipſos tumores incidere altis plagis oportet; ipſumque corpus cortice peruviano curare ad morbi exitum usque. Neque enim ſanat emiſſus humor; tamen aqua niſi emittitur, quæ contra naturam ibi ſubſiſtit, inflammatis partibus nocet, et gangrænam illuc ferre poteſt.

Aegrotus LXXXV. Anno 1761 menſe Decembri mulier 22 annorum, pauper, jam diu miſere vivens ex febre intermittente, tres menſes neglecta curatione, hydropica evenit. Ejus enim facies collumque et thorax multum cum pallore intumuerant, in imo ventre plurimum aquæ collectum eſt: inter crurum pedumque cutim tantum aquæ convenit, quantum ea recipere vix potuit. Vulvæ item labia, inter quæ turgidæ Nymphæ prorupe-runt, aqua tanquam utres impleta ſunt: ob quæ panſis cruribus cubare debuit.

Itaque protinus Vulvæ labia ipſasque Nymphas profundis plagis incidi juſſi, quæ multum aquæ emiſerunt; ſimulque corpus cortice peruviano curavi.

Prima autem corticis uncia alvum laxam effecit, plurimamque impuram colluviem, ſimul et multos vermes excuſſit; altera febrim ſuppreſſit, et edendi deſiderium reſtituit, tertia urinam pepulit, qua omnem ſuperfluam aquam emiſit; quarta denique integram valetudinem reſtituit.

Atque iſtius quidem Hydropis curatio maxime talis eſt. Neque ullus eorum, quos ita curaveram, impoſterum in hydropem recidit: etiam quos poſt triginta annos a curatione vidi.

Quare, quoniam hydrops, qui febrim intermittentem ſequitur, non corticis vitio, ſed ipſius morbi culpa contingit; debet febris ante omnia excuti:

fruſtraque hydrops curatur, quem febris non dimiſit. Verumque eſt, quod olim Celsus de hydropicis dixit: *a*) *Sed ſi febris quoque eſt, haec imprimis ſubmovenda eſt per eas rationes, per quas huic ſuccurri poſſe propoſitum eſt.*

Ac ne illud quidem in controverſiam venit, quod nonnunquam aliqui etiam cum cortice peruviano facti hydropici fuerint. Ita enim duabus fere de cauſis incidere conſuevit: aut quoniam impurus ſtomachus corticis virtutem impedivit, aut quoniam ipſius corticis non ſatis oblatum eſt. Quae res olim magis obtinuit; quo tempore Medici, cum poſt aliquam corticis portionem prima febris acceſſio deſiiſſet, hoc remedio contenti nihil ultra dederunt; ob quam incuriam febris, quod non omnino expuncta erat, ipſa inveteravit, et hydropem effecit. Debet igitur, ut ſuperiore loco *b*) poſui, cortex cortici audacter addi; hic enim *pertinacia juvantis malum corporis vincit.* *c*) In hoc omnis tutae curationis cardo vertitur.

Id inſuper proximum exemplum docebit.

Aegrotvs LXXXVI. Anno 1752 mulierem 58 annos natam, pauperem, et ob cibi defectum jam diu infirmam, ſub finem Februarii menſis acu-

a) Lib. III. Cap. 21.

b) Lib. I. Cap. V. et VI.

c) A. C. Celſus Lib. III. Cap. 12.

tus lateris dolor protinus prehendit, cum ſpiritus difficultate, præcordiorum anguſtia, calore, ſiti, vigiliis.

Ob quæ miſſus e vena ſanguis eſt, et impoſiti affecto lateri fotus emollientes ſunt; præſtita item multa refrigerantia auxilia: qua aliquantum quidem juverunt.

At calor tamen, ſitis, nauſea et ſpiritus gravis continuarunt: noctu ſudor erupit; et quaſi per circuitum morbus invaluit. Poſt febris vehementius exarſit, atque in certas acceſſiones diſtinxit ſe.

Ob quæ corticem peruvianum imperavi: de quo ægra tantum quidem aſſumſit, quantum potuit minuere febrim at non ſubmovere omnino; cæterum rejecit. Igitur reverſa febris exque ea ortus terribilis hydrops eſt. Tanta enim aquæ copia intus in imo ventre confluxit, ut, moto corpore, impetus ejus non ſolum tangi, ſed et conſpici potuerit. Quamplurima item aqua pedum inter et crurum cutim coivit; ſic ut ſplendentem cutim fere disrupisſet. Inter hæc febris increvit.

Quare iterum ad corticem recurſum eſt; qui poſteaquam febrim excuſſit, hydropem per urinam emiſit; poſtque aſſumtas quatuor uncias proſpera valetudo, eaque multo melior ac ante ipſum morbum evenit.

Ex quibus patet, non ob corticem iſtum hydropem extitiſſe; ſed ob id quod non ſatis ex eo aſſum-

tum erat. Verumque eſt, quod antiquiſſimus olim Hippocrates *d*) dixit: *quæ profuerunt, ob rectum uſum profuerunt, quæ autem nocuerunt, ob id, quod non recte uſurpata ſint, nocuerunt.*

Solet autem iſte quidem hydrops (quod memoratu dignum eſt) exitum per urinam ſumere, et intra diem noctemque 16 maxime aut 20 libras effundere: non protinus quidem ut cortex datur; aut aliquantum ex febre minutum eſt, ſed poſteaquam febris ex toto expuncta eſt: et ſequitur maxime hunc ordinem: Initio urina, quæ turbida ante fuerat, transparens fit, poſt limpida, et aquoſa evenit, deindeque cum expuncta febre ſatis validæ corporis vires fuerint, liberaliter erumpit, omnemque hydropem ſecum trahit.

Nonnunquam levis ante dolor vexat, quam urina emittitur: isque quod in propinquo profluvium ſit, prænuntiat. Simili ratione, ac urina poſt ſuperatam febrim, quæ ſine hydrope erat, ultra potum emittitur. Quod ſupra *e*) a me dictum eſt.

Neque poteſt in his certa aliqua corticis peruviani portio ſtatui. Alius enim hydrops quatuor; alius ſex, alius octo, alius etiam decem corticis uncias ad curationem requirit, prout febris ipſa aut magis aut minus inveteravit; aut plus aut minus

d) Lib. de arte Nro. 7.

e) Lib. I. Cap. V.

aquæ intus contractum eſt. Neque hic diverſa remedia, quibus diverſi autores utuntur, quicquam proficiunt: ob id, quod morbi cauſam non movent.

Etſi autem iſta quidem curatio ſola ſæpius ſuccedat, eſt nihilominus, ubi talis hydrops nullam omnino medelam recipiat, ſcilicet, ſi febris, propterea quod inveteravit, magnam alicui viſceri noxam reliquit; nam qui ex corruptis viſceribus huc deciderunt, idonei huic curationi non ſunt. Item ſi alius quidam malus morbus intervenit, qui per ſe exitioſus eſt. Aut denique, ſi alvi profluvium incidit, quod arte tolli non poteſt. Illud enim febrim, a qua ipſa hydrops eſt, exaſperando morbum inſuperabilem efficit. Quod item experientia docuit.

Porro de hydropicis, etiam qui ſine febre eo deciderunt, in univerſum hæc dico: hydropicos habitu corporis quidem ſibi ſimiles eſſe; nullum vero morbum magis diverſas cauſas habere, quam ipſum hydropem: vanum eſſe, ſimiliter omnes hydropes iisdem remediis agitare; ſudorificis puta, diureticis, atque draſticis: rectius cauſas diſcere oportere, et ad eas dirigere curationem: aliter hydropem, qui febrim intermittentem ſequitur, aliter qui longos morbos, aliter qui ab obſtructis viſceribus venit, aliter qui a putrida in imo ventre colluvie, aliter qui a ſanguinis profluvio, aliter qui a ſanguine intus retento in virginum morbis, aliter-

que alium atque alium habendum eſſe, prout alias atque alias cauſas agnoſcit. Omnes vero hydropes, ſi ſuperabiles ſunt, expuncta prius cauſa exitum per urinam naturæ beneficio ſumere. Et fortaſſis aliquos eorum, qui ob membranarum callos reſiſtunt, ſuppuratione vinci poſſe.

CAPVT V.

Excretiones cohibitæ a febre intermittente.

Ut febris intermittens aquas in corpore contrahit, et hydropem efficit, ita alias ſæpe excretiones ceu fluxum menſtruum fœminarum, puerperarumve lochia aut nutricum lac hæmorrhoidumque conſuetum exitum intus retinet.

Si intra ipſam febrim intermittentem menſtruus ſanguis, quo tempore fluere deberet, deficit; cortice peruviano uti convenit; is enim ut febrim pellit, ſanguinis exitum reſtituit.

Iſta curatio ſemper ſucceſſit, quæ, quoniam trita et uſitata ſatis eſt, exemplis opus non habet.

At ubi finita febre nihilominus catamenia duos aut tres menſes defecerunt; vanum eſt, quod quidam volunt, medicamentis emmenagogis (gummatibus ſcilicet, aloe, croco, venæſectione juxta talum, et balneis) rem urgere. In his enim nihil, niſi quod febris reliquias expellit, juvat. Neque

enim iſta curatio, etiam ubi quatuor menſes ſanguinis nihil emiſſum eſt, fallit. Sed ſemper auxilium effectus ſequitur; modo ad id attendatur, ut, quo longiore tempore ſanguinis iſte fluxus defecit, eo corticis plus adhibeatur. Sic virgo *) ſanguinis fluxum, quem decem menſes amiſerat, iterum accepit. Iſtæ enim omnes fœminæ (quod ſcitu maxime neceſſarium eſt) etſi febris omnino expertes ſe putaſſent, nihilominus aliquas tamen febris reliquias eo usque retinuerant, quas ante excutere oportuit.

Similiter cortex peruvianus hæmorrhoidum fluxum, ſi ob febrim defecit, reſtituit.

Neque, quod nonnulli metuunt, vidi, talem ſanguinis fluxum ſiquidem febris intermittens in eum incidit, per corticem ſive auctum, ſive minutum, ſive ullo modo vitiatum fuiſſe. Quemadmodum experientia in ipſis curationibus ſæpe docuit me.

Ob quam rationem corticem peruvianum etiam intra ipſum ſanguinis menſtruum fluxum, ſi incidit, continuo. Quod duas potiſſimum ob cauſas ita facio: et ut ſecunda valetudo quamprimum contingat, et ne ſalutaris iſte ſanguinis exitus ab ipſa febre ſupprimatur. Contra ac WERLHOF *f*) in tali tempore a cortice abſtinendum eſſe ſuaſit.

*) AEGROTUS LVIII.

f) Obſerv. de febr. ſect. III. §. 5. Item Sect. IV. §. 6.

Aegrotvs LXXXVII. Anno 1753 die 10 Auguſti vir 40 annorum tertiana febre laborabat; quo tempore hæmorrhoides fluere debebant: hisque quaſi per circuitus vexabatur: quo enim die febris preſſit; eo æger hæmorrhoidibus caruit, atque torminibus; teneſmo et vomitu agitabatur. Mediis autem inter acceſſiones diebus ſanguis liberaliter efluxit.

Iſti homini poſt quintam acceſſionem vomitorium, deinde corticem peruvianum præſtiti; qui febrim excuſſit, ſimul et ipſum hæmorrhoidum fluxum expeditum atque liberalem effecit.

Nutrices; ſiquidem febre intermittente tentantur, lac amittere conſueſcunt; aut lactis vice tenue ſerum dare, collapſis uberibus.

Has ea medicamenta juvant, quæ febrim pellunt; maximeque cortex peruvianus: cætera non.

Revenit autem lac maxime ſic: ſcilicet, ſubmiſſa febre ubera iterum aſſurgunt, deinde turgidula fiunt; poſt, ubi corticis plus aſſumtum eſt, lac accipiunt; denique expulſa omnino febre, perfecto lacte abundant.

Ita mulierum ubera, etiam quæ quatuor imo nonnunquam ſex ſeptimanas propter febrim ſicca manſerunt, deinde poſt adhibitum corticem peruvianum iterum bonum lac acceperunt; quo prolem liberaliter aluerunt: veluti paulo magis ſupra dixi. g)

g) Aegrotus LXXXIII.

Puerperarum lochia, ſi ob febrim intermittentem intus retinentur, magnus ſequitur calor, qui poteſt internarum partium inflammationem excitare, ex qua metuenda gangræna eſt.

Si illud obtinet, et febris certum circuitum habet, cortice peruviano facile occurritur, ob id, quod cauſæ certa notitia habetur.

At ubi in obſcuro res eſt, et febres confunduntur, majori opus eſt indagine. In his enim, niſi rectum auxilium fertur, ægra extinguitur. Continuus enim calor eſt: lochiorum aut nihil aut parum emittitur; intumeſcit venter, isque dolet, magis exardeſcit calor, ſitis urget, lingua arida fit, accedunt animi inquietudines et præcordiorum anxietates, delirium denique cum furore, poſtremo gangræna ſive in infimo ventre ſive juxta cerebrum. Quodſi alvi profluvium ſuperveniat, eo ægra citius conteritur.

Quare omnino intereſt noſſe, febris intermittens quod hic in culpa ſit. Illud per ea ſigna, quæ ſuperiore Libro II. comprehenſa ſunt, et quæ minoris notæ eſſe dixi, ſciri poteſt. Talis febris tertiana potiſſimum eſt; magisque æſtate, quam alio quopiam anni tempore puerperas prehendere conſueſcit.

Quamprimum igitur cognita res fuerit, multo protinus cortice peruviano ſucurri debet, isque

omni tempore dari; habita nulla ſive acceſſionis, ſive remiſſionis ſpatiive ratione. Sic enim mulieres non multos poſt dies eveniunt, ſi ſine alvi profluvio morbus eſt.

Quodſi vero alvi profluvium ſimul inciderit; illud plurimum ex cortice ut aſſumtus eſt, alvo ſine profectu excutit, et ægrarum vires vehementer convellit. Tali morbo Epicratis uxor laboraſſe veriſimile eſt; de qua HIPPOCRATES ſcripſit. *h*)

Ubi id contingit, corticis plus quam febris ipſa exigit, offerri debet, ut cum multum ex eo ſine mora infra emittitur, tantum tamen intus remanere poſſit, quantum par eſt febri ipſi ſubmovendæ: donec clauſa iterum alvo curationem perficiat.

Eſt autem iſtud alvi profluvium a vitiata bile, maximeque febres cum tertianæ autumnales ſunt: neque deſiſtit prius, quam omnis iſta bilis infra deſcendit. Quod et longam et difficilem curationem efficit. Quare præſtat protinus adhibito vomitorio medicamento bilem ſupra ejicere, deindeque ad corticem peruvianum venire, ſic enim alvus cito clauditur, et morbus curationi opportunior fit. Id decimo poſt partum die cum profectu præſtiti, putoque poſſe idem citius recte offerri.

Excuſſa febre lochia, etiam quæ longum tempus intermiſêre, iterum erumpunt, et lac in ubera revertitur.

h) De morb. pop. Lib. I. Sect. 3. Aegrotus 5.

Quæ curatio juxta permultas puerperas ſucceſſit, ex quibus unam exempli cauſa hic jungam.

Aegrotvs LXXXVIII. Anno 1755 die 15 Julii mulier 34 annorum febre tertiana proxime ante partum affecta eſt, intraque ipſam febrim peperit.

Expleto partu initio parum ſanguinis emiſit, deinde nihil. Poſt, quo tempore ubera lac habere debuiſſent, tenue ſerum acceperunt. Interea febris magis exarſit; continuum calorem trahens cum delirio.

At, ubi febris per corticem ex toto excuſſa eſt, ubera iterum intumuêre, plena multo atque bono lacte. Sanguis item atque lochia, quæ ſeptem dies defecerant, iterum, quemadmodum a recenti partu liberaliter eruperunt.

Quare, quoniam cortex peruvianus lienis tumorem, qui a febre intermittente eſt, diſcutit, hydropem effundit, hæmorrhoidum uterique conſuetum ſanguinis exitum expedit, lochia pellit, amiſſum lac reſtituit, perficitque; verum omnino non eſt, quod quidam volunt, adſtringere corticem peruvianum, ipſique febri ob id quod adſtringat, mederi.

CAPVT VI.

Excretiones nimiæ a febre intermittente.

Etiam humorum excretiones, ſi propter febrim excedunt, cortex peruvianus repellit.

Et primo quidem commune eſt, ægros a febre, maximeque ubi calidum ſive potum ſive cibum asſumſerunt, diu etiam per aliquot nonnunquam menſes impoſterum inſudare; cum virium jactura.

Id ex eo provenit, quod, etſi multum ex febre minutum ſit, nihilominus aliquæ adhuc ejus reliquiæ intus in corpore remanſerint: hic cortex peruvianus juvat; qui, ut febrim pellit, ſudorem ſiſtit.

Similiter alvi fluxum etiam qui poſt purgationes continuat, ſi certum cum febre circuitum ſervat, cortex peruvianus tollit.

Aegrotvs LXXXIX. Anno 1753 die 23 Martii fœmina 30 annorum ob febrim tertianam alvum pharmaco, quod forte a circulatore medico acceperat, purgavit, quod medicinæ genus, quoniam vehemens erat, ſecuta tormina ſunt; tenesmus, et animi ſæpe deliquium. Deinde reverſum per certos circuitus cum febre alvi profluvium eſt; idemque mediis inter acceſſiones diebus ſtitit: ſicque aliquamdiu impoſterum.

At excuſſa febre ſtercora ſanorum ſimilia quotidie cum facilitate exierunt.

Quotieſcunque autem impoſterum reverſa febris eſt (reverſa autem poſt ſedecim dies eſt: deinde menſe Auguſto, denique menſe Septembri) ſemper alvus laxa intra acceſſiones erat; adſtricta vero mediis intermiſſionum diebus. Donec excuſſa omnino febre in ſanorum modum ordinemque reſtituerit ſe.

Aegrotvs XC. Anno 1748 die 22 Auguſti juvenis 25 annorum febrim tertianam habebat; ob quam arrepto vomitorio medicamento ſupra infraque adeo purgatus eſt, ut nihil vitiati intus remanſiſſe credibile fuerit.

Nihilominus impoſterum cum febris acceſſionibus reverſum idem alvi profluvium eſt, mediis diebus requiem relinquens, ſicque per certos circuitus; usque dum ſubmota ex integro febri alvus ſanorum ſimilis evenit.

Hic multum corticem liberaliter inter acceſſiones tempore dare convenit; qui ſimul ut febrim pellit, alvi profluvium tollat. At quod magna auxilii doſi (uncia fere utrasque inter acceſſiones) opus eſt.

Si mulierum menſtruus ſanguis aut puerperarum lochia ob febrim intermittentem ſive vagam ſive ordinatam vehementer erumpunt, et ægrarum vires convellunt, multo protinus cortice peruviano occurri debet. Tales enim ægras neque adſtringentia neque narcotica remedia juvant.

Aegrotus XCI. Mulier 34 annorum uteri prolapſu affecta in febrim intermittentem inordinatam incidit, quo tempore ſua menſtrua accipere debebat. Etſi autem ejus uterus protinus manu intus reductus fuerit, nihilominus ſecuta tanta ſanguinis profuſio eſt, ut ob eam ægra ſæpe animo defecerit. Excuſſa vero per corticem peruvianum febre ſanguis ipſe effluere deſiit.

Aegrotus XCII. Anno 1751 die 15 Auguſti fœmina 28 annorum ſpongioſi corporis habitus febrim quartanam aliquamdiu absque medicina traxerat, intraque ejus acceſſiones multum ſanguinis ex utero amiſit, mediis vero diebus nihil. Sicque per certos circuitus hucusque.

Expuncta per corticem peruvianum febre ſanguinis iſte fluxus deſiit, neque idem deinde, niſi expleto menſe, quemadmodum ſanis mulieribus convenit reverſus eſt.

Similiter alia quævis humorum excretio, ſiquidem ob febrim intermittentem exuperat, cortice peruviano intus cohibetur.

Aegrotus XCIII. Anno 1750 die 9 Junii vir 32 annorum poſt febrim intermittentem, qua diu laboraverat, continua impoſterum ſputatione ſalivam, quæ plurima in ore confluxerat, rejicere debuit; turpi occupatione.

Quod vitium, quoniam a febre relictum erat, utique cortice peruviano tolli debuit, quæ curatio ſucceſſit.

Poſſet cæteras quoque humorum excretiones, ſi excedunt, maximeque ſanguinis ſive ex utero, ſive ex hæmorrhoidibus profuſiones etiam quæ ſine febre ſunt, adhibito cortice peruviano cohiberi quidam ſtatuunt. Illud autem verum non eſt; quemadmodum experientia ſæpe docuit, nam niſi febris intermittens in cauſa ſit, aut fortaſſis putrida humorum ſolutio, nihil a morbo cortex peruvianus demit.

Obtinuit quidem nonnunquam aliquas ex mulieribus, quæ talem ſanguinis fluxum diu trahebant, deinde cum febris intermittens incidiſſet, per corticem ad tempus reſtitutas fuiſſe. At eædem impoſterum maximeque poſt ſex menſes, etſi febris expertes nihilominus in idem ſanguinis profluvium reciderunt.

CAPVT VII.

Bonus corporis habitus a cortice peruviano.

Etiam cortex peruvianus, ſi recte adhibitus fuit, lautum corporis habitum poſt ſe relinquit.

Aegrotvs XCIV. Vir, qui a prima juventute macer et excarnis erat, in febrim intermittentem, cum annum ætatis quinquageſimum agebat, incidit; expuncta febre corticem diu aſſumere con-

tinuavit, quæ curatio hominem pinguem et plenis carnibus robuſtum effecit, qualis in longam ſenectutem manſit.

Ita poſt longum a febre corticis uſum alius ex hydropico pinguis, alius ex pleuritico omnino toroſus, alius pinguis et robuſtus evenerunt; alius gravem vocem accepit; pergracilis alius ita mole corporis increvit, ut metuiſſet præter naturam et ultra ſanitatem intumeſcere ſe; alia mulier tuſſim aridam amiſit, canoram vocem et lautum corporis habitum ex gracili accepit: ſed et alia beneficia in morbis, qui ſuam originem a febre non habent, per corticem peruvianum corpori contingunt; is enim in magnis vulneribus curationem adjuvat, pus bonum efficit, ulcera antiqua tum interna tum externa ſanat, fiſtulas claudit, gangrænæ medetur.

Aegrotus XCV. Anno 1756 die 22 Januarii vir 72 annos natus crus ad trabem non multum quidem offendit; ex quo læſa exigua cutis portio eſt. Inde vulnus verſum in ulcus eſt, atque continenter in pejus ruit, neque ullam ab externis remediis curationem admiſit. Caro illi ulceri ſordida putriſque erat ſimul et fungoſa: proximaque cutis albis puſtulis impleta, rubra juxta inflammataque cum dolore erat: omniaque ea ſimul ſerpſerunt; ulcus in locum puſtuloſum, puſtulæ in eum, qui inflammatus erat; inflammatio in id, quod integrum erat, tranſiit. Inter hæc multa ex ruptis

puſtulis aqua effluxit, quæ omnem undique cutim exedit. Ita ulcus quinque pollices longum et tres pollices latum evenit: fruſtraque in id alumen, vitriolum uſtum, aut myrrha, aut calaminaris lapis aut cauſtica, quæ luxuriantem carnem vel coercere vel exedere debebant, adhibita ſunt. Neque duodecim dies aſſumtum decoctum lignorum, adjectis ſennæ foliis, profecit.

Profecerunt autem pilulæ, quarum unaquæque ex quatuor corticis granis erat, ammiſta terebinthina, ſingula ſingulis horis: potusque ex dimidia corticis drachma in aquæ libris quinque coctus. His depuratum ulcus, ſecutumque bonum pus eſt; et undique veluti ex recenti vulnere bona caro provenit, quæ exeſam plagam implevit, et cicatrice clauſit, decimo tertio poſt duas corticis uncias die.

Similiter antiqua juxta tibias ulcera perſanata ſunt, juvenis coqui, et virginis vetulæ, et venatoris annoſi, et ſenecionis hydropici, et juvenis a cachecticis parentibus geniti.

Aegrotvs XCVI. Vir 70 annos natus teſticulum dextrum ante 40 annos durum accepit, qui progreſſu temporis magis atque magis intumuit, donec caput hominis craſſitie æquaſſet. Poſtremo ortus in iſto tumore acutus dolor eſt cum frigore; ſecutus magnus calor eſt, ſitis, vigiliæ, inquietudines, rurſum horripilationes vagæ, calor iterum, donec factum in affecta parte pus fuerit. Aperto

tumore ultra tres libræ nigræ, craſſæ, tamarindorum pulpæ ſimilis materiei exierunt, cum ſumma mephiti.

Curatum uleus unguento digeſtivo eſt; ægerque pilulas ex cortice peruviano cum terebinthina asſumſit; et corticis peruviani decoctum ſuperimbibit. His depuratum ulcus eſt, ægerque omnis febris expers quatuor intra menſes perfecte ſanatus eſt; integro impoſterum cum teſticulo.

Etiam fiſtulas cortex peruvianus recenti carne implevit.

Aegrotvs XCVII. Anno 1766 centurio 55 annos natus, et qui plurimam ætatem militiæ egerat, multas gonorrhœas habuit, ex quibus aliquæ longum tempus trahebant; poſtrema inveteravit, fœdumque ulcus usque huc reliquit. Ortæ etiam in urethra carunculæ ſunt, ob quas urina cum labore emiſſa, nonnunquam etiam præcepta eſt.

Cum his nullo in cibis ordine nulla ratione uſus eſt, inque vino exceſſit. Inde tractu temporis, univerſum corpus mali habitus evenit, proſtratus appetitus, et collapſæ vires ſunt.

In tali morbi ſtatu orta in perinæo vehemens inflammatio eſt, quæ ſcrotum juxta prehendens idem gangræna infecit. Quare corruptæ ſcroti carnes profunde inciſæ ſunt, ipſæque plagæ ſimul et perinæi tumor cocto cortice peruviano foti ſunt.

Medicinæ dedi corticem peruvianum, potui item aquam, in qua cortex decoctus erat.

His corruptæ carnes a ſanis receſſerunt, ruptus perinæi tumor eſt, isque multum puris et omnem urinam emiſit; qualem exitum urina diu retinuit.

At continuato, cum pertinacia, corticis uſu factus bonus corporis habitus eſt, pus laudabile evenit, ipſaque perinæi fiſtula perfecte ſanata eſt, iterumque urina per urethram emittitur.

Ita alia fiſtula juxta ſternum fabri, alia quæ circum mulieris genu viginti fere exitus habebat, perſanata eſt.

Nonnunquam etiam ulcera quæ interius corrupta aliqua corporis parte naſcuntur, curationem a cortice recipiunt.

Aegrotvs XCVIII. Juvenis annos 28 natus tabe ab antiquo pulmonum ulcere conſumtus erat, contra quod ulcus, etſi enim multa et diverſa medicamenta etiam integrum annum adhibuit, nihilominus cum his continenter in pejus ruit. Perinfirmus enim evenit, multumque fœdi odoris pus tusſiendo rejecit, noctu multum maximeque circum caput collumque inſudavit, et exeſæ corporis carnes ſunt.

Hunc initio Auguſti anno 1755 febris tertiana forte prehendit. Contra quam multum corticem longo tempore præſtiti; ſcilicet qui et febrim pel-

lere poſſit, et ipſi pulmoni prodeſſe. Quæ curatio omnino ſucceſſit.

Similiter virgo 55 annorum, quæ quotidie multum fœdi puris e rene ſiniſtro cum urina emiſit, ſanata eſt.

Sæpe etiam vidi, magnas corporis contuſiones nihilominus bonum pus accepiſſe; poſteaquam cortex peruvianus et extrinſecus applicatus et intus asſumtus fuit. Ad bonam item ſuppurationem perveniſſe eos, qui tormento bellico vehementer colliſi multum corticem comederunt. RAMBY *i*)

AEGROTVS XCIX. Anno 1765 exeunte hyeme ruſticus ictum ſclopeti, cui proximus erat, totum accepit, qui juxta criſtam oſſis Ilei dextri intravit, et transverſum prope Ileum ſiniſtrum exivit cum vehementi carnium laceratione.

Die tertio, quo iſtum ægrum accepi, erat febris ſumma, carnes putres, fœtor ingens, vulnusque cavum. Quare quicquid cavum lacerumque ex carnibus erat, incidi præcidique juſſi, lacerasque veſtimenti portiones extrahi, glandines plumbeas piſi magnitudine numero 15 ex oſſe ſacro eximi, viridemque pinguedinem demi, et lividas muſculorum aponeuroſes, quæ in latiſſimo vulnere patebant, decocto cortice peruviano foveri, ipſumque corticem peruvianum plurimum quotidie intus dari.

i) On Gun-shot wounds.

Sic fœtor deſiit, factum in vulnere bonum pus eſt, novæ carnes provenerunt, extincta febris eſt, et æger quam proxime convaluit.

Tantam quoque Richardus Morton cortici peruviano virtutem attribuit, ut poſſit purulentas variolarum reliquias eodem excutere *k*) et phthiſin, quæ variolas ſequitur, ſanare. *l*) Imo poſſe ipſo cortice, ſiquidem intra primum variolarum ſtadium idem offertur, variolarum ipſum venenum ita ſupprimi, ut æger ex eo ſanus eſſe videatur. At deinde nihilominus morbum recrudeſcere. *Ideo nulli author erit, ut in hoc morbi ſtadio, venenati fermenti extinctionem moliatur cortice peruviano. m*)

Werlhof puero, cui abſceſſus cum febre continua a confluentibus variolis remanſit, integram valetudinem cortice peruviano reddidit. *n*)

Aegrotus C. Anno 1753 puella annos 10 nata poſt variolas diverſos in diverſis externi corporis partibus abſceſſus accepit, qui quam plurimum puris habebant. Magnum item ulcus in pulmonibus, ex quo multum puris tuſſiendo rejecit. Propter hæc febris continua erat, veſperi exacerbationes;

k) Tract. de febr. inflammat. univerſal. Cap. 10 ſub finem; Item variolar. hiſt. 2.

l) Phtyſiol. Lib. III. cap. 12.

m) Cap. 7. de variolis.

n) De febr. Sect. V. §. 9. obſervat. 4.

inſudationes noctu, ſumma debilitas, extrema macies.

Inciſis prius externis locis, ut puri exitus fiat, datus multus cortex peruvianus eſt, cibo vero lac. Sicque externa internaque ulcera ſanata ſunt: puellaque bene ſana decoraque hodiedum vivit.

Hic multos eos non memorabo, quorum antiqua ulcera ſive externa, ſive interna, cortex peruvianus ſanavit ammiſto cicutæ extracto. Quod et alibi a me ſcriptum eſt, et idem ſæpe impoſterum executus ſum.

Peſtiferum eſt, aliquam corporis partem gangræna prehendi, maximeque ſi orta a malo corporis habitu ea eſt. At hanc cortex peruvianus tutius, quam quæcunque alia remedia, ſubmovit: quemadmodum experientia docuit *o*) hoc MONROO in peſſimis variolis, quibus utique gangræna facile contingere aſſueſcit, bonum pus effecit. *p*) Imo poſſe etiam ipſum ſphacelum cortice peruviano cohiberi RUSHWORTH *q*) invenit, et poſt eum multi alii Medici experti ſunt. Tales aliquas curationes nunc jungam.

o) Medical Eſſays. Tom. IV. Cap. 10. Item Tom. III, cap. 5-6.

p) Ibidem Tom. V. pag. 98.

q) A propoſal for the improvement of ſurgery.

Aegrotvs CI. Vir 60 annos natus, qui ab ipſa juventute in obſcuro otio hucusque ætatem egit, et quam plurimum quotidie cibum nec vini minus aſſumere conſueverat, denique ex pingui rotundaque mole emacuit: fuſa corruptaque humorum maſſa.

Univerſa corporis cutis exeſa pinguedine colorem decoremque amiſit, et nunc ſuperflua cutis membra circum pependit, excavata tempora ſunt, facies lurida evenit, graviora membra facta ſunt, totumque corpus torpuit, atque loqui et moveri piguit: dum progredi voluit, genua quaſi fatigata ſunt; laſſitudo, ſudor et gravior ſpiritus preſſit: quieto corpore, anima difficulter et cum ſibilo movebatur: præter hæc multa aqua pedum inter cutim deſcendit. Nihilominus æger, quicquid ciborum arripere potuit, idem vehementer devoravit.

Ita duos annos vitiatum corpus traxit, atque quotidie quaſi ex ruina magis atque magis revolvebatur. Tandem anno 1758 initio Junii menſis ſiniſtrum pedem, qui plurimam aquam receperat, ſphacelus prehendit, proximaque cutis nigris puſtulis impleta eſt. Quod æger initio quidem nihili fecit. At paulo poſt malum magis occupavit; ipſa nigrities a pede ad tibiam ſupra juxtaque malleolum externum intus ſerpſit; inque affecta parte cutis frigida erat, et ipſa cuticula rugoſa ab ea ſeceſſit. Lividæ circum venæ inflatæ ſunt, et rubra fer-

venſque Zona ab intentis venis ad inguen usque proceſſit. Inter hæc collapſa facies eſt, et ſpiritus denſus, arteriarum pulſus parvus, frequens, inæqualis et ſæpe intermittens evenit.

Quare, quidquid corruptum erat, ad ſanum usque incidi juſſi, ipſisque plagis vini camphorati et ſalis ammoniaci ſpiritum inſpergi: totumque pedem tinctis in aquam calcis, cui Ruta Salviaque et Abſynthium atque multus cortex peruvianus adjecto lapide medicamentoſo Crollii incocta ante erant, linteis circumdari atque diu noctuque foveri: præter hæc corticis peruviani ſcrupulum unaquaque hora præſtiti; potui dedi decoctum corticis, de quo æger liberaliter biberet.

His orta in integra carne, quæ proxima læſæ erat, inflammatio exque ea ſuppuratio eſt; quæ mortuas carnes a vivis ſeparavit: deinde mundato ita ulcere plaga novis carnibus veluti ex recenti vulnere impleta, poſt cicatrice clauſa eſt.

Aegrotvs CII. Anno 1762 die 24 Auguſti mulier annos 36 nata ex longa febre intermittente a capite ad pedum plantas usque hydropica evenit, quo tempore gravida ultra octavum menſem erat. Multa univerſam corporis cutim inter aqua, plurimaque in ipſo ventre confluxerat: febris facta continua eſt, tuſſis preſſit, quæ multum fœtidi puris emolita eſt: reſpiratio difficilis evenit, neque potuit ægra, niſi cum quievit ſedens, ſpiritum du-

cere, ob id, quod aqua intra thoracem contracta erat. Nauſea, ſudores nocturni atque alvi profluvium, quod ſupervenit, ægræ vires vehementer contriverunt.

Huic dimidiam corticis peruviani unciam quotidie præſtiti; verum nunc iſtud auxilium, etiam, poſteaquam ſex ejus unciæ aſſumtæ erant, necquicquam profecit. Contra vero ægra magis atque magis intumuit, ſic, ut ni ſuffocari voluerit, ſtare debuit, quo liberalius ſpiritum trahere poſſit.

Ob quam cauſam ægræ alvum aliquibus continuo diebus rhabarbaro ſubmovi, quod multa putrida ducendo mulierem curationi opportuniorem reddidit: deindeque corticem peruvianum iterum obtuli.

Interea autem crevit hydrops, ipſi pedes vehementer intumuere; in iisdemque ortus dolor, deinde inflammatio eſt, ob quam metuenda gangræna erat.

Igitur cutim ſupra tarſum profundis plagis incidi juſſi, ex quibus protinus plus quam 30 aquæ libræ continuo fere rivo effluxere, et ſupernum corpus ſubtracta aqua inane reliquerunt.

Expleto ad id temporis nono graviditatis menſe ægra prolem emiſit; ipſa vero proxime a partu gangræna affecta eſt, quæ in dextro pede eas plagas, quas ante inflixissimus, occupavit; in ſiniſtro autem

omnia a malleolis ad talum extremosque digitos excepta planta comprehendit, profundiusque inſedit. Cum his febris magis preſſit, incepit affici ſtomachus, factus fœdi ſpiritus ipſe odoris eſt, arteriarum pulſus exilis evenit, et plurimus ſudor frigidus ex univerſo corpore erupit.

Corticem peruvianum, ut cœpi, dare continuavi, et corruptas pedum partes decocto cortice continenter foveri juſſi; quæ curatio ſucceſſit. Factum enim in uberibus lac eſt, nutriendæ proli aptum; ipſa lochia liberaliter eruperunt, ſpiritus facilis evenit, et elevatus arteriarum pulſus eſt: ſecutum largum urinæ profluvium eſt, omnem hydropem extus trahens.

Deinde infectæ carnes a ſanis ſeceſſerunt, depurata ulcera ſunt, novæque carnes veluti ex recenti vulnere provenerunt: ipſum etiam pulmonum ulcus ſanatum eſt; iſtaque ægra poſt menſem Novembrim, ubi corticis ſesqui libram aſſumſit; ex toto convaluit.

Aegrotvs CIII. Juvenis 18 annos natus febrim quartanam annum integrum ſuſtinuit, contra quam diverſa remedia, quæ a diverſis hominibus acceperat, aſſumſit; etiam arſenici tincturam. His, et quoniam a cibis continere ſe non potuit, in pejus ruit, et hydropicus evenit.

Anno 1765 menſe Martio cum talem ægrum accepiſſem, ei diætam imperavi, deinde mediis inter

acceſſiones diebus præſtito aliquoties pharmaco alvum purgavi, poſt, corticem exhibui. Qua curandi via in melius quidem ire et febre liberari cœpit, at hydrops, qualis ante fuerat, continuavit.

Quare rurſum purgantia adhibita ſunt; quæ quidquid impuri intus ſupereſſet, idem ſubtraherent. His excuſſa multa item putrida ſunt, plurimusque ſimul mucus deſcendit.

Purgata alvo febris increvit; ex eademque auctus hydrops eſt; confluxit plurima inter pedum cutim aqua; etſi enim datus impoſterum cortex peruvianus ſit, nihilominus hydrops univerſum corpus vehementer occupavit.

Poſt, excitatus acutus in pedibus dolor cum inflammatione eſt, novaque febris. Inflammationem ſecuta gangræna, gangrænam ſphacelus eſt, qui utriusque pedis cutim atque pinguedinem a mediis ſuris ad extremos usque digitos corrupit; et profundius ipſas carnes infecit. Cutis plumbei nigrique coloris dura ut corium facta et intus retracta eſt; frigida et ſine ſenſu. Aegri facies lurida ut morientis hominis evenit, arteriarum pulſus exilis et perinfirmum corpus.

Quare quidquid corruptum erat, excindi, ipſasque plagas cortice peruviano aquæ incocto foveri juſſi; diætam item imperavi; et unaquaque hora corticis portionem medicinæ dedi.

His ex apertis locis aqua undique effluxit, orta ſuppuratio, factumque bonum pus eſt; provenerunt novæ carnes, quæ undique accedentes vulnera cicatrice clauſerunt, et ſub finem anni juvenem ad ſanitatem perduxerunt.

Poteſt quoque cortex peruvianus alia quædam interni corporis vitia etiam quæ longum ante febrim tempus occuparunt, excutere. Veluti Werlhof et antiquos artuum dolores et Rheumatismum et Iſchiadicum tormentum et flatulentiam et cordis palpitationes et inteſtinorum lævitatem, quæ inveteraverant, ſubmovit; ipſamque fiſtulam lacrymalem fere exſiccavit, cum febrim intermittentem, quæ incidit, cortice peruviano curaſſet, *r*) multaque alia talium curationum exempla affert. *s*)

Hæc ſufficiant. Plura taceo. Debet profecto cortex peruvianus inter præſtantiſſima artis adminicula numerari, quo quoniam veteres caruerunt, eorum medicina utique manca et imperfecta fuit.

CAPVT VIII.

Quonam tempore febrim excutere præſtet?

Poſtremo etiam de tempore diſputatur, intra quod febris moveri debeat; alii enim febrim protinus expellere volunt, alii aliquot ejus acceſſiones

r) Obſerv. de febr. Sect. 3. §. 7. Obſerv. 20-21.

s) De febr. Sect. V. §. 9.

ante exſpectare malunt, quam remedium adhibeant. Utramque ſententiam examinabimus.

Qui initio nihil movent, febrim non metuunt, ſed exiſtimant, ita eam curationi magis opportunam fieri, et ipſam nonnunquam medicinæ eſſe, ſi in longum morbum, qui ante occupavit, ea incidat. Siquidem ſecundum Authorem HIPPOCRATEM *ſecuriſſima vero omnium et facillima ac longiſſima eſt quartana. Non enim ſolum ipſa a ſe ipſa talis eſt, ſed etiam ab aliis magnis morbis liberat. t*) Et paulo magis infra: *a quartana correpti a magno morbo non corripiuntur; ſi vero corripiantur prius, et ſuccedat quartana, liberantur u*) deinde: *quibuscunque ſanis derepente dolores oboriuntur, in capitibus et ſtatim voce privantur, ac ſtertunt, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris corripuerit. x*) Item: *a convulſione aut diſtenſione nervorum vexato febris accedens morbum ſolvit y*) et inferius: *ſiquis ebrius derepente voce privetur, convulſus moritur, ſi non febris corripuerit, aut ubi ad horam, qua crapulæ ſolvuntur, pervenit, loquatur, z*) rurſum: *quibuscunque citra præcordium*

t) De morb. popul. Lib. I. Sect. 3.

u) Ibidem Lib. VI. Sect. 6. et Libr. aphor. Sectione V. aphor. 70.

x) Lib. de judic. Item Lib. aph. Sect. 6. aphor. 51.

y) Lib. aphor. Sect. IV. aph. 57.

z) Lib. aphor. Sect. V. aph. 5.

dolores ſunt, absque inflammatione, his febris accedens dolorem ſolvit, a) porro: *quibuscunque ex urinæ ſtillicidio volvulus accedit, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febre accedente urina ſatis fluxerit. b*) Deinde: *quibuscunque hepar circum circa dolet, his febris accedens ſolvit dolorem, c*) *mulieri ex partu convulſione infeſtatæ febrim ſupervenire bonum. Tetano et convulſioni febrim ſupervenire bonum. d*) *Convulſionem ſolvit febris acuta ſuperveniens, quæ prius non fuit, ſi vero prius fuit, jam exacerbata. e*) Eadem ornato ſermone complexus eſt A. C. Celsus *f*) *Denique ipſa febris, quod maxime mirum videri poteſt, ſæpe præſidio eſt. Nam et præcordiorum dolores, ſi ſine inflammatione ſunt, finit; et in jecinoris dolore ſuccurrit, et nervorum diſtenſionem rigoremque, ſi poſtea cœpit, ex toto tollit; et ex difficultate urinæ morbum tenuioris inteſtini ortum, ſi urinam per calorem movet, levat.*

Febrim intermittentem ad longævitatem diſponere, Boerhaavius promittit, *g*) vidit Van Switen vetuſtam cephaleam et inveteratum hu-

a) Lib. aphor. Sect. VI. aph. 40.

b) - - Sect. VI. aph. 44.

c) - - Sect. VII. aph. 52.

d) De morbis Lib. I. Cap. IV.

e) Coac. prænot.

f) Lib. II. Cap. 8.

g) De curandis morb. aph. 754.

meri dolorem evanuiſſe, dum febris quartana ſupervenerat. *h*) Maximas cordis palpitationes, quas, medicina ſubmovere non poterat, febris quartana ſuperveniens ſuſtulit. *i*) Vidi juvenes puerosque magnum poſt febrim quartanam corporis incrementum accepiſſe.

Aegrotus CIV. Vir 50 annorum, ſpongioſi corporis habitus diu ex hypochondriis male habuit, ideoque multa atque diverſa remedia adhibuit, fruſtra quidem.

Is cum forte in febrim tertianam incidiſſet, eam, tanquam a qua auxilium exſpectabat, necquidquam movit. Imo, ubi aliquando diſceſſit, eandem arrepto purgante pharmaco revocavit: donec ipſa, poſt plures circuitus, per ſe deſiiſſet.

Finita febre multum ex hypochondriorum morbo minutum erat.

Poſt aliquot deinde menſes quartana acceſſit, quæ item aliquamdiu cum profectu inſedit. Poſtremo, ubi ipſa defecit, hominem vetuſti hypochondriorum vitii expertem reliquit. *Sed eſt circumſpecti quoque hominis et novare interdum et augere morbum, et febres accendere, quia curationem, ubi*

h) Coment. in Bœrhaavii aph. 754.

i) Memoires de l'acad. des ſciences de Paris l'an 1718 hiſt. page. 110.

id, quod eſt, non recipit, poteſt recipere id, quod futurum eſt. k)

Aegrotvs CV. Vir 50 annos natus e dorſo gibbus, octo annos continenter aſthmaticus erat: intereaque diu noctuque pejoribus acceſſionibus, quæ perſæpe inciderunt, vehementer excruciatus eſt. Laborioſe enim ſpiravit, animam multa inter ſuſpiria cum ſibilo et anhelatione traxit, circum præcordia angebatur: cumque aut corpus movere, aut pedem elevare tentabat, ſtrangulatus eſt: ad hæc tuſſicula acceſſit, neque potuit unquam æger cubare, ſed debuit in ſedili erecta cum cervice ſedere, ſuis ſuffultus brachiis: neque etiam per nares aërem ducere, et in his quoque olfaciendi facultatem amiſit.

Quotiescunque vero febris intermittens incidit (incidit autem ter) protinus æger et libere ſpirare et progredi facile potuit, et in lecto rurſus cubare, et odores acute percipere, non in ipſa tantum febre ſed et mediis inter acceſſiones diebus. Ut vero febris ipſa finem accepit, reverſum protinus antiquum tormentum eſt. Neque in his medicamenta aperientia multusque ſapo, neque gummata ſaliave neutra (quæ ideo intra ipſam febrim præſtiti, ut excitato per acceſſiones vehementiore ſanguinis motu opportuniora auxilia evenirent) necquidquam profecerunt. Hic enim exſpectatio fefellit, ubi curationem A. C. Celsus promiſit. *Intenditur enim*

k) A. C. Celsus Lib. III. cap. 9.

ſæpe ex eo febris, et major ortus calor ſimul et priora mala tollit, et ſpem remiſſionis inque ea curationis oſtendit. l)

Ob quam cauſam alii febrim (quæ ideo a februando ſive a purificando nomen accepit) utique tanquam *Naturæ machinam ad difflanda ea, quæ ſanguinem male habent, intuentur; atque naturæ inſtrumentum, quo partes impuras a puris ſecernat: m*) a qua, ſi promptius adhibito auxilio excutiatur, noxam metuunt, *ideoque curandam eſſe, ante omnia* (afferunt) *ne præmature nimis hic cortex ingeratur, ante ſcilicet, quam morbus ſuo ſe marte aliquantisper protriverit: niſi collabentes et jam fractæ ægri vires eundem temporius ſumendum eſſe dictaverint n*) quam ſententiam BOERHAAVIUS *o*) multique alii medici receperunt.

Contra alii nihil horum eſſe ſtatuunt; ſed febri protinus medendum eſſe poſtulant. Ipſum enim HIPPOCRATEM ſibi ſæpe repugnaſſe: cum modo ex febre *longa tumores aut dolores in articulis oboriri p*) dixerit; modo *a quartanis hydropem eſſe q*)

l) A. C. CELSUS Lib. III. Cap. 9.

m) SYDENHAM Sect. I. Cap. 4.

n) - - de morbis acutis Sect. I. cap. 5.

o) De cognoſcendis et curandis morbis aphor. 767.

p) Libr. Aphor. Sect. IV. aphor. 44.

q) Libr. de acre et locis Sect. I. §. 26.

modo iterum quartanam tanquam *ſecuriſſimam omnium et facillimam* laudaverit. *r*)

Neque ſemper febrim magno morbo ſi incidat, mederi: veluti experientia docuit.

Aegrotvs CVI. Juvenem annos 24 natum a longo jam tempore morbus caducus male habebat, qui quovis menſe tanquam per certum circuitum prehendere conſueverat.

In hunc cum forte febris quartana incidiſſet, eam, ob id, quod præſidio eſſe poſſet, duos menſes reliquimus. Intraque id temporis his, quæ epilepticos juvare dicuntur, occurrimus. Nihilominus morbus caducus nunc cum febre quam olim absque febre ægrum ſæpius excruciavit.

Aegrotvs CVII. Juvenem annos 28 natum febris quartana menſe Martio anni 1755 prehendit; quæ non multum quidem urſit, ſed ſex tantum horas acceſſione implevit, et leve frigus exiguumque calorem habuit, ipſum edendi deſiderium integrum relinquens.

Iſta febris, propterea quod et quartana et facilis et vernalis et ſatis commoda erat, potuit utique ſecundum multorum medicorum ſententiam pro tuta haberi, ſimul et ſanguinem, de quo quod muco abundet, ante ſciebam, bonum efficere.

r) De morb. pop. Lib. I. Sect. 3.

Poſt quartum circuitum ortus in dextro inguine acutus dolor eſt; unaque ex glandulis, quæ ibi poſitæ ſunt, intumuit. Iſti tumori, ut vitioſam materiam, quam recepit, facta ſuppuratione exſpuat, impoſitum cataplasma ſuppurans eſt.

At præter ſpem exſpectationemque omnis proxima nocte et tumor et dolor evanuerunt; ſimul et univerſum corpus vehementer convulſum eſt.

Ob quam cauſam fomentis acribus ad locum ante affectum, emplaſtrisque veſicatoriis, acribus item enematibus et decoctis ſudoriferis occurſum eſt; ſcilicet quæ poſſent repulſam materiam ſive ad priorem glandulam revocare, ſive ſubtrahere a capite, ſive extus pellere.

Nihilominus retenta intus noxa ægrum continenter convulſit. Quare a proxima acceſſione (ut quidam promittunt) ſperandum auxilium erat. Verum hæc, ut incepit, ægrum vehementius agitavit, et media in febre convulſum jugulavit.

Contra a febre ipſa convulſiones eſſe, ut ſupra *) dictum eſt: imo ſæpe per alium morbum, qui ob febrim intermittentem eſt, ceu lethargum, pleuritidemve aut cujuspiam viſceris inflammationem ægros præcipitari aut denique per longum morbum, quem induxit, hydropem puta, aut durum

*) Lib. II. cap. XIII.

alicujus viſceris tumorem extingui. Quod item ſupra **) poſitum a me eſt.

Neque perpetuum eſſe, quod olim Hippocrates s) ſcripſit, febres intermittentes a periculo vacare, etſi continuæ ubi intermiſerint, expertes periculi ſint. t)

Neque verum eſſe, quod quidam volunt, ſanguinem per ipſam febrim purificari. Quod etiam ex his ſatis ſuperque colligere licet; quoniam ſæpe hydrops, ſæpe durus in infimo ventre tumor, ſæpe alius quidam malus corporis affectus a febre remanet.

Quoniam, quorum ſanguis floridus perfectusque ante febrim fuerat, idem deinde, cum febris inſedit, tenax, mucoſus, viridis, lividus, et diverſi omnino coloris eſt, ubi e vena mittitur: quod experimentum ſæpe ſæpius cœpi, etiam de his, qui piſcibus potiſſimum veſcuntur, propterea quod iisdem de eſu carnium per religionem interdictum eſt. Quoniam, qui ſanguinem ante vitiatum habebant, poſt ex febre, ſiquidem ea incidit, pejorem eundem acceperunt. Nam qui ex malo corporis habitu eo deciderunt, citius hydropici fiunt, quam qui integra corpora ante habebant. Ob quam ra-

**) Lib. II. et III.

s) De morb. pop. Lib. II. Sect. 3.

t) Lib. aphor. Sect. IV. aph. 43 et Sect. VII. aph. 63.

tionem pueri atque pauperes homines magis obnoxii hydropi ſunt.

Neque ideo juvenem per duos poſtea menſes alternis diebus oſcitationem, pandiculationem, miros borborygmos, abdominis tumorem, aphoniam et anxietatem intolerabilem paſſum fuiſſe, *u*) quoniam ejus febris citius, quam conveniſſet, ſuppreſſa fuit.

Neque ob eandem rationem juvenem et fœminam ipſo tempore; quo febris ante accedere conſueverat, atrociſſimos in articulis dolores, poſteaque ſtrangulationem et veluti apoplexiam habuiſſe. *x*) Neque ob ſimilem cauſam virginem (de qua, quod febris intermittens per medicamenta calida verſa in continuam, iterumque reverſa in intermittentem fuerit, ſcriptum eſt) per annum fere integrum traxiſſe, ſimul et miris atque variis malis affectam fuiſſe. *y*) Sed ob id, quod horum febris non ex integro expuncta fuit; ſed aliquæ adhuc ejus reliquiæ corpori adhæſerunt. Contra vero, quoties febris ex toto excuſſa fuerit, nihil unquam adverſi accidiſſe, ſed integram valetudinem conſtitiſſe. Quod item paulo ante, prolatis in medium experimentis, manifeſtum fuit. Ita WERLHOF

u) VAN SWITEN Comment. in Bœrhaav. aph. 767. pag. 562.

x) Medical. Eſſays Tom. IV. cap. 24.

y) Ibidem Tom. I. cap. 31.

febrim poſt primam acceſſionem a ſe ipſo ſemovit *z*) et æger *a*) poſt ſubito ſubmotam febrim, etiam a vetuſto morbo liberatus eſt: et decem alii ægri *b*) quorum febris quantocius profligata eſt, optime et conſtanter valuerunt. Et RICHARDUS MORTON in curandis febribus intermittentibus exercitatiſſimus *nulli Author erat, ut vel ſecundus paroxysmus ultro permittatur. c*)

Similiter olim febrim cortice peruviano ante jugulavi, quam potuit ea in certos circuitus diſtingui. Neque tali curatione quisquam offenſus eſt. Obſervando item attigi, febrim, quæ diu inſedit, corticis plus ad curationem requiſiviſſe, et magis obnoxiam fuiſſe recidivis, quam quæ ut incepit, protinus expulſa eſt. Imo plurimi ex his, qui Pleuritide (de qua ſupra *d*) ſcriptum eſt) affecti erant, febre intermittente ante diu laborabant.

Inſuper rectæ rationi conſentaneum eſſe putant, poſſe ipſam febris materiam, ut quoddam aliud ve-

z) Sect. IV. §. 3. Obſervat. 23.

a) Ibidem Obſerv. 24.

b) Ibidem Sect. IV. §. 3. obſervat. 26.

c) Exercit. I. cap. 5.

d) Lib. II. cap. VI.

nenum vel dyſentericum vel venereum multiplicari inveterando. Hæcque ut ſanum corpus, in quod ab ægroto intravit, nonnunquam infecit: an non poterit ægrum, quod diu occupat, magis vitiare? Nam neque durus viſcerum tumor; neque hydrops, cum febre incipit, ſed longas febres ſequitur. Quodſi porro verum eſſet, quod febris ſanguinem purificet, atque februet, deberent utique ii, quos febris totum annum tenuit, ita puri eſſe, ut nihil ab his februandum purificandumque ſupereſſe videatur: cum è contra ipſi diu poſt hanc ipſam febrim, imo integro ſæpe vitæ curriculo, vitiatæ valetudinis maneant.

Neque omnino eorum ſtandum eſſe conſiliis; qui febrim ſubmoveri ante nolunt, quam vitiata materia, proprio ſuæ febris impetu fracta atque contrita fuerit. Poſſe enim eandem, poſteaquam febris cortice ſubacta eſt, tutius, quamvis tardius moderata vaſorum agitatione confringi atque conteri, ſic ut inſenſibiliter è corpore exeat.

Contra alii cortice peruviano ſupprimi quidem ad tempus aliquod febrim, at non expelli. Quare tutius eſſe putant, ut olim Sydenham propoſuit, febrim ipſam aliquamdiu corpori ante relinquere, quam curatio tentetur. Sic enim morbum ubi ſe ipſum aliquantum contrivit, curationi opportuniorem fieri, qui adhibito deinde auxilio expedi-

tius tolli queat; ſecus obnoxium eundem recidivis fore.

Cum hæc per multa volumina, perque magnæ contentionis diſputationes a Medicis ſæpe tractata ſint atque tractentur: ſubjiciendum eſt, quæ proxima vero videri poſſint, neque addicta alterutri opinioni neque ab utraque nimium abhorrentia, ſed media quodammodo inter diverſas ſententias. Igitur in diverſis corporis vitiis cum febris intermittens ſæpe proſit, ſæpe etiam noceat, vix ulla in his perpetua præcepta medicinalis ars recipit: ſed modo febre modo medicamentis ſanitas quærenda eſt. Itaque, ſi vetuſtus quidam morbus occupavit, inque eo febris intermittens, quæ intervenit, ſpem curationis oſtendat, febris ipſa relinqui, et ubi per ſe forte deſierit, adhibito protinus purgante pharmaco revocari debet, et attendi an curationem promittat. Quodſi vero ex ea aut nullus ſequatur profectus, aut nova vitia ſuccreſcere incipiant, protinus febrim cortice peruviano excutere expedit. *Neque hercule ſatis eſt, ipſas tantum febres Medicum intueri, ſed etiam totius corporis habitum, et ad eum dirigere curationem, ſeu ſuperſunt vires, ſeu deſunt, ſeu qui mali affectus interveniunt. e)*

At ſi in integrum corpus febris inciderit, debet ipſa per aliquod tempus relinqui, donec ejus

e) A. C. Celsus Lib. III. cap. 3.

fomes, cum quo miasma convenit, per febrim ipſam motus coctusque ſit, et deinde adhibito cortice peruviano expungi. Sic enim ea non revertitur. Signa vero, per quæ ſcire licet, quod cocta materia ſit, ſuperiore Libro primo comprehenſa ſunt.

FINIS.

17.18.25.28.9.38. 42.54.68 3

102.114.71.208.12.39.43.